DIEV ET MON DROIT

A SHORT Introduction, OF GRAMMAR.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the Latine tongue.

LONDON, Printed by *Roger Norton*. 1650.

GRAMATICA.

DIALECTICA.

RHETORICA.

MVSICA

ARITHMETICA. GEOMETRIA. ASTRONO

John Baker His
Book and Pen
[illegible]
1713
[illegible]
John Baker His
Book 1713
John Baker His
Book 1713 [123456789]
God Give him Grace
therein to look but
when the bel for him
do stowl the lord have
mercy on his soul

TO THE READER.

TO exhort every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the understanding of the tongues, (wherein is contained a great treasure of wisedome and knowledge) it would seem much vain and little needfull; for so much as it is to be known, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faulty; and no building be perfect, when as the foundation and ground-work is ready to fall, and unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner, to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have; and to learn the plainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide, both of reading and speaking, then to fall in doubt of the goodnesse and necessity thereof: which I doubt whether he shall more lament that he lacketh, or esteem that he hath it: and whether he shall oftner stumble in trifles, and be deceived in slight matters, when he hath it not; or judge truly and faithfully of divers weighty things when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse aforetime, because that they who professed this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diversly, and so could not do it all best; because there is but one bestnesse, not onely in every thing, but also in the manner of every thing.

As for the diversity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings majesties wisdome, who foreseeing the inconvenience, and favourably providing the remedy, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be set out onely: every where to be taught for the use of learners, and for avoiding the hurt in changing of Schoolmasters.

The variety of teaching is divers yet, and always will be, for that every Schoolmaster liketh that he knoweth, and seeth not the use of that he knoweth not, and therefore judgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest mean, and perfectest kinde, to bring a learner to have a through knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way then the common sort of teachers do, would say what he hath proved, & of the commodity allowed: that others not knowing the same, might by experience prove the like, and then by proof reasonably judge the like: not hereby excluding the better way when it is found: but in the mean season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholar hate so much, but that he in continuance & diligence of teaching, make him to rehearse so, that while he hath perfectly that which is behinde, he suffer him not to go forward: for this posting

haste overthroweth and hurteth a great sort of wits, & casteth them into an amazednesse, when they know not how they shall either go forward or backward, but stick fast as one plunged that cannot tell what to do, or which way to turn him: and then the Master think the the Scholar to be a dullard, & the Scholar thinketh the thing to be uneasie, and too hard for his wit; and the one hath an evil opinion of the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. Wherefore the best and chiefest point throughly to be kept, is, that the Scholar have in mind so perfectly that which he hath learned, and understand it so, that not onely it be not a stop for him, but also a light and help unto the residue that followeth. This shall be the Masters ease, and the childes encouraging; when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be lesse tormented, and the other shall thinke the thing the easier, and so with more gladnesse be ready to go about the same.

In going forward, let him have of every declension of Nouns and conjugation of Verbs, so many several examples, as they passe them, that it may seem to the Schoolmaster, no word in the Latine tongue to be so hard for that part, as the Scholar shall not be able praiseably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, and so come to the stranger and harder) must needs bring this profit withall, that the Scholar shall best understand, and soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not onely that he can orderly decline his Noun & his Verb; but every way, forward, backward, by cases, by persons; that neither case of Noun, nor person of Verb can be required, that he cannot without stop or study tell. And untill this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part: not by rote, but by reason, and is more cunning in the understanding of the thing, then in the rehearsing of the words, (which is not past a quarter of a yeers diligence, or very little more to a painfull and diligent man, if the Scholar have a mean wit) then let him passe to the Concords, to know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence as is afore described.

Wherein plain and sundry examples, and continuall rehearsall of things learned, and specially the daily declining of a Verb, and turning him into all fashions, shall make the great and heavy labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well, then pain in searching of an unused, and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them, (an easie and pleasant pain, if the fore grounds be well & throughly beaten in) let them

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20 21 22

them not continue in learning of the rules orderly, as they lie in their Syntax, but rather learn some merry book, wherin is contained not onely the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honesty and godlinesse, and therof take some little sentence as it lyeth, and learn to make the same first out of English into Latine, not seeing the book or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known, then to learn it as the occasion of the sentence giveth cause that day; which sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and construe it, and so shall he be lesse troubled with the parsing of it, and easily carry his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholars should learn but a little at once, it is not meant that when the Master hath heard them a while, he should let them alone (for that were more negligence for both parts) but I would all their time they be at schoole they should never be idle, but alwayes occupied in a continuall rehearsing and looking back againe to those things they have learned, and be more bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Master occupy them, he shall see a little lesson take a great deal of time; and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly & speedily as it might be thought to be; within a while, by this use, the Scholar shall be brought to a good kinde of readines of making, to the which if there be adjoyned some use of speaking (which must necessarily be had) he shal be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great help to further this readinesse of making & speaking, shall be, if the Master give him an English book, and cause him ordinarily every day to turn some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore both establish them, and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speak suddenly, when soever any present occasion is offered for the same. And it both help his learning more a great deal to turn out of English into Latine, then on the contrary.

Furthermore, we see many can understand Latine, that cannot speak it, and when they read the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time; but when they have laid away their book, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoever you will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These precepts wel kept, will bring a man clean past the rule of the grammar book, and make him as ready as his book, & so meet to further things; whereof it were out of season to give precepts here

And therefore this may be, for this purpose, enough, which to good Schoolmasters, and skilfull, is not so needfull; to other meaner and little practisers it may be, not onely worth the labour of reading, but also of the using.

An Advertisement to the Reader.

IN this Edition, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the Englisli Rules, and in the Latine Syntax, those words wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures, where need is: the governour, director, or guider, or that which is in place of it, with an [a]; the governed, or that which is guided by it, with [b]: or if there be more governors, the first with [a], the second with [aa]: and so if more governeds, the first with [b], the second with [bb]: and sometimes the order is directed by [a], [b], [c]: or by figures, and words of the same, or such like nature, coupled together with little strokes between, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render again, only those words which are the ensample: as saying, *Quis nisi* [b] *mentis* [a] *inops oblatumis respuat aurum?* may repeat again, [a] *inops* [b] *ment*. So throughout all the Latine rules, for better understanding thereof, and for a short repetition, when the master pleaseth, the sums of all the rules are set down, either in the words before the rule, or in the margent, that so they may bee chained together briefly, and make perfect sense.

The

The Latine letters are thus written.

The capitall letters.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

The ſmall letters.

a b c d e f g h i j k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

Letters are divided into Vowels and Conſonants.

A vowell is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number: namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek vowel, *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowell; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels are Conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as *A-ue*.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable; and of them there be four in number, namely, *æ, œ au eu*; whereunto is added *ei*: as *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

Inſtead of æ and œ we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The Capitall letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

PRE-

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiduciâ abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quā cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuæ; ut non modo quæ ad cognoscendum te & Servatorem nostrum Dominum Jesum valeant, intelligam, sed etiam ità mente & voluntate persequar, & indies benignitate tuâ, cum doctrinâ tum pietate proficiam, ut qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Majestatis tuæ. AMEN.

A PRAYER.

OAlmighty Lord and mercifull Father, Maker of heaven and earth, which of thy free liberality giuest wisedome abundantly to all that with faith and full assurance aske it of thee, beautifie by the light of thy heauenly grace the towardnesse of my wit, the which with all powers of nature thou hast powred into me; that I may not onely understand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Jesu our Sauiour, but also with my whole heart and will, constantly follow the same, and receiue daily increase through thy bountifull goodnesse towards me, as well in good life as doctrine: so that thou which worke st all things in all creatures, mayest make thy gracious benefits shine in me, to the endlesse glorie and honour of thine immortall Majestie. So be it.

¶ An

¶ An Introduction of the eight parts of Latine ſpeech.

IN ſpeech be theſe eight parts following.

Nonne, Pronoune, Verb, Participle.	declined.	Adverb, Conjunction, Prepoſition, Interjection.	undeclined.

Of a Noune.

A Noun is the name of a thing that may be ſeen, felt, heard, or underſtood: as the name of my hand in Latine, is manus: the name of an houſe, is domus: the name of goodneſſe, is bonitas. ANoun

Of Nouns, ſome be Subſtantives, and ſome be adjectives. two ſorts

A Noun Subſtantive is that ſtandeth by himſelf, and requireth not another word to be joyned with him to ſhew his ſignification: as Homo, a *man*; And it is declined with one article: as Hic magiſter *a maſter*: or elſe with two at the moſt as Hic & hæc parens, *a father or mother*. ANoune ſubſtantive.

A Noun Adjective is that cannot ſtand by it ſelf in reaſon or ſignification, but requireth to be joyned with another word: as Bonus, *Good*, Pulcher, *Fair*. And it is declined either with three terminations, as Bonus, bona, bonum: or elſe with three articles, as Hic hæc & hoc Fœlix, *Happy*: Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *Light*. ANoune adjective

A Noune Subſtantive either is Proper to the thing that it betokeneth: as, Edvardus is my proper name; or elſe is common to more: as Homo is a common name to all men. Two kindes of Nounes ſubſtantives.

Numbers

Numbers of Nounes.

NOuns be two Numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone*. The Plurall number speaketh of more then one: as Lapides, *stones*.

Cases of Nounes.

NOuns be declined with six cases, Singularly and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative case. The Nominative case commeth before the Verb, and answereth to this question, Who, or What as Magister docet, *The Master teacheth.*

Genitive. The Genitive case is known by this token *Of*, and answereth to this question, Whose, or Wherof: as Doctrina Magistri, *The learning of the Master.*

Dative. The Dative case is known by this token *To*: and answereth to this question, To whom, or To What: as Do librum Magistro, *I give a book to the Master.*

Accusative. The accusative case followeth the Verb, and answereth to this question, Whom or what as Amo magistrum, *I love the master.*

Vocative. The Vocative case is known by calling or speaking to: as O Magister, *O Master.*

Ablative. The Ablative case is commonly joyned with Prepositions serving to the Ablative case: as De Magistro, *Of the Master.* Coram Magistro, *Before the Master.*

Also *In*, *With*, *Through*, *For*, *From*, *By*, and *Than*, after the Comparative degree, be signes of the the Ablative case.

Article

Articles.

ARticles are borrowed of a Pronoun, and be thus declined.

Singulariter	*Nominat. hic, hæc, hoc*	Pluraliter	*Nominat. hi, hæ, hæc.*
	Genitivo hujus.		*G horum, harum, horum.*
	Dativo huic.		*Dativo his.*
	Accus. hunc, hanc, hoc.		*Accus. hos, has, hæc.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo hoc, hac, hoc		*Ablativo his.*

Genders of Nounes.

GEnders of Nounes be seven: the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this article Hic: as Hic Vir, *a Man.*

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, *a stone.*

The Commune of two is declined with Hic and Hæc, as Hic & hæc parens, *a father, or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc, and hoc: as Hic, hæc & hoc fœlix, *happy.*

The doubtfull Gender is declined with Hic or hæc as, Hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one article, and under that one article both kindes are signified: as, Hic passer, *a sparrow.* Hæc aquila, *an eagle*, both he and she.

The

The declenſions of Nounes.

There be five declenſions of Nounes.

1. THe firſt is when the Genitive and Dative caſe ſingular end in æ. The Acculative in am. The Uocative like the Nominative, he Ablative in a The Nominative plurall. in æ. The Genitive in arum. The Dative in is. The Acculative in as. The Uocative like the Nominative. The Ablative in is.

As in example.

Hæc men ſa. Hic Poeta Hic & Hæc Verna.

Singulariter.	*Nominat. hæc muſa.*	Pluraliter.	*Nominativo hæ muſæ.*
	Gent. hujus muſæ.		*Ge. harum muſarum,*
	Dativo huic muſæ.		*Dativo his muſis.*
	Accuſ. hanc muſam.		*Accuſat. has muſas*
	Vocativo ô muſa.		*Vocativo ô muſæ.*
	Ablat. ab hac muſâ.		*Ablat. ab his muſis:*

Note that Filia and Nata, do make the Dative and the Ablative plurall in is or in abus. Alſo Dea: Mula, Equa, liberta, make the Dative and the Ablative caſe purall in abus onely.

11. THe ſecond is when the Genitive ſingular ends in i. The Dative in o. The Acculative in um. The Uocative for the moſt part like the Nominative The Ablative in o. The Nominative purall in i. The Genitive in orum. The Dative in is. The Acculative in os. The Uocative like the Nominative: The Ablative in is.

As in example.

Hic vir. Hi: liber.

Singulariter.	*Nom. hic magiſter.*	Pluraliter.	*Nominat. hi magiſtri.*
	Gen. hujus magiſtri.		*G. horũ magiſtrorum.*
	Dat. huic magiſtro.		*Dativo his magiſtris.*
	Ac. hunc magiſtrum.		*Accuſ. has magiſtros*
	Vocat. ô magiſter.		*Vocativo ô magiſtri.*
	Ab. ab hoc magiſtro.		*Abl. ab his magiſtris*

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Uocative ſhall end in e: as, Nomi-

nativo

nativo hic Dominus, Vocativo ô Domine; Except Deus, that maketh ô Deus, and Filius, that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative ſhall end in i; as Nominativo Hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Alſo theſe Nounes following, make their Vocative in e or us; as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note alſo that all Nounes of the Neuter Gender, of what declenſion ſo ever they be, have the Nominative, the Accuſative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plurall number they end all in a, as in example. Note.

Singulariter	*Nom. hoc regnum.*	Pluraliter	*Nominat. hæc regna.*
	Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*
	Dat. huic regno.		*Dativo his regnis.*
	Accu. hoc regnum.		*Accuſat. hæc regna.*
	Vocati. ô regnum.		*Vocativo ô regna.*
	Abl. ab hoc regno.		*Ablat. ab his regnis.*

Hoc damnum. a. Sa us. hoc verbum.

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined.

Pluraliter
Nominativo Ambo, ambæ, ambo.
Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accuſativo Ambos, ambas, ambo.
Vocativo Ambo, ambæ, ambo.
Ab. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewiſe Duo.

The third is when the Genitive ſingular endeth in is: The Dative in i: The Accuſative in em, and ſometime in im, and ſometime in both: The Vocative, like the Nominative: The Ablative in e, or i, and ſometime in both: The Nominative plurall in es, The Genitive in um, and ſometime in ium: The Dative in bus. The Accuſative in es: The Vocative, like the Nominative: The Ablative in bus. III.

As in exaimple.

Hic pater
Hic panis
Hoc opus
Hoc caput
Haec nubes.

Singulariter	*Nomin. hic lapis.*	Pluraliter	*Nomin. hi lapides.*
	Genit. hujus lapidis.		*Gen. horum lapidum.*
	Dativo huic lapidi.		*Dat. his lapidibus.*
	Accu. hunc lapidem.		*Accuſ. hos lapides.*
	Vocativo ô lapis.		*Vocativo ô lapides.*
	Ablat. ab hoc lapide.		*Ab. ab his lapidibus.*

Hic vel haec bubo
Haec victima.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter	*No. hic & hæc parens*	Pluraliter.	*No. hi. & hæ parẽtes*
	Gen. hujus parentis		*G. horũ & harũ parẽ*
	Dativo huic parenti		*D. his parentibus (tũ*
	A. hũc & hãc parẽtẽ		*A hos & has parẽtes*
	Vo. ô parens. (rente.		*Vocat. ô parentes*
	Ab. ab hac & hoc pa-		*Ab ab his parentibus*

V.

The fourth, is when the Genitive case singular endeth in us. The Dative in üi: The Accusative in um: The Vocative like the Nominative. The Ablative in u. The Nominative plurall in us: The The Genitive in üum: The Dative in ibus: The Accusative in us: The Vocative like the Nominative. The Ablative in ibus.

As in exaimple.

Hic gradus.
Haec porticus.
Hoc cornu.

Singulariter	*Nomi. hæc manus.*	Pluraliter	*Nominati. hæ manus.*
	Gen. hujus manus.		*Ge. harum manuum.*
	Da. huic manui.		*Dativo his manibus.*
	Accu. hanc manum.		*Accuſati. has manus.*
	Vocat. ô manus.		*Vocativo ô manus.*
	Ab. ab hac manu.		*Ab. ab his manibus.*

V.

The fifth is when the Genitive and Dative case singular do end in ei: The Accusative in em: The Vocative like the Nominative, The Ablative in ẽ, The Nominative plurall in es: The Genitive in erum. The Dative in ebus. The Accusative in es. The Vocative like the Nominative: The Ablative in ẽbus.

As

As in example.

Singulariter	*Nom.hic meridies.*	Pluraliter.	*Nom.hi meridies.*
	Gen.hujus meridiei.		*G.horum meridierum.*
	Dat.huic meridiei.		*Dat.his meridiebus.*
	Ac.hunc meridiem.		*Accusat.hos meridies.*
	Vocat.ô meridies.		*Vocat.ô meridies.*
	Ab.ab hoc meridiē.		*Ab.ab his meridiebus.*

Hæc res. Hæc acies Hæc facies.

Note that all Nounes of the fift declension be of the feminine gender, except meridies and dies.

The declining of Adjectives.

A Noun adjective of three terminations, is thus declined, after the first and second declension.

Singulariter	*N.bonus,bona,bonū.*	Pluraliter	*Nom.boni,bonæ,bona.*
	Gen.boni,bonæ,boni.		*G.bonorum,bonarum,*
	Da.bono,bonæ,bono.		*Dat.bonis.* (*bonorum.*
	A bonū.bonā,bonū.		*Ac.bonos,bonas,bona.*
	Vo.bone,bona,bonū.		*Vocat.boni,bonæ,bona.*
	Ab.bono,bona,bono.		*Ablativo bonis.*

Niger, a.um. Tardus, a.um. Sa ur, a,um.

There are besides these, certaine Nounes adjectives of another manner of declining, which make the Genitive case singular in ius, and the Dative in i: which be these that follow, with their compounds.

An exception.

Singulariter	*No.unus,una,unum.*	Pluraliter	*Nom.uni,unæ,una.*
	Genitivo unius.		*Genti. unorum, unarum*
	Dativo uni.		*Dat.unis.* (*unorum.*
	A.unū,unam,unum.		*Accu.unos,unas,una.*
	Vo.une,una,unum.		*Vocat.uni,unæ,una.*
	Abla.uno,una,uno.		*Ablativo unis.*

Note that Unus, a, um, hath not the plurall number, but when it is joyned with a word that lacketh the singular number: as Unæ literæ, Una mœnia.

Note.

In like manner be declined totus, solus, and alius, alius, alter, uter, and neuter: saving that these five last rehearsed lack the Vocative case.

Alius all and neuter.

A Nonne Adjective of three Articles is thus declined, after the third declension.

[illegible]	Singulariter.	pluraliter	
	Nomina.hic hæc & hoc felix.		*Nomi.hi & hæ felices, & hæc felicia.*
	Genit.hujus felicis		*Gen. horum, harum, & horum, felicium.*
	Dativo huic felici.		*Dativo his felicibus.*
	A.hunc & hanc felicem & hoc felix.		*Acc.hos & has felices, & hæc felicia.*
	Vocativo ô felix.		*V.ô felices, & ô felicia*
	A ab hoc hac & hoc felice, vel felici.		*A. ab his felicibus.*
Levis & leve Celer celeris, &, celere. Melior et melius.	Singulariter	pluraliter	
	No.hic & hæc tristis & hoc triste.		*Nom.hi & hæ tristes, & hæc tristia.*
	Genit.hujus tristis.		*Gen.horum, harum & horum tristium.*
	Dativo huic tristi.		*Dativo his tristibus.*
	Accus.hunc & hanc tristem, & hoc triste		*Acc.hos & has tristes & hæc tristia.*
	V.ô tristis, & ô triste		*V.ô tristes & ô tristia*
	Abl.ab hoc, hac & hoc tristi.		*Ablat.ab his tristibus.*

Comparisons of Nounes.

Three degrees of comparison. The positive.

ADjectives whose signification may increase or be diminished, may forme Comparison. There be three degrees of Comparison: The Positive, the Comparative and the Superlative. The Positive betokeneth the thing absolutely without excesse: as Durus, *Hard.*

The comparative.

The Comparative somewhat exceedeth his Positive in signification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

Superlat.

The Superlative exceedeth his positive in the highest

highest degree: as Durissimus, *Hardest*. And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i. by putting thereto s, and simus: as of Duri, durissimus, of Tristi, tristissimus, of Dulci, dulcissimus.

From these generall rules are excepted these that follow: Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus, plurimum. Excepti. Acer. Teter. Acer.

And if the positive end in er, the Superlative is formed of the Nominative case, by putting to rimus: Pulcher, pulcherrimus.

Also these Nounes ending in lis, make the Superlative by changing lis, into limus: as, Humilis, humillimus, Similis, simillimus: Facilis, facillimus, Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis docillimus. Ignoris. Imbecilis. Arduus. Strenuus.

All other Nounes ending in lis, do follow the generall rule aforegoing: as Utilis, utilissimus.

Also if a vowel come before us, it is compared by Magis, and Maxime: as Pius, magis pius, maxime pius. Assiduus, magis assiduus, maxime assiduus.

OF THE PRONOUNE.

A Pronoune is a part of speech much like to a Noune: which is used in shewing or rehearsing. There be fifteen Pronouns

There be fifteen Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, Whereof four have the Vocative case: as Tu, meus, noster, and nostras: and all other lack the Vocative case. To these may be added their compounds, Ego met, tute, idem, and also Qui, quæ, quod.

These eight Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse

John Bakery His

Primitives

iste, hic, and is, be Primitives: so called, for because they be not derived of others. And they be also called Demonstratives, because they shew a thing not spoken of before.

Demonstratives.

Relatives

And these sir Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Relatives, because they rehearse a thing that was spoken of before.

Derivatives.

These seven; Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be Derivatives: for they be derived of their Primitives, mei, tui, sui nostri, and vestri

Five things belonging to a Pronoun

There belong to a Pronoune these five things, Number, Case, and Gender, as are in a Noune, Declension and Person, as here followeth.

The Declensions of Pronounes.

There be four Declensions of Pronounes.

The first declension

These three, Ego, tu, sui, be of the first declension, and be thus declined.

Singulariter	*Nominativo Ego.*		Pluraliter.	*Nominativo nos.*	
	Genitivo mei.			*G. nostrûm vel nostri.*	
	Dativo mihi.			*Dativo nobis.*	
	Accusativo me.			*Accusativo nos.*	
	Vocativo caret.			*Vocativo caret.*	
	Ablativo à me			*Ablativo à nobis.*	
Singulariter	*Nominativo Tu.*		Pluraliter	*Nominativo vos.*	
	Genitivo tui.			*Ge. vestrûm vel vestri.*	
	Dativo tibi.			*Dativo vobis.*	
	Accusativo te.			*Accusativo vos.*	
	Vocativo ô tu.			*Vocativo ô vos.*	
	Ablativo à te.			*Ablativo à vobis.*	

Singu. and Plural.	*Nominativo caret*		*Accusativo sé*
	Genitivo sui.		*Vocativo caret*
	Dativo sibi.		*Ablativo, à se.*

The second declension

These sir, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declension, and be thus declin. d.

Now

Singulariter		Pluraliter	
	Nom. iste, ista, istud.		*Nom. isti, istæ, ista.*
	Genitivo istius.		*G. istorũ, istarum, istorũ.*
	Dativo isti.		*Dativo istis.*
	Ac. istum. istã, istud.		*Accus. istos, istas, ista.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Abla. isto, istâ, isto.		*Ablativo istis.*

Ille is declined like Iste, and also Ipse, saving that the Neuter gender in the Nominative case and in the accusative case singular maketh plum Nominativo, hic, hæc, hoc. Genitivo hujus, Dativo huic: as before in the Nonne.

Singulariter		Pluraliter.	
	Nomin is, ea, id.		*Nominativo ii, eæ, ea.*
	Genitivo ejus.		*G. eorum, earum, eorum.*
	Dativo ei.		*Dativo iis, vel eis.*
	Ac. eum, eam, id.		*Accusat. eos, eas, ea.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablati. eo, eâ, eo.		*Ablat. iis, vel eis.*

Singulariter		Pluraliter	
	Nom. qui, quæ, quod.		*No. qui, quæ, quæ.*
	Genitivo cujus.		*G. quorum, quarũ, quorum*
	Dativo cui.		*Dati. quibus, vel queis.*
	A quem, quam, quod		*Ac. quos, quas, quæ.*
	Vocati. caret.		*Vocativo caret.*
	Ab. quo, quâ, quo vel qui		*Ab. quibus vel queis.*

Likewise Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Also Quisquis is thus declined. The compound of Quis.

No.	*Quisquis.*	*Ac.*	*Quicquid.*	*Ab.*	*Quoquo.*
	Quicquid.				*Quaquâ.*
					Quoquo.

Where note that Quid is alwayes a Substantive of the Neuter gender. Note.

These five, Meus, tuus, suus, noster and vester, are of the third declension, and be declined like nouns Adjectives of three terminations, in this wise. The declension.

Singulariter	*N.meus,mea,meum.*	Plurali-ter	*Nomin.mei,meæ,mea.*
	Geni.mei,meæ,mei.		*Gen.meorum,mearum.*
	Dat.meo,meæ,meo.		*Dat.meis.* (*meorum.*
	A.meū,meā,meum.		*Accuſ.meos,meas,mea.*
	Vo.mi,mea,meum.		*Vocat.mei,meæ,mea.*
	Ab.meo,meâ,meo.		*Ablativo meis.*

So is noſter declined, and Tuus, ſuus, veſter, ſaving that theſe three laſt do lack the Vocative caſe.

The fourth declenſion.

Noſtras, Veſtras, and this Noune Cuias, be of the fourth declenſion, and be thus declined.

Singulariter	*No.hic & hæc noſtras & hoc noſtrate.*	Pluraliter	*N. hi & hæ noſtrates & hæc noſtratia.*
	Gen hujus noſtratis.		*G.horum,harum & horum noſtratium.*
	Dativo huic noſtrati.		*Dat his noſtratibus.*
	A.hunc & hanc noſtratem,& hoc noſtrate.		*A.hos & has noſtrates & hæc noſtratia.*
	Vocat.ô noſtras & ô noſtrate.		*Voca. ô noſtrates, & ô noſtratia.*
	Ab.ab hoc,hac & hoc noſtrate vel noſtrati.		*A. ab his noſtratibus.*

Note.

Here is to be noted, that Noſtras, Veſtras, and this Noune Cuias be called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to Countries or Nations, to ſects, or Factions.

A Pronoune hath three Perſons.

Perſons three.

The firſt perſon ſpeaketh of himſelfe: as Ego I; Nos, We.

The ſecond perſon is ſpoken to: as, Tu, Thou, Vos ye. And of this perſon is alſo every Vocative caſe.

The third perſon is ſpoken of, as Ille, He, Illi, They. And therefore all Nounes, Pronouns and Participles be of the third perſon.

OF A VERBE.

A Verbe is a part of speech, declined with mood and tense, and betokeneth doing, as, Amo, I love, or suffering, as Amor, I am loved, or being, as, Sum, I am. A verbe,

Of Verbs such as have persons, be called Personals, as, Ego amo, Tu amas. And such as have no persons, be called Impersonals, as Tædet, it irketh, Oportet, it behoveth.

Of Verbs Personals there be five kinds, Active, Passive, Neuter, Deponent, and Commune. Verbs personals.

A Verbe Active endeth in o, and betokeneth to do, as, Amo, I love, and by putting to r, it may be a Passive; as Amor. Active.

A Verbe Passive endeth in or, and betokeneth to suffer, as, Amor, I am loved, and by putting away r, it may be an Active, as Amo. Passive.

A Verb Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Passive, as, Curro, I run, Sum, I am. And it is Englished sometime Actively; as Curro, I run, and sometime Passively; as Ægroto, I am sick. Neuter.

A Verb Deponent endeth in r like a Passive, and yet in signification is but eyther Active; as Loquor verbum, I speak a Word; or Neuter; as Glorior, I boast. Deponent.

A verbe Commune endeth in r, and yet in signification is both Active and Passive: as, Osculor te, I kisse thee: Osculor a te, I am kissed of thee. Commune.

MOODS.

Moods six. There be six Moods; the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potentiall, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative. The Indicative Mood sheweth a reason true or false; as, Ego amo, *I love*: Or else asketh a question; as, Amas tu? *Doest thou love?*

Imperativ. The Imperative biddeth, or commandeth: as, Ama, *Love thou.*

Optative. The Optative wisheth or desireth, with these signes, *Would God, I pray God,* or *God grant*: as Utinam amem, *I pray God I love:* and hath commonly an Adverb of wishing joyned with him.

Potential. The Potentiall mood is known by these signes, *May, can, might, would should, could,* or *ought,* as Amem, *I may* or *can love:* without an Adverb joyned with him.

Subjunct. The Subjunctive mood hath evermore some Conjunction joyned with him: as Cùm amarem *when I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth of another Clause in the same sentence, either going before, or coming after: as, Cùm amarem, eram miser, *when I loved, I was a wretch.*

Infinitive. The Infinitive signifieth to do, to suffer, or to be: and hath neither number, nor person, nor Nominative case before him: and is known commonly by this signe *To,* as Amare, *To love.* Also when two verbs come together without any Nominative case between them, then the latter shall be the Infinitive mood: as, Cupio discere, *I desire to learn.*

GERUNDS.

GERUNDS.

THere be moreover belonging to the Infinitive mood of Verbs, certain voyces called Gerunds ending in Di, do, and dum: Which have both the active and passive signification: as Amandi, *of loving*, or *of being loved*. Amando, *In loving* or *in being loved*. Amandum, *To love*, or *to be loved*. Gerunds three, Di, do, dum.

SUPINES.

THere be also pertaining unto Verbes, two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verb active: as Eo amatum, *I go to love*. And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passive: as Difficilis amatu, *Hard to be loved*. Supines two in um and u.

TENSES.

THere be five tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. Tenses five.

The Present tense speaketh of the time that now is: as Amo, *I love*. Present tense.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loved* or *did love*. Preterim. perfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Have*: as Amavi, *I have loved*. Preter. perfect.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this signe *Had*: as Amaveram, *I had loved*. Preter-p'u perfect.

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall* or *will*: as Amabo, *I shall or will love*. Future.

PER-

PERSONS.

Persons three.

There be also in verbes three persons, in both numbers: as singulariter, Ego, amo, *I love* Tu amas, *Thou loveſt.* Ille amat, *He loveth.* pluraliter, Nos amamus, *We love.* Vos amatis, *Ye love.* Illi amant, *They love.*

CONJUGATIONS.

Conjugations 4.

VErbs have four Conjugations, which be known after this maner.

The first Conjugation hath a long, before re and ris: as amāre, amāris.

The second Conjugation hath e long, before re and ris: as Docēre, docētis.

The third Conjugation hath e short, before re and ris: as Legĕre, legĕris.

The fourth Conjugation hath i long, before re and ris: as Audire, audīris.

Verbs in O, of the foure Conjugations, be declined after theſe examples.

AMo, amas, amavi, amare, amandi, amando, amandum: amatum amatu, amans, amaturus. — To love.

Doceo, doces, docui, docere, Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu, docens, docturus. — To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu, legens, lecturus. — To read.

Audio, audis, audiui, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu, audiens, auditurus. — To hear.

Indica-

Eight parts of Speech

Indicative Mood, Preſent tenſe ſingular.

I love, or, *doe love,*	*Thou loveſt,* or *doeſt love.*	*He loveth* or *doth love.*	*We love,* or *doe love,*	*Ye love,* or *doe love.*	*They love,* or *doe love.*

Amo,	amas,	amat.	*Plur. oter.*	Amamus, amatis, amant.
Doceo,	doces,	docet.		Docemus, docetis, docent.
Lego,	legis,	legit.		Legimus, legitis, legunt.
Audio,	audis,	audit.		Audimus, auditis, audiunt.

Preterimperfect tenſe ſingular. Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, — *I loved or did love.* bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſingular. Amavi, Docui, Legi, Audivi — *I have loved.* iſti, it. *Plur.* imus, itis, ĕrunt vel ĕre.

Preter pluperfect tenſe ſingular. Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram — *I had loved.* ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future tenſe ſingular. Amabo, Docebo, Legam, Audiam — *I ſhall or will love.* bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera-

Imp rative Mood.

	Love thou.	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love.*	*Love yee.*	*Love they or let them love.*
Preſent tenſe ſingular.	Ama, amet,			amate, ament.	
	amato. amato.		Pl. amemus,	amatote. amanto	
	Doce, doceat,			docete, doceant,	
	doceto. doceto.		Pl. doceamus,	docetote. doceto	
	Lege, legat,			legite, legant	
	legito. legito.		Pl. legamus,	legitote. legunto	
	Audi, audiat			audite, audiant,	
	audito. audito.		Pl. audiamus,	auditote. audiũto	

Optative Mood.

God grant I love.

Preſent tenſe ſing. utinam — Amem, ames, amet. Pl. utin. amemus, ametis, ent. / Doceam, Legam, Audiam, as, at. Pl. utinam amus, atis, ant.

Preterimperfect tenſe ſing. utinam — Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, *Would God I loved, or did love.* res, ret. Pl. utinam, remus, retis, rent.

Preterperfect tenſe ſing. utinam — Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, *I pray God I have loved.* ris, rit. Pl. utinam, rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tenſe ſing. utinam — Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, *Would God I had loved.* ſes, ſet. Pl. utinam ſemus, ſetis, ſent

Future tenſe ſing. utinam — Amavero, Docuero, Legero, Audivero, *God grant I ſhall or will love hereafter.* ris, rit. *Plur.* utin. rimus, ritis, rint.

Poten-

Potentiall Mood.

I may or can love.

Present tense singular,
Amem, ames, amet, *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam } as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterimper. tense sing.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem } *I might, would, should, ought, or could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperfect tense sing.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim } *I might, would, should, or ought to have loved.* ris, rit. *Plur.* rimus ritis, rint.

Preterpl[u]perfect tense sing.
Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſe } *I might, would, should, or ought to had loved.* ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tense sing.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero } *I may or can love hereafter.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood.

When I love.

Present tense singal. Cùm
Amem, ames, amet. *Plur. cùm* amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam } as, at. *Pluraliter. cùm* amus, atis, ant

Prater.

Preterimperfect tense sing. Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, Cùm — *When I loved or did love.* res, ret. *Pl. cùm* remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular, Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, Cùm — *When I have loved.* ris, rit, *P. cùm* rimus ritis, rint.

Preterpluperf. tense singular, Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, Cùm — *When I had loved.* ſes, ſet, *P. cùm* ſemus, ſetis, ſent

Future tense sing. Amavero, Docuero, Legero, Audivero, Cùm — *When I ſhall or will love.* ris, rit. *P. cùm* rimus, ritis, rint.

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe. Amare, Docere, Legere, Audire, To — Love. Teach. Read. Hear.

Preterperfect & preterpluperfect tenſe. Amaviſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiviſſe, To have or had — Loved. Taught. Read. Heard.

Future tenſe, Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum, eſſe, To — love, teach, read, hear hereafter.

Gerunds.
Amandi, of loving. — do, in loving. — dum to love.
Docendi, of teaching. — do, in teaching. — dum to teach.
Legendi, of reading. — do, in reading. — dum to read.
Audiendi, of hearing. — do, in hearing. — dum to hear.

Supines

Supines.

Amatum,	To	love.	Amatu,	To	loue.
Doctum,		teach.	Doctu.		taught.
Lectum,		read.	Lectu,		read.
Auditum,		heare.	Auditu,		heard.

A participle of the present tense.

Amans, loving.
Docens, teaching.
Legens, reading.
Audeins, hearing.

The participle of the first future tense.

Amaturus, to love, or about to love.
Docturus, to teach, or about to teach.
Lecturus, to reade, or about to reade.
Auditurus, to heare or about to heare.

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many tenses lacking in all such Verbs we must learn to decline this Verbe Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse, Futurus. To be.

Indicative Mood.

Present tense singular, Sum, I am: es, est. *Plural.* Sumus estis sunt.

Preterimperfect tense sing. Eram, I was: eras, erat. *Plural.* eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular, Fui I have been: fuisti, fuit. *Plural.* fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense sing. Fueram, I had been: fueras, fuerat. *Pluraliter,* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular, Ero, I shall or will be: eris, erit. *Plu.* erimus, eritis, erunt.

Imperative

Imperative Mood.

Pres. tense singu.	Sis, Es, Esto,	*tu*	Sit, Esto.	*Pl.* Simus	Sitis, Este, Estote,	Sint, Sunto.

Optative Mood.

Present tense sing. utinam. Sim. I pray God I be: sis, sit. *Plur.* utinam simus, sitis, sint.

Preterimperf. tense sing. utin. Essem, Would God I were: esses esset. *P.* utinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense sing. utin. Fuerim, I pray God I have been: fueris, fuerit *Plu.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperf. tense. sing. utin. Fuissem. Would God I had been: fuisses, fuisset *Pl.* utinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular utin. Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall Mood.

Present tense singular. Sim, I may or can be: sis, sit. *Plur.* simus, sitis sint.

Preterimperf. tense singular. Essem, I might or could be: esses, esset. *Plu.* essemus, essetis, essent.

Preterperfect. tense singular. fuerim. I might, could, should, or ought to have been: fueris, fuerit *P.* fuerimus, fueritis, fuerint

Preterplu. tense sing. Fuisse, I might, could, should, or ought to had bin: fuisses, fuisset, *Pl.* fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense Singular. Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *Pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

subjun-

Subjunctive Mood.

Preſent tenſe ſing. cùm { Sim, When I am: ſis, ſit. *Plural.* cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preterimper. tenſe ſing. cùm { Eſſem, When I was: eſſes, eſſet. *Plural.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſing. cùm { Fuerim, When I have been: fueris, fuerit. *Plural.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluper. tenſe ſing. cùm { Fuiſſem, When I had been: fuiſſes, fuiſſet. *Plural.* cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingular, cùm { Fuero, When I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and preterimperfect tenſe, { Eſſe, to be. } *Preterperfect, and preterpluperfect tenſe.* { Fuiſſe, to have or had been.

Future tenſe, [For vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbes in *Or* of the four Conjugations, be declined after theſe examples.

AMor, amâris vel amâre, amatus ſum vel fui, amâri, amatus, amandus. To be loved.

Doceor, docêris, vel docêre, doctus ſum vel fui, docêri: doctus, Docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere, lectus ſum vel fui, legi, lectus, legendus. To be read.

Audior, audîris vel audire, auditus ſum vel fui, audîri, auditus, audiendus. To be heard.

Indicative Mood.

I am loved.

Present tense sing.
Amor, amâris vel amâre, amâtur.
Doceor, docêris, vel docêre, docetur.
Legor, legeris, vel legere, legitur.
Audior, audiris, vel audire, auditur.

Plurâliter.
mur.
mini.
ntur.
untur.

Preterimperfect tense singular.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar. *I was loved.* baris vel bare, batur. *Plurali.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus. *I have bin loved,* sum vel fui,
tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Plur.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus. *I had bin loved.* eram vel fueram.
tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

I shall or will be loved.

Future tense sing.
Amabor, Docebor, Legar, Audiar,
beris vel bere, itur. *Pl.* bimur, imini, untur
êris vel êre, etur. *P.* êmur êmini, entur

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be yee loved.*	*Let them bee loved.*
Present tense singular.	Amare, amator,	ametur, amator.	*Pl.* amemur.	Amamini, amaminor:	amantor.
	Docere, docêtor:	doceatur, docêtor.	*P.* docemur	Docemini, doceminor,	docentor.
	Legere, legitor:	legatur. legitor.	*Pl.* legamur.	Legimini, legiminor,	legantur. leguntor.
	Audire, auditor:	audiatur, auditor.	*P.* audiamur.	Audimini, audiminor:	audiantur. audiuntor.

Optative

Optative Mood.

God grant I be loved.

Preſent tenſe ſing. utinam
- Amer, êris vel ere, êtur. *Pl.* utin. êmur, êmini, entur.
- Docear,
- Legar, } aris vel are, atur. *Plu.* utin. amur, amini,
- Audiar, } antur.

Preteriim-perf. tenſe, ſing. utinam
- Amarer,
- Docerer,
- Legerer,
- Audirer,

Would God I were loved.

reris vel rere, retur. *Plu.* utinam remur, remini, rentur.

I pray God I have been loved.

Preterperf. tenſe ſing. utinam
- Amatus
- Doctus
- Lectus
- Auditus

ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plu.* utinam ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Would God I had been loved.

Preterplu-perfect tenſe ſing. utinam
- Amatus
- Doctus
- Lectus
- Auditus

eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Pl.* utinam ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

God grant I be loved hereafter.

Future tenſe ſing. utinam
- Amatus
- Doctus
- Lectus
- Auditus

ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plu.* utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potential Mood.

I may or can be loved.

Preſent tenſe ſingul.
- Amer, êris vel êre, êtur. *Plural.* êmur, êmini, êntur.
- Docear,
- Legar, } aris vel are, atur. *Pl.* amur, amini, antur.
- Audiar,

Preterimperfect tense singular.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } *I would, should or ought to be loved.*
reris vel rere, retur. *Pl.* remur remini, rentur.

Preterper. tense sing-

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } *I would, should, or ought to have been loved.*
fim vel fuerim, tus fis vel fueris, tus fit vel fuerit. *Plur.* ti fimus vel fuerimus, ti fitis vel fueritis, ti fint vel fuerint.

I would, should, or ought to had been loved.

Preterpluperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plural.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } *I may or can be loved hereafter.*
ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Present tense sing. Cùm

Amer, êris vel êre, êtur. *P. cùm* êmur, êmini, entur, antur
Doceat, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Plu. cùm* amur, amini.

Preterimperfect tense singular. Cùm

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } *When I was loved.*
rêris vel rêre, rêtur. *Pl. cùm* rêmur, rêmini, rentur

Preterperfect tense singular. Cùm

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } *When I have been loved.*
fim vel fuerim, tus fis vel fueris, tus fit vel fuerit. *P. cùm* ti fimus vel fuerimus, ti fitis vel fueritis, ti fint vel fuerint.

Preterplu-

When I had been loved.

Preterpluperfect tense singular. Cùm	Amatus Doctus Lectus Auditus	essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur. cùm* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular. Cùm	Amatus Doctus Lectus Auditus	*When I shall or will be loved.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *P. cùm* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint

Infinitive Mood.

Present and preterimperfect tense.	Amari, Doceri, Legi, Audiri	To be	Loved. Taught. Read. Heard.

Preterperfect tense and preterpluperfect tense.	Amatum Doctum Lectum Auditum	*To have or had been loved.* esse vel fuisse.

Future tense	Amatum iri, vel amandum esse, Doctum iri, vel docendum esse, Lectum iri, vel legendum esse, Auditũ iri, vel audiendum esse,	to be	loved taught read heard	hereafter

A participle of the preterperfect tense	Amatus, Doctus, Lectus, Auditus,	Loved. Taught. Read. Heard.

A participle of the Fut. in Dus.	Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus,	To be	Loved. Taught. Read. Heard.

Of certaine Verbs going out of Rule, *which are declined and formed in manner following.*

POssum, potes, potui, posse, potens. To may or can
Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendū: supinis caret, volens: To will, or to be willing.

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: To nill, or to be unwilling.

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens: To have rather, or to be more willing.

Edo, edis, vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum estu, edens, esurus vel esturus: To eat.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: To be made, or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum; latum, latu: ferens, laturus: To bear or suffer.

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: To be born or suffered.

Indicative Mood.

Present tense singular.

POssum, potes, potest.
Volo, vis, vult.
Nolo, non vis, non vult.
Malo, mavis, mavult. (est.
Edo, edis vel es, edit vel
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris, vel ferre, fertur.

Pluraliter.

Possumus, potestis, possunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolum', nonvultis, nolunt.
Malimus, mavultis, malunt
Editis editis vel estis, edunt
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, ferris, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur

Preterim-

Preterimperfect tense singular.
Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
Ferebar, baris vel bare, batur. *Plu.* bamur, bamini, as, at. *Pluraliter* amps, atis, ant. bantur

Preterperfect tense singular.
Potui, Malui, Edi, Tuli, iſti it. *Plur.* imus, iſtis, êrunt vel êre.
Volui, Nolui,
Factus, Latus sum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti iſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular.
Potueram, Malueram, Ederam, Tuleram, ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.
Volueram,
Nolueram,
Factus, Latus eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis, vel fueratis, ti erunt vel fuerant.

Future tense singular.
Potero, eris, erit. *Plural.* poterimus, eritis, erunt
Volam, Edam,
Nolam, Fiam,
Malam, Ferani, es, et. *Plur.* emus, etis, ent
Ferar, ferêris vel ferêre, ferêtur. *Plural.* ferêmur, feremini, ferentur.

Poſſum, Volo, Malo, have no Imparative Mood.

Imperative Mood.

Noli, Nolito. *Pluraliter*, Nolite, Nolitote.

Present tense singular.

Es, esto; ede, edito; edat, esto, edito. *P.* Edamus; edite, este, estote, editote; edant, edunto.

Fito tu, Fiat, Fito. *P.* Fiamus; Fite, fitote; Fiant, fiunto.

Fer, ferto. Ferat, ferto. *Pl.* Feramus; Ferte, fertote. Ferant, ferunto.

Ferre, fertor. Feratur, fertor. *Pl.* Feramur; Ferimini, feriminor. Ferantur, feruntor.

Optative Mood.

Present tense singular. Utinam

Possim, Velim, Edam, Fiam, feram; Nolim, Malim, is, it. *Plural utinam* imus, itis, as, at. *Pluraliter utinam* amus, atis, ant.

Ferar, raris vel rare, ratur, *Plur.* amur, amini, antur.

Preterim perfect tense singular. Utinam

Possem, Vellem, Nollem, Mallem; Ederem vel essem, Fierem, Ferrem; es, et. *Pluraliter utinam* emus, etis, ent.

Ferrer, reris vel rere, retur. *Pl. ut.* remur, remini, rentur.

Preterper. tense singular Utin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim; Maluerim, Ederim, Tulerim; ris, rit. *Pluraliter utinam* rimus, ritis, rint.

Factus, Latus; sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Plur.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterplupefect tense sing. Utin.

Potuissem, Voluissem, Noluissem; Maluissem, Edissem, Tulissem; ses, set. *Plur. utinam* semus, setis, sent.

Factus, Latus; essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur. uti.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future

Future tense singular, Utin.

Potuero, Voluero, Noluero,	Maluero, Edero, Tulero,	ris, rit. *Plur. utinam* rimus, ritis, rint.
Factus Latus	ero, vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl. ut.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint	

The potentiall and the Subjunctive Moode be formed like the Optative in voice, and do differ only in signification and signe of the Moode.

Infinitive Moode.

Present tense and preterimperfect tense.

Posse.	*Preterperfect & Preterpluperfect tense.*	Potuisse.
Velle.		Voluisse.
Nolle.		Noluisse.
Malle.		Maluisse.
Edere vel esse.		Edisse.
Ferre.		Tulisse.
Fieri.		Factum esse vel fuisse.
Ferri.		Latum esse vel fuisse.

Future tense.

Esurum esse.	Factum iri, vel faciendum esse.
Laturum esse.	Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and queo make ibam and quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative Moode, and ibo and quibo in the Future tense: and in all other moodes and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerunds, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the Preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative moode, be formed the Preterpluperfect tense of the same moode; the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the Future tense, of the Optative moode, the Potentiall moode, and the Subjunctive moode, the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitive moode: as of

Amavi,

Amavi, are formed Amaveram, amaverim, amavero by changing i into e short: and, Amavissem, amavisse, keeping i still.

Impersonalls be declined throughout all Moods and tenses in the voice of the third person singular onely as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, Decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this signe *It*: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A Participle is a part of speech, derived of a Verb, and taketh part of a Noune as Gender, case and declension: and part of a Verbe, as Tense and signification: and part of both, as number and figure.

There be four kindes of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

A Participle of the Present Tense, hath his English ending in *ing*: as *Loving*. And his Latine in ans, or ens; as: Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicative Moode, by changing the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians, Poteram, potens.

A participle of the Future in rus, betokeneth to doe, like the Infinitive Moode of the Active voice: as Amaturus, *To love* or *about to love*. And it is formed of the latter Supine by putting to rus: as Doctu, docturus.

A Participle of the Preter tense, hath his Eng-

lish

ſih ending in *d*, *t*, or *n*; as, *Loved*, *taught*, *ſlain*: and his Latine in tus, ſus, xus; as Amatus, viſus, nexus: and one in uus, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as Lectu, lectus; except Mortuus.

A Participle of the Future in dus betokeneth to ſuffer like the Infinitive Mood of the Paſſive voyce: as, Amandus *To be loved*. And it is formed of the Genitive caſe of the Participle of the Preſent tenſe by changing tis into dus: as Amantis, amandus; Legentis legendus. And it is alſo found to have the ſignification of the Participle of the Preſent tenſe: as, Legendis veteribus proficis, *in reading old Authors thou doſt profit*. The ſecond Future tenſe in dus.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the Supines come two Participles: one of the Preſent tenſe, and another of the Future in rus: as of Amo, cometh Amans, amaturus: of Curro, currens, curſurus. Of an active come two participles.

Of a verb Paſſive, whoſe Active hath the Supines come two Participles: one of the Preterrenſe and another of the Future tenſe in dus; as of Amor cometh Amatus, amandus. Of a paſsive come two.

Of a verb Deponent come three Participles: one of the Preſent tenſe, one of the Preter tenſe, and another of the Future in rus; as of Auxilior cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accuſative caſe after him, it may form alſo a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verb Commune come foure Participles: as of Largior cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune four.

Participles of the preſent tenſe be declined like Nounes Adjectives of three articles: as, Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Particip. declined like Adjectives.

Parti-

Participles of other tenses be declined like Nouns Adiectives of three diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERB.

AN adverbe is a part of speech ioyned to the Verbs, to declare their signification.

Adverbes some be of time: as Hodiè, cras, heri, perindiè, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as Ubi ibi, hic, istic, illic,, intùs, foris.
- Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as Inde, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as Cur, quare, unde, quorsum, num, numquid.
- Calling: as Heùs, ô ehodum.

Some be of
- Affirming: as Certè, næ, profectò, sanè, scilicet, licet, etiò.
- Denying: as Non, haud, minimè, neutiquam nequaquam.
- Swearing: as Pol, ædepol, hercle, medius fidius.
- Exhorting: as Eia, agè, agitè, agedum.

Some be of
- Flattering: as Sodes, amabo.
- Forbidding: as Ne.
- Wishing: as Utinam, si, ô si, ô.
- Gathering together: as Simul, unà, pariter, non modo, non solùm.
- Parting: as Seorsim, sigillatim, vicatim.

Some

Some be of
- Chooſing: as, Potiús, Imò.
- A thing not finiſhed: as Penè, ferè, propè, vix, modò, non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe.
- Chance: as Fortè, fortuitò.

Some be of
- Likeneſſe: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam velut.
- Quality: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantity: as, Multúm, parúm, minimúm, paululum, plurimúm.
- Compariſon: as, Tam, quám, magis, minús maximè.

Certain Adverbs be compared: as, Doctè, doctius, doctiſſime. Fortiter, fortius, fortiſſime. Prope, propius, proxime.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſuall word to ſerve unto joyned with them, be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as, Qui ante non cavet, poſt dolebit, He that beware not afore, ſhall be ſory afterward. Coram laudare, & clam vituperare, inhoneſtum eſt, In preſence to commend one, and behinde the back to diſpraiſe, is an unhoneſt point.

OF A CONJUNCTION.

A Conjunction is a part of ſpeech, that joyneth words and ſentences together.

Of Conjunctions ſome be Copulatives: as, Et, que, quóque, ac, atque, nec, neque.

Some be
- Diſjunctives: as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
- Diſcretives: as, Sed, quidem, autem, vero, at, aſt.
- Cauſuals: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quod, quum, quoniam, and quando ſet for quoniam.

Some

Some be
- Conditionals: as Si, ſin, modò, dùm, dummodò.
- Exceptives: as Ni, niſi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatives: as Ne, an, vtrùm, nec-ne, ánne, nonne.
- Illatives: as Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.
- Adverſatives: as Etſi, quanquam, quamvis, licèt, eſto.
- Reddutives to the ſame: as Tamen, attamen.
- Electives: as Quam, ac, atque.
- Diminutives: as Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Prepoſition is a part of ſpeech moſt commonly ſet before other parts, either in appoſition: as Ad patrem; or elſe in Compoſition: as Indoctus.

Theſe Prepoſitions following, ſerve to the *Accuſative caſe.*

Ad, To.
Apud, At.
Ante, Before.
Adverſus, Againſt.
Adverſum: Againſt.

Cis, Citra: On this ſide.
Circum, Circa: About.
Extra, Without.
Intra, Within.
Inter, Between.
Infra, Beneath.
Contra, Againſt.
Juxta, Beſide, or nigh to.
Erga, Towards.
Ob, For.

Pone

Ponè, Behinde.
Per, By, or through.
Propè, Nigh.
Propter, For.
Secundùm, } After.
Post, }
Trans, On the further side.
Ultra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Above.
Circiter, About.
Usque, Untill.
Secùs, By.
Versus, Towards.
Penès, In the power.

Where note, that Versus is set after his casuall word: as Londinum versus, Towards London.
And likewise may Penès be set also.

These Prepositions following serve to the Ablative case.

A, ab, abs. From or fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in presence.
Clam, Privily.
De, }
E, } Of or fro.
Ex. }
Pro, For.
Præ, Before, or in comparison.
Palàm, Openly.
Sine, }
Absque } without.
Tenus, untill, or up to.

Where note, that if the casuall word joyned with Tenus, be the plurall number, it shall be put in the Genitive case, and be set before Tenus: as Aurium tenus, Up to the ears. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also that the voices of Prepositions being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as is aforesaid in the Adverbe.

These

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusative case: as In urbem. Into the city. In without this signe *To*, to the Ablative case: as In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, under the water.

OF AN INTERJECTION.

AN Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the minde under an imperfect voice.

Some are of Mirth: as, Evax, vah.
Some are of sorrow: as, Heu, hei.
Some are of
- Dread: as, Attat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Enge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deum atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ mihi.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, oh, io.
- Silence: as, Au. And such others.

THE

THE CONCORDS OF Latine Speech.

FOr the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in Latine speech there be three Concords. The first, between the nominative case and the Verb: The second, between the Substantive and the Adjective: The third between the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

WHen an English is given to be made in Latine, look out the Principall verbe. If there be more verbes than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which: or a Conjunction: as, Ut, *that*; cùm, *when*; si, *if*, and such others.

When ye have found the verb, ask this question, *who?* or *what?* and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verbe; except it be a verbe Impersonal, which will have no nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latine, be set before the verb, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verb, or after the sign of the verb: as, b Amas a tu? Lovest thou? b Venit ne a Rex? Doth the King come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood; as, b Ama a tu, Love thou. b Amato a ille, Let him love.

And sometime when this signe *it* or *there* commeth before the English of the verb; as, b Est liber

meus, It is my book. b Venit ad me a quidam, There came one to me. And that casuall word which commeth next after the verb, and answereth to this question *whom*? or *what*? made by the verb, shall commonly be the Accusative case; except the verb do properly govern another case after him to be construed withall: as, Si cupis a placere b magistro a utere b diligentiâ, nec a sis tantus b cessator, ut b calcaribus a indigeas, If thou covet to please thy master, use diligence, and be not so slack, that thou shalt need spurres.

A Verb personall agreeth with his Nominative case in number and person: as, a Præceptor b legit, a vos verò b negligitis, The master readeth, and ye regard not. Where note, that the first person is more worthy than the second, and the second more worthy than the third.

Many nominative cases singular, with a conjunction copulative comming between them, will have a verb plurall, which verb plurall shall agree with the nominative case of the most worthy person: as, a Ego & tu b sumus in tuto, I and thou be in safegard. a Tu & pater b periclitamini. Thou and father are in jeopardy. a Pater & Præceptor b accersunt te, Thy Father and thy Master have sent for thee.

When a verb cometh between two nominative cases of divers numbers, the verb may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium iræ, amoris a redintegratio b est. The falling out of lovers, is the renewing of love. Quid enim nisi a vota b supersunt? For what remaineth saving onely prayers? Pectora percussit, a pectus quoque a robora b fiunt, She stroke her breast, and her breast turned into oak also.

Here note also, that sometime the Infinitive mood of a Verb, or else a whole clause afore-going, or else some member of a Sentence may be the nomina-

tive

native caſe to the verb: as, a Diluculo ſurgere, ſalu-berrimum b eſt, To riſe betime in the morning, is the moſt wholſome thing in the world. a Multum ſcire, vita b eſt jucundiſſima, To know much, is the moſt pleaſant (or ſweeteſt) life of all.

The ſecond Concord.

WHen ye have an adjective, ask this queſtion *who?* or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion, ſhall be the Subſtantive to it.

The adjective, whether it be a noune, pronoune, or participle, agreeth with his Subſtantive in caſe, gender and number: as, a Amicus b certus in a re b incerta cernitur, A ſure friend is tried in a doubtfull matter. a Homo b armatus, A man armed. a Ager b colendus, A field to be tilled. b Hic a vir. This man, b Meus a herus eſt, It is my maſter.

Where note, that the Maſculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many Subſtantives ſingular having a conjunction copulative coming between them, will have an adjective plurall; which adjective ſhall agree with the Subſtantive of the moſt worthy gender: as a Rex & regina b beati, The king and the queen are bleſſed.

The third Concord.

WHen ye have a Relative, ask this queſtion *who?* or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion ſhall be the antecedent to it.

The antecedent moſt commonly is a word that goeth before the relative, and is rehearſed again of the relative.

The relative agreeth with his antecedent in gender, number, and perſon: as, a Vir ſapit b qui pauca loquitur, That man is wiſe that ſpeaketh few things or words.

Sometime the Relative hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender, and singular number: as, [a] In tempore veni, [b] quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all: But if the Relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plural number: as, [a] Tu multum dormis, & [aa] sæpe potas, [b] quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much and drinkest often, both which things are nought for the body.

When this English *that* may be turned into this English *which*, it is a relative; otherwise it is a conjunction, which in Latine is called quòd, or ut: and in making Latine it may elegantly be put away by turning the nominative case into the Accusative, and the verb into the Infinitive mood: as, Gaudeo [a] quòd tu bene [b] vales: Gaudeo [a] te bene [b] valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo [a] ut tu [b] abeas: Jubeo [a] te [b] abire, I bid that thou goe hence.

Many antecedents singular, having a Conjunction copulative between them, will have a relative plurall, which relative shal agree with the antecedent of the most worthy gender: as, [a] Imperium & [aa] dignitas [b] quæ petiisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the substantives or antecedents be of the masculine, or of the feminine gender, and none of them of the neuter, yet may the Adjective or relative be put in the neuter gender: as, [a] Arcus & [aa] calami sunt [b] bona, The bow and arrows be good, [a] Arcus & [aa] calami [b] quæ fregisti, The bow and arrows which thou hast broken.

The

The Caſe of the Relative.

When there cometh no Nominative caſe between the Relative and the Verb, the Relative ſhall be the Nominative Caſe to the Verb: as, Miſer eſt [a] qui nummos [b] admiratur, Wretched is that perſon which is in love with money.

But when there cometh a Nominative caſe between the Relative and the Verb, the Relative ſhall be ſuch caſe as the Verb will have after him: as, Felix, [b] quem [aa] faciunt aliena [a] pericula cautum, Happy is he whom other mens harms do make to beware.

As the Relative may be the Nominative caſe to the Verb, ſo it may be the ſubſtantive to the adjective that is joyned with him, or that cometh after him: as, Divitias amare noli, [a] quod omnium eſt [b] ſordidiſſimum, Love not thou riches, which to do is the moſt beggerly thing in the world.

Noims Interrogatives and Indefinites, follow the rule of the Relative: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the Verb like as the Relative doth: as, Hei mihi, qualis erat! Talis erat, [a] qualem nunquam [b] vidi.

Yet here is to be underſtood and noted, that the Relative is not alwayes governed of the Verb that he cometh before, but ſometimes of the Infinitive mood that cometh before the Verb: as, [b] Quibus voluiſti me gratias [a] agere, egi, What perſons thou willedſt me to thank, I have thanked.

Sometime of a participle: as, [b] Quibus rebus [a] adductus feciſti? With what things moved didſt thou it.

Sometime of the Gerund: as, [b] Quæ nunc non eſt [a] narrandi locus, Which things at this preſent is not time to tell.

Sometime of the Preposition ſet before him: as, [b] Quem [a] in locum deducta res ſit, vides, Unto what

state the matter is now brought thou seest.

Sometime of the Substantive that it doth accord with: as, Senties b qui a vir siem, Thou shalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of speaking, qui is an infinite, and not a relative.

Sometime of a Noune Partitive or Distributive; as, b Quarum rerum a utram minùs velim, non facilè possum existimare, Of the which two things whether I would with lesse will have, I cannot easily esteem.

Sometime it is put in the Genitive case, by reason of a Substantive comming next after him: as, Ego illum non novi, b cujus a causâ hoc incipis, I knew him not for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise governed of a noune Substantive: as, Omnia tibi dabuntur, b quibus a opus habes, All things shall be given thee which thou hast need of.

Sometime of an Adverb: as, b Cui utrùm a obviàm procedam, nondum statui. Whom (Whether I will go to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the ablative case with this sign *than*, and is governed of the comparative degree coming after him: as Utere virtute, b quâ nihil est a melius, Use vertue, than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the Ablative case absolute: as, Quantus erat Julius Cæsar, b quo Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt? How worthy a man was Julius Cesar, under whose conduct the Romans first entred into Britaine!

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablative case: as, Ferrum habuit b quo se a occideret, He had a knife wherewith he would have slain himself.

When a Relative commeth between two Substantives

tives of divers genders, it may indifferently accord with either of them: as, a Avis bquæ paſſer appellatur, or, Avis, b qui a paſſer appellatur, The bird which is called a ſparrow. Yea, though the Subſtantives be of divers numbers alſo: as, Eſtne ea a Lutetia, b quam nos Pariſios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? or elſe, Eſtne ea Lutetia, b quos nos a Pariſios dicimus?

Conſtructions of nounes ſubſtantives.

When two Subſtantives come together betokening divers things, the latter ſhall be the genitive caſe: as, a Facundia b Ciceronis. The eloquence of Cicero. a Opus b Virgilii, The work of Virgil. a Amator b ſtudiorum, A lover of ſtudies. a Dogma b Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they ſhall be put both in one caſe: as, a Pater meus b vir, amat a me b puerum, My father being a man, loveth me a childe.

When the Engliſh of this word res is put with an adjective, ye may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a Subſtantive: as, a b Multa me impedierunt, Many things have letted me. And being ſo put, it may be the Subſtantive to an Adjective: as, a Pauca his b ſimilia, A few things like unto theſe. a Nonnulla b hujuſmodi, Many things of like ſort.

An adjective in the neuter gender put alone without a ſubſtantive, ſtandeth for a ſubſtantive, and may have a genitive caſe after him, as if it were a ſubſtantive: as, a Multum b lucri, Much gain. a Quantum b negotii? How much buſineſſe? a Id b operis, That work.

Words importing inſtrument of any quality or property, to the praiſe or diſpraiſe of a thing, coming after a noune Subſtantive, or a verbe Subſtantive, may be put in the Ablative caſe, or in the

genitive: as, a Puer b bonâ indole; or a Puer b bonæ indolis, A childe of a good towardnes. a Puer b boni ingenii; or a Puer b bono ingenio, a childe of a good wit.

Opus and usus, when they be Latine for *need*, require an Ablative case: as, a Opus est mihi tuo b judicio, I have need of thy iudgement. Viginti b minis a usus est filio, My son hath need of twenty poinds.

Constructions of Adjectives.

The Genitive case.

ADjectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like require a Genitive case: as, a Cupidus b auri, Covetous of money. a Peritus b belli, Expert of warfare. a Ignarus b omnium, Ignorant of all things. a Fidens b animi, Bold of heart. a Dubius b mentis, Doubtful of minde. a Memor b præteriti, Mindfull of that is past. a Reus b furti, Accused of theft.

Nouns Partitives, and certain Interrogatives, with certain nouns of number, require a Genitive case: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an Interrogative: Unus, duo, tres; primus, secundus, tertius, &c. as, a Aliquis b nostrum. a Primus b omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same Case of a noun, pronoun, or participle, and by the same tense of a Verb, that the question is asked by, as a Cujus est fundus? b Vicini. Quid a agitur in ludo literario? b Studetur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as, a Cuja est sententia? b Ciceronis. Or by a word that may govern divers cases: as, b Quanti a emisti librum? bb Parvo. Or except I must answer by one of these possessives, Meus, tuus, suus, noster, vester; as, a Cujus est domus? non b vestra, sed bb nostra.

Noms

John Baker his Book

Nounes of the comparative and the ſuperlative degree, being put partitively, that is to ſay, having after them this engliſh *of*, or *among*, require a genitive caſe: as, b Aurium a mollior eſt ſiniſtra, Of the ears, the left is the ſofter. Cicero b Oratorum a eloquentiſſimus, Cicero the moſt eloquent of Orators.

Nouns of the comparative degree, having *than* or *by* after them, do cauſe the word following to be the ablative caſe: as, a Frigidior b glacie, More cold than ice. a Doctior b multo. Better learned by a great deal. Uno b pede a altior, Higher by a foot.

The Dative caſe.

Adjectives that betoken profit or diſprofit, likeneſſe or unlikeneſſe, pleaſure, ſubmitting, or belonging to any thing, require a dative caſe: as, Labor eſt a utilis b corpori, Labor is profitable to the body. a Æqualis b Hectori, Equal to Hector. a Idoneus b bello, Fit for war. a Jucundus b omnibus, Pleaſant to all perſons. b parenti a ſupplex, Suppliant to his father. b Mihi a proprium, Proper to me.

Likewiſe nounes adjectives of the paſſive ſignification in bilis, and participials in dus: as, a Flebilis aa flendus b omnibus, To be lamented of all men. a Formidabilis aa formidandus b hoſti, To be feared of his enemies.

The Accuſative caſe.

The meaſure of length, breadth, or thickneſſe of any thing, is put after adjectives in the Accuſative caſe, and ſometime in the Ablative caſe: as, Turris a alta b centum pedes. A tower an hundred foot high. Arbor a lata b tres digitos, A tree three fingers broad. Liber a craſſus b tres pollices, *vel* bb tribus pollicibus, A book three inches thick.

The

The Ablative case.

Adjectives signifying fulnesse, emptinesse, plenty, or wanting, require an ablative case, and sometime a genitive: as, b Copiis a abundans. Crura b thymo a plena. a Vacuus birâ, b biræ, ab ira. Nulla epistola a inanis b re aliqua. a Ditissimus b agri. b Stultorum a plena sunt omnia. Quis, nisi b mentis a inops, oblatum respuat aurum? a Integer b vitæ, b scelerisque a purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. a Expers b omnium. Corpus a inane, b animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, a Dignus b honore. a Captus b oculis. b Virtute a præditus. b Paucis a contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verb: as, a Dignus b laudari, Worthy to be praised. a Contentus in pace b vivere, content to live in peace.

Construction of the Pronoune.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, a Pars b tui. a Amor b mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, a Ars b tua. a Imago b tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, a Nemo b vestrûm. a Aliquis b nostrûm. a Major b vestrûm. a Maximus natu b nostrûm.

Construction of the Verb: and first *with the Nominativn case.*

Sum, forem, fio, existo, and certain verbs passives, as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after

after them, as they have before them: as, a Fama aa eſt b malum, Fame is an evil thing a Malus Culturâ aa fit b bonus, An evil perſon by due ordering or governance is made good. a Croeſus aa vocatur b dives, Creſus is called rich. a Horatius aa ſalutatur b Poeta, Horace is ſaluted by the name of Poet. Malo a te b divitem aa eſſe, quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed, than ſo accounted.

Alſo verbs that betoken bodily moving, going, reſting, or doing, which be properly called verbs of geſture: as, Eo, incedo, curro, ſedeo, appareo, bibo, cubo, ſtudeo, dormio, ſomnio, and ſuch other like, as they have before them a nominative caſe of the doer or ſufferer, ſo may they have after them a nominative caſe of the nowne, or participle, declaring the manner or circumſtance of the doing or ſuffering: as, a Incedo b claudus, I go lame a Petrus aa dormit b ſecurus, Peter ſleepeth void of care. a Tu bb cubas b ſupinus, Thou lyeſt in bed with thy face upward. a Somnias b vigilans, Thou dreameſt waking. a Studeto b ſtans, Studie thou ſtanding. And likewiſe in the accuſative caſe: as, Non decet a quenquam aa meiere b currentem, aut mandentem, It doth not become any man to piſſe running or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb belong both to one thing, that is to ſay, have reſpect either to other, or depend either of other, they ſhall be put both in one caſe, whether the verb be tranſitive or intranſitive, of what kinde ſoever the verb be: as, a Loquor b frequens, I ſpeak often. a Taceo b multus, I hold my peace much. a Scribo epiſtolas b riariſſimus, I write letters very ſeldome. Ne a aſſueſcas aa bibere vinum b jejunus. Accuſtom not thy ſelf to drink wine next thy heart, or, not having eaten ſome what before.

The Genitive case.

This verb sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, property, dutie, or guise, it causeth the noune, pronoune, or participle following to be put in the Genitive case: as, Hæc vestis a est b patris, This garment is my Fathers. b Insipientis a est dicere, non putâram, It is the property of a fool to say I had not thought. Extremæ a est b dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learn things that must afterward be learned otherwise. b Orantis a est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying his prayers, to have minde on nothing but heavenly things. Except that these Pronouns, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be used in the Nominative case: as, Hic a codex b est meus, This book is mine. Hæc domus a est b vestra, This house is yours. Non a est mentiri b meum, It is not my guise (or property) to lye. b Nostrum a est iniuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. b Tuum a est omnia juxtà pati, It is thy part or duty to suffer all things in like.

Verbs that betoken to esteem or regard, require a Genitive case, betokening the value: as, b Parvi a ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. b Maximi a penditur nobilitas, Nobleneſſe of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quitting, or assoyling, will have a Genitive case, of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an Ablative case most commonly without a preposition: as, Hic b furti se a alligat, *vel* b furto. a Admonuit

monuit me b errati, vel b errato. b De pecuniis repetundis a damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, require a Genitive caſe: as, b Rerum ſuarum a ſatagit. a Miſerere b mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, and memini, will have a Genitive, or an Acculative caſe: as, a Reminiſcor b hiſtoriæ. a Obliviſcor b carminis. a Recordor b pueritiam. a Obliviſcor b lectionem. a Memini b tui, *vel* bb te, I remember thee. a Meminibde te, I ſpeak of thee, a Egeo, or a indigeo b tui, *vel* bb te, I have need of thee. a Potior b urbis, I conquer the City. a Potior b voto, I obtain my deſire.

The Dative caſe.

ALl manner of verbs put acquiſitively, that is to ſay, with theſe tokens *to* or *for* after them, will have a Dative caſe: as, Non b omnibus a dormio, I ſleep not to all men. b Huic a habeo non b tibi, I have it for this man, and not for thee.

To this rule do alſo belong Verbs betokening to profit, or diſprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.

to { Compare: as, Comparo, compono, confero.
Give or reſtore: as, Dono, reddo, refero.
Promiſe or to pay: as, Promitto, polliceor, ſolvo.
Command or ſhew: as, Impero, indico, monſtro.
Truſt: as, Fido, confido, fidem habeo.
Obey or to be againſt: as, Obedio, adulor, repugno.
Threaten or to be angry with: as, Minor, indignor, Iraſcor.

Alſo Sum with his compounds, except Poſſum. Alſo Verbs compound with Satis, benè, and malè, as, Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally certain Verbs compound with theſe Prepoſitions, Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, and inter, will have a Dative caſe: as, Præluceo, adjaceo, condono, ſubcleo

cleo, anteſto, poſthabeo, objicio, inſulto, interſero.

This verb Sum, es, fui, may oftentimes be ſet for habeo, and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the Dative, and the word that ſeemeth to be the Accuſative caſe, ſhall be the Nominative: as, a Eſt b mihi a mater, I have a Mother Non a eſt b mihi a argentum, I have no money. But if Sum be the Infinitive mood, this Nominative ſhall be turned into the Accuſative: as, Scio b tibi non a eſſe a argentum, I know thou haſt no money.

Alſo when Sum hath after him a Nominative caſe, and a Dative, the word that is the Nominative caſe may be alſo the dative: So that Sum may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double Dative caſe: as a Sum b tibi bb præſidio, I am to thee a ſafegard. Hæc res a eſt b mihi bb voluptati, This thing is to me a pleaſure.

And not onely Sum, but alſo many other verbs may in ſuch manner of ſpeaking have a double Dative caſe, one of the perſon, and another of the thing: as, a Do b tibi veſtem bb pignori. a Verto hoc b tibi bb vitio. Hoc tu b tibi bb laudi a ducis.

The Accuſative caſe.

VErbs tranſitives are all ſuch as have after them an Accuſative caſe of the doer or ſufferer, whether they be active, commune, or deponent: as, Uſus b promptos a facit. Fœminæ a ludificantur b viros. a Largitur b pecuniam.

Alſo verbs neuters may have an Accuſative caſe of their own ſignification: as, Endymionis b ſomnum a dormis. a Gaudeo b gaudium. a Vivo b vitam.

Verbs of asking, teaching, and arraying, will have two Accuſative caſes; one of the ſufferer, and another of the thing: as, a Rogo b te bb pecuniam a ia Doceo b te bb literas. b Quod bb te jamdudum a hortor a Exuo b me bb gladium.

The

The Ablative caſe.

ALL verbs require an Ablative caſe of the inſtrument, put with this ſigne *with* before it, or of the cauſe, or of the manner of doing: as, a Ferit eum b gladio. a Taceo b metu. Sūmâ b eloquentiâ causū a egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative caſe: as, a Vendidi b auro. a Emptus ſum b argento Except theſe genitives when they be put alone without Subſtantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: as, b Quanti a mercatus es hunc equum? Certè b pluris quàm a vellem. Saving that after verbs of price we ſhall always uſe theſe Adverbs, Cariùs, viliùs, meliùs, and pejùs, in ſtead of their cauſals.

Verbs of plenty or ſcarcenes, filling, emptying, loading or unloading, will have an Ablative caſe: as, a Affluis b opibus. a Cares b virtute. a Expleo te b fabulis. a Spoliavit me b bonis omnibus. a Oneras ſtomachum b cibo. a Levabo te hoc b onere. Likewiſe Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, proſequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or diſtance, or taking away, will have an Ablative caſe, with à ab, è ex, or de: as, a Accepit literas b à Petro. a Audivi b ex nuncio. Longè a diſtat b à nobis. a Eripui te b è malis. And this Ablative after verbs of taking away may be turned into a Dative: as, a Subtraxit b mihi cingulum. a Eripuit b illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an Ablative caſe of the word that ſignifieth the meaſure of exceeding: as, a Præfero hunc multis b gradibus, I prefer this man by many degrees b Paulo intervallo illum a ſuperat, he is beyond the other but a little ſpace.

A Noune, or a Pronoune Substantive, joyned with a Participle, expressed or understood, and having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the Ablative case absolute: as, a Rege b veniente, hostes fugerunt, The king comming, the enemies fled. a Me b duce vinces, I being Captain, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, dum, quũ, quando, si, quanquam, postquam: as a Rege b veniente; id est, Dum veniret Rex. a Me b duce; id est, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb Passive will have after him an Ablative case with a preposition, or sometime a Dative of the doer: as, Virgilius a legitur b à me. b Tibi fama a petatur. And the same Ablative or Dative, shall be the Nominative case to the Verb, if it be made by the active: as, a Ego b lego Virgilium. b petas a tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines, will have such cases as the Verbs that they come of: as, Otium a scribendi b literas. Ad a consulendum b tibi. a Auditum b poëtas.

When the English of the Infinitive Mood commeth after any of these Nounes Substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verb should be of the active voyce, it shall be made by the Gerund in di. And the same Gerund in di, is used also after certain adjectives: as, a Cupidus b visendi. a Certus b eundi. a peritus b iaculandi. a Gnarus b bellandi.

Either

When ye have an engliſh of the participle of the preſent tenſe, with this ſigne *of* or *with*, coming after a noune adjective, it ſhall in Latine making be put in the gerund in do: as, a Deſeſſus ſum b ambulando, I am weary of walking.

Alſo the engliſh of the participle of the preſent tenſe coming without a Subſtantive, with this ſigne *in* or *by* before him, ſhall in Latine making be put in the gerund in do as, Cæſar, b dando, b ſublevando, b ignoſcendo, gloriam a adeptus eſt b In apparando totum hunc a conſumunt diem. And the ſame gerund in do is uſed either without a prepoſition, or, with one of theſe prepoſitions, A ab, de è, ex, cum, in, pro: as, Deterrent a à b bibendo, a Ab b amando Cogitat a de b edendo. Ratio bene ſcribendi a cum loquendo conjuncta eſt.

The Engliſh of the infinitive mood, coming after a reaſon, and ſhewing the cauſe of a reaſon, may be put in the gerund in dum: as, Dies mihi ut ſatis ſit a ad b agendum, vereor: I fear that a whole day will not be enough for me to do my buſineſſe.

The gerund in dum is uſed after one of theſe prepoſitions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, a Ad b capiendum hoſtes, a Ob (*vel* a propter) b redimendum captivos, a Inter b cœnandum, a Ante b damnandum.

And when ye have this engliſh *muſt* or *ought* in a reaſon, where it ſeemeth to be made by this verb oporter, it may be put in the gerund in dum, with this verb eſt ſet impertonally: and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the dative: as, a Abeundum eſt mihi, I muſt go hence.

Supines.

THe firſt Supine hath his active ſignification, and is put after Verbs and Participles that betoken moving to a place: as, a Eo b cubitum. b Spectatum a admiſſi, riſum teneatis amici?

The latter Supine hath his paſſive ſignification, and is put after Nouns Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odioſus, mirabilis, optimus, and ſuch like. And the ſame Supine may alſo be turned into the Infinitive mood Paſſive: as it may be indifferently ſayd in Latine, a Facile b factu, or a Facile b fieri, Eaſie to be done. a Turpe b dictu, or a Turpe b dici, Unhoneſt to be ſpoken.

The Time.

NOuns that betoken part of time, be commonly put in the Ablative caſe: as, b Nocte a vigilas. b Luce a dormis. But Nounes that betoken continuall term of time, without ceaſing or intermiſſion, be commonly uſed in the Accuſative caſe: as, b Sexaginta annos a natus. b Hyemem totam ſtertis.

Space of place.

NOunes that betoken ſpace between place and place, be commonly put in the accuſative caſe: as, b Pedem hinc ne a diſceſſeris, Go not thou a foot from this place.

A place.

NOuns Appellatives, or names of great places, be put with a prepoſition, if they follow a Verbe that ſignifieth In a place, to a place, from a place, or by a place: as a Vivo b in Anglia. a Veni b per Galliam bb in Italiam. a Proficiſcor b ex urbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper, name

name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the genitive case: as, a Vixit b Londini. a Studuit b Oxoniæ.

And these nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewise used: as, a Procumbit b humi bos. b Militiæ a enutritus est. b Domi bb bellique otiosi a vivitis.

But if the place be of the third declension, or the plural number, it shall be put in the dative, or in the ablative case: as, a Militavit b Carthagini, or bb Carthagine. b Athenis a natus est. Likewise we say, b Ruri, or bb Rure a educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the accusative case without a preposition: as, a Eo b Romam. Likewise, a Confero me b domum. a Recipio me b rus.

From a place, or By a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a preposition: as, a Discessit b Londino. a Profectus est b Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, a Abiit b domo. b Rure a reversus est.

Impersonals.

A Verb impersonall hath no Nominative case before him; and this word *it*, or *there* is commonly his signe: as, Decet. It becometh. a Oportet b aliquem esse, There must be some body. But if he hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the nominative case, shalbe such case as the verb impersonall will have after him: as, b Me a oportet, I must. b Tibi a licet, Thou mayest.

Interest, refert, and est for interest, require a genitive case of all casuall words, except meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, and cujâ, the Ablative cases of the

pronounes possessives: as, a Interest b omnium recte agere b Tua a refert teipsum nôsse.

Certain impersonals require a dative case: as, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will have an accusative case onely: as, delectat, decet, juvat, oportet. Some beside the accusative case will have also a genitive: as, b Nostri bb nosmet a pœnitet. b Me bb civitatis a tædet. a Padet b me bb negligentiæ, a Miseret b me bb tui. b Me bb illorum a misereſcit.

Verbs impersonalls of the passive voice, being formed of neuters, do govern such case as the verbs neuters which they come of: as, a Parcatur b sumptui, Let cost be spared. Because we say, a parcamus b pecuniæ, Let us spare cost.

A verb impersonall of the passive voice, hath like case as other verbs passives have: as, a Benefit multis b a principe. Yet many times the case is not expressed, but understood as, Maxima vi a certatur *subaudi* b ab illis.

When a verb is signified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonall in tur: as, In ignem posita est, a fletur.

A participle.

PArticiples govern such cases as the verbs that they come of: as, a Fruiturus b amicis. a Consulens b tibi. a Diligendus b ab omnibus.

Here note that participles may four manner of wayes be changed into nounes. The first is when the voice of a participle is construed with another case then the verb that it cometh of as, a Appetens b vini, Greedy of wine.

The ſecond, when it is compounded with a prepoſition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, Innocens.

The third, when it formeth all the degrees of compariſon: as, Amans, amantior, amantiſſimus, Doctus, doctior, doctiſſimus.

The fourth, when it hath no reſpect, nor expreſſe difference of time: as, Homo laudatus. A man laudable. Puer amandus, *id eſt*, amari dignus. A childe worthy to be loved. And all theſe are properly called nounes participials.

Participles when they be changed into nounes require a Genitive caſe: as, a Fugitans b litium. a Indoctus b pilæ. a Cupientiſſimus b tui. b Lactis a abundans.

Theſe participiall voices, peroſus, exoſus, pertæſus, have alwaies the active ſignification, when they govern an Accuſative caſe: as, a Exoſus b ſævitiam, hating cruelty. b Vitam a pertæſus, weary of life.

The Adverb.

ADverbs of quantity, time and place, do require a Genitive caſe: as, a Multum b lucri. a Tunc b temporis. a Vbique b gentium.

Certain Adverbs will have a Dative caſe, like as the Nounes that they come of: as, Venit a **obviam** b illi, Canit a ſimiliter b huic.

Theſe datives be uſed adverbially, Tempori, luci, veſperi: as b Tempori ſurgendum. b Veſperi cubandum. b Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accuſative caſe of the Prepoſition that they come of: as a Propiùs b urbem. a Proximè b caſtra.

Where note, that Prepoſitions, when they be ſet without a caſe, or elſe do form the degrees of compariſon, be changed into Adverbs.

The Conjunction.

CONjunctions Copulatives and Disjunctives and these four, Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases: as [a] Xenophon & [b] Plato fuere æquales. And sometimes they be put between divers cases: as [a] Studui [b] Romæ & [bb] Athenis. Est [a] liber [b] meus & [bb] fratris. [a] Emi fundum centum [b] nummis & [bb] pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives most commonly joyne like Moodes and tenses together: as, [a] Petrus & Johannes [b] precabantur & [bb] docebant. And sometimes divers tenses: as, Et [b] habetur & [bb] referetur tibi à me gratia.

The Preposition.

SOmetime this Preposition In is not expressed, but understood, and the casuall word nevertheless put in the ablative case: as, Habeo te [b] loco parentis. id est. in [b] loco.

A verbe compound, sometime requireth the case of the preposition that he is compounded withall: as, [a] Exeo [b] domo. [a] Prætereo [b] te insalutatum. [a] Adeo [b] ne plum.

The Interjection.

CErtaine interjections require a nominative case: as, [a] O festus [b] dies hominis. Certaine a Dative: as, [a] Hei [b] mihi. Certaine an Accusative: as, [a] Hen [b] stupem invisum. Certaine a vocative: as, [a] Proh [b] sancte Jupiter. And the same proh will have an Accusative case: as, [a] Proh Deum atque hominum fidem.

FINIS.

GUILIL.

¶ Gulielmi Lilii ad ſuos Diſcipulos monita Pædagogica, ſeu *Carmen de moribus.*

Qvi mihi diſcipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem diſcute lomnum:
Templa petas ſupplex, & venerare Deum:
Attamen inprimis facies ſit lota manuſque;
Sint nitidæ veſtes, compeſque cæſaries.
Deſidiam fugiens cum te ſchola noſtra vocarit,
Adſis; nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me Præceptorem cum videris, ore ſaluta,
Et conduſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque ſac ſedeas, ubi te ſediſſe jubemus,
Inque loco, niſi ſis juſſus abire, mane.
Ac magis ut quiſque eſt doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara ſede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, ſcribes, at ſingula recte,
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inſeruiſſe decet.
Sæpe recognoſcas tibi lecta animoque revolvas.
Si dubites, nunc hos conſule, nunc alios.
Qui dubitat, qui ſæpe rogat, ea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Diſce puer quæſo, noli dediſcere quicquam,
Ne mens te inſimulet conſcia deſidiæ.
Siſque animo attentus: quid enim docuiſſe juvabit
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile eſt, quod non ſolertia vincat;
Invigila, & parta eſt gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec ſemina profert,
Ni ſit continuo victa labore manus;
Sic puer, ingenium ſi non exerciteſ, ipſum
Tempus & amittit, ſpem ſimul ingenii.
Eſt etiam ſemper lex in ſermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens ſtudio, ſubmiſſa voce loqueris.
Nobis dum reddes, voce canorus eris:
Et quæcunque mihi reddis, diſcentur ad unguem;
ſingula & abjecto verbula redde libro.
Ne verbum quiſquam dicturo ſuggerat ullum:
Quod puero exitium non mediocre parit.

Si quicquam rogito sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis, aut laudabere tarda:
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latine,
Et veluti scopulos barbara verba fuge
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non authorem barbara turba probet.
Grammaticis recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui:
Addicas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus:
Quis qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Tetam prava sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesve,
Ex damno alterius commoda nulla feras.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul a vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe, aut non sit honestum,
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque redisque feres.
Effuge vel causas, faciunt quacunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISIMA INSTITUTIO,

Seu,

Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum utilitatem præscripta;

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

LONDINI,
Excudit *Rogerus Nortonus*
Anno Dom. 1650.

1651.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

GRammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus: Parva hanc discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

DE GRAMMATICA & ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes. Orthographia, Syntaxis, Etymologia, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est recte scribendi ratio; qua docemur, quibus quæq; dictio sit formãda literis: ut, Lectio, non Lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

De literis

EX viginti duabus literis quinq; sunt vocales: *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca est. Ex quibus variè dispositis coalescunt diphthongi quinque.

a	*Musa.*	
au	*Audio*	
æ ut	*Cælum*	
ei	*Hei*	
eu	*Euge*	

Vocales. diphthon. Consonantes.

Reliquæ literæ consonantes appellantur: quarum novem sunt mutæ: *b, c, d, f, g, k, p, q, t.*

Septem autem semivocales: *l, m, n, r, s, x, z.*

Mutæ. Semivocales.

Ex

Liquidæ

Ex quibus quatuor vocãtur etiam liquidæ, *l, m n, r.*

S.

S verò ſuæ cujuſdam poteſtatis litera eſt; quæ interdum etiam liqueſcit.

X & Z.

X & *Z* duplices ſunt conſonantes, atque etiam *I* inter duas vocales.

I et V conſonantes aliquando

Adduntur etiam conſonantibus *I* & *V*, quando ſibi vel aliis vocalibus in eadem ſyllaba præponuntur; ut, Juno, Jovis, voluntas, vultus.

K Y, et Z Malpira.

K, *y* & *z*, latinis dictionibus nunquam admiſcentur.

H, propriè quidem litera non eſt, ſed aſpirationis nota; Apud Poetas autem interdum conſonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus, omnibus; ut, Hamus hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus; conſonantibus verò nullis; rectè itaque enunciamus.

Hiulcus, triſſyl- Hyeronymus, pentaſyl-
Hiacchus, laba. Hieremias. laba.

At in latinis dictionibus interdum H poſtponitur C: ut Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ; maiuſculis ſcilicet characteribus, & minuſculis. Majuſculis inchoantur ſententiæ: ut, *Deum time Regem honora:* & propria nomina: ut, *Henricus, Anglia.*

Diligenter obſervari oportebit, quæ dictiones diphthongis ſcribantur, nam hæ quidem vel ſcribi omnino vel ſignari debent: ut, *Muſæ præſunt*, vel *Muſæ preſent.*

Literæ majuſculæ,

Literæ majuſculæ, cum ſolæ ac paucæ ſcribuntur, aliquando ſignificant prænomen, aliquando numerum:

ut

A. Aulus.	P. C. Patres conſcripti.
C. Caius.	Q. Quintus, Queſtor, Quirites.
D. Decius.	R. P. Reſpublica.
G. Gaius.	Sp. Spurius.
L. Lucius.	Sex. Sextus. (Romanus.
M. Marcus.	S. P. Q. R. Senat. populuſq;
P. Publius.	T. Titus.
P. R. Populus	T. C. Tua clementia. Et
Romanus.	ejus generis infinita.

In

In numeris verò significant.

I	1	Unum,
V	5	Quinque,
IX	9	Novem,
X	10	Decem,
XL	40	Quadraginta,
L	50	Quinquaginta,
XC	90	Nonaginta,
C	100	Centum,
D	500	Quingenta,
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

RECTè scripturo discendum est inprimis, syllabas inter scribendum apte distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus, *bd*, vocali sequenti adhærent: ut, A--bdomen, A--bdere.

Quam quidem rationem sequuntur & ista;

ct ut Do-ctus; San-ctus;

ps ut Scri-psi; Sum-psi; Pi-scis;

sc ut Di-sco;

tn ut Æ-tna;

gn ut A-gmen, I gnis;

ft ut Ve-ster; Magi-ster;

xi ut An-xius Di-xi: & similia.

Inter *m* & *n* non interseritur *p*: Malè igitur pingeretur Sõpnus, pro somnus, Colũpna, pro columna.

Post *x* non scribitur *s*: ut, Excribo, exolvo; non exscribo, exsolvo. In compositis cum præpositione, auribus & euphoniæ serviendum est:

ut Occurro, Officio, Aufero, potùs quàm Obcurro. Obficio. Abfero.

Et contrà Abstineo, Obtineo, Obrepo, non autem, Austineo. Ottineo. Orrepo.

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoep. ORthographiæ affinis est Orthoepia, hoc est, emendatè rectèque loquendi ratio: ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum. Hic inprimis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, nè vel continuâ linguæ volubilitate ita sermonem præcipitent, ut nusquàm, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contra, ad singulas quasque voces longâ interspiratione consilescant, ructu, risu, singultu, sereatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Trauliſmus, Plateasmus, & similia.

Iotacism. Iotacismus dicitur, quando, (I) litera pleniore sono & supra justum decorum extenditur; quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus. Lambdacismus est, ubi quis (*l*) nimis operosè sonat: ut, Elucet, pro elucet, Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur nempe vòd hanc literam pinguiùs justopronuntiant, dum.

pro { Multus, / Mollis, / Falsus, } auditur { Moultus. / Moollis. / Faulsus. }

Ischnotes Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exilius & gracilius enuntiamus quàm par est: ut cum

pro { Nunc / Tunc, / Aliquis / Alius, } proferimus { Nync. / Tync. / Eliquis. / Elius. }

Trau-

Trauliſmus eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpius repetitur: ut, Cacacanit, pro canit: Tutullius, pro Tullius.

Huic vitio ut fœdiſſimo, ità periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur à pueris ut nomina verſus affectatæ difficultatis, ac plurimis & aſperrimis inter ſe coeuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quam citiſſimè volvant: ut,

Arx, tridens, roſtris, ſphinx, præſter, torrida, ſops, ſtrix,
——— poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portaſque refregit.

Trauliſmus.

Plateaſmus eſt, quando craſſiùs & voce pluſquam virili loqui nitimur: ut cùm

Plateaſmus.

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes. Fountes. Pountes. }

Ut etiam pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus { Argo. Sparma. Parago. }

Sunt et alibi apud noſtrates, qui pro V conſonante F, & è contra, U, pro F.

F pro V.

ut { Folo, Fis, Folui Felle } pro { Volo. Vis. Volui. Velle. }

Et rurſum { Vero, Vers, Verre } pro { Fero, Fers, Ferre. }

V pro F.

S Vero mediam inter duas vocales corruptè ſonant nonnulli.

S.

pro { Læſus, Viſus, Riſus, } pronunciantes { Læzus. Vizus. Rizus. }

H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enuntiari volunt: Malè ergò

H.

pro

Homo,			Omo.
Hamus,			Amus.
Humus,			Umus.
Chriſtus,			Chriſtus.
Chriſma,	Efferimus		Criſma.
Chremes,			Cremes.
Thus,			Tus.
Diphthong',			Diptongus.
Sphæra,			Spæra

Fœdè quoque erratur à noſtris ubi *t* & *d* tanquam aſpiratas pronuntiant.

ut { Amath, Caputh, Aputh, } pro { Amat. Caput. Apud. }

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De ſententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotâſſe non fuerit ſupervacaneum.

Puncta quæ. Puncta ergò ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latiniis dicuntur, Subdiſtinctio. Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma. Subdiſtinctio ſeu Comma, eſt ſilentii nota, ſeu potiùs reſpirandi locus: utpote quâ pronuntiationis terminus, ſenſu manente, ità ſuſpenditur, ut quod ſequitur, continuo ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Utendum eſt ætate, cito pede præterit ætas:*
nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit.

Hac item nota diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: ut.

Juvenalis

Iuven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notatúrq; duobus punctis, sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.* Colon.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Periodus

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa; quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, Parenthesis.

—— *Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbes premunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic (?) ut, Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur inprimis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cœlebs* dicatur, quasi *cœlestem vitam agens*, num *Lepus*, quasi *levipes*.

CæterûmEtymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis, fortiter; lego, legit*: omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo.
- declinabiles:
  - *Nomen*,
  - *Pronomen*,
  - *Verbum*,
  - *Participium*
- indeclinabiles:
  - *Adverbium*,
  - *Conjunctio*,
  - *Præpositio*,
  - *Interjectio*.

NOmen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum et Adjectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex
- Appellativum, et
- Proprium.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo*, *lapis*, *justitia*, *bonitas*.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus*, *Maria*, *Londinum*, *Thamesis*.

Proprii nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius*, *Publius*, *Aulus*, *Marcus*.

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus*, *Paulus*, *Cato*, *Tullius*.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut *Gracchus*, *Fabius*, *Scipio*, *Cicero*: vel ab eventu aliquo; ut, *Africanus*, *Macedonicus*, *Germanicus*.

Adjectivum est, quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut *Piger*, *lacer*, *candidus*, *clemens*.

Adjectivum est duplex; commune et proprium.

Commune est, quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus*, *malus*, *solers*, *satur*.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat: ut, *Gradivus Martis*: *Quirinus Romulo*

DE

DE ACCIDENTBUS. NOMINI.

Nomini accidunt ſeptem:
Species, Figura, Numerus, Caſus
Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species nominum eſt duplex: { *Primitiva*, & Derivativa. — Species.

Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur. — Primativa. Derivativa.

Derivativa eſt, quæ aliunde formatur.

Primitivæ ſubjiciuntur hæc quæ ſequuntur, & hujusmodi;

Collectivum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut, *Concio*, *cœtus*, *plebs*, *turba*, *pecus*, *grex*. — Collectivum.

Fictitium, quod à ſono fingitur: ut, *Sibilus*, *tintinnabulum*, *ſtridor*, *clangor*. — fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis*, *uter*, *qualis*, *quantus*, *quot*, *nunquis*: Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in ralativa. — Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo reſpondet: ut, *Talis tantus*, *tot*. — Redditivum.

Numerale, cujus ſpecies hæ numerantur:

- Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus*, *duo*, *tres*, *quatuor*. — Numerale Cardinale
- Ordinale: ut, *Primus*, *ſecundus*, *tertius*, *quartus*. — Ordinale
- Diſtributivum: ut, *Singuli*, *bini*, *terni*, *quaterni*. — Diſtributivum
- Partitivum, quod ſignificat vel multa ſingulatim; ut, *Quiſq́*, *unuſquiſq́*, *uterq́*, *neuter*: vel unum è multis: ut, *Alter*, *aliquis*, *cætera*, *reliquus*. — Partitivum.
- Vniverſale: ut, *Omnis*, *cunctus*, *nullus*, *nemo*. — Vniverſale.
- Particulare: ut, *Aliquis*, *quiſquam*, *ullus*, *quidam*. — Particulare.

Derivativa. Derivativa autem has ſpecies ſubjectas habet; nimirum

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Ætonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam ſuæ familiæ perſona derivatur:

ut { *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.* / *Nerine*, filia vel neptis *Nerei.* / *Latoides*, filius *Latonæ.* / *Manelais*, uxor *Menelai.*

Diminutivum. Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majuſculus, minuſculus.*

Poſſeſſivum. Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: ut, *Hortenſis, agreſtis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale: ut *Hodiernus, heſternus, craſtinus, clandeſtinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta: ut *Fictilis, coctilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus*: aut compoſita, ut *Injuſtus.* Sunt qui huc addunt & decompoſitam; ut *Irreparabilis.*

DE NUMERO.

Numerus Numeri ſunt duo: Singularis de uno; ut *Pater*, Pluralis de pluribus; ut *Patres.*

DE CASU.

Caſus nominum ſunt ſex.

Nominativus Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox, quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam; atque hic patrius, gignendi, aut interrogandi caſus dici ſolet.

Dativus Octavus caſus. Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavum etiam caſum comprehen-

prehenderunt. ut, *It clamor cœlo*, id eſt, *in cœlum*.

Accuſativus, qui & incuſativus, vel cauſativus dici poteſt, qui verbum ſequitur, utpote in quem actio verbi immediate tranſit: ut *Amo patrem*. Accuſativus.

Vocativus, quem & ſalutatorium vocant, vocandis compellandiſve perſonis accommodatur. Vocativus.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri ſignificamus. Hic ſextus atque Latinus caſus appellatur, nempe quòd Latinorum ſit proprius. Ablativus. Latinus caſus.

DE GENERE.

Genus eſt ſexûs diſcretio. Et ſunt genera numero ſeptem: Maſculinum, cujus nota eſt *Hic*: fœmininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic & hæc*: commune trium, *Hiç, hæc, & hoc*: dubium, *Hic* vel *hæc*: epicœnum ſeu promiſcuum, quum ſub una generis nota utrumque ſexum complectimur, ut, *Hic anſer, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præſens negotium non ità propriè ſpectare videtur; cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, ſed de qualitate vocum. Genera ſeptem.

Porrò, inter commune genus & dubium hæc eſt differentia: quòd ubi ſemel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadē re loquenti, mutare genus adjectivi: ut, ſi dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eiſdem ipſis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis ſubſtantivo poſito, etiamſi adjectivum maſculinū addideris, nihilo tamen ſeciùs de eadem re ſermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem eſſe & amaram*. Communis & dubii differentia.

Ut autem genera nominum ad amuſſim calleas, hi ſequentes canones tibi ſummâ diligentiâ imbibendi ſunt, quos & *Guliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LILII.

Regulæ generales propriorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, masculæ dicas:
Ut sunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum;
Ut, Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes:
Mensium, ut, October: ventorum, ut, Libs, Notus, Auster.

Masculæ sunt nomina Divorum, virorum, Fluviorum, mensium, Ventorum.

De Fœmininis.

PRopria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: sive dearum
Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Persis:
Insulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.
Excipienda tamen quædam sunt urbium, ut ista
Masculæ, * Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut * Argos,
Tiber Præneste: & genus Anxur quod dat utrumque.

Fœminina Dearum, Mulierum, Urbium, Regionum. Insularum. Exceptio. etiam * Hippo. etiam * Rheate, Cære.

Regulæ generales Appellativorum.

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, almus,
Cupressus, cedrus. Mas * spinus, mas oleaster:
Et sunt neutra, filer, suber, thus, robur, acerq;.

Appellativorum fœmin. * Rectius qui legunt mas pinus, viz. Pinaster nomina Volucrum. Ferarum, piscium Exceptio generalis. viz de appellativis

Epicœna

SUnt etiam Volucrum; ceu, passer, hirundo: ferarum;
Ut Tigris, Vulpes: & piscium, ut, ostrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex * cunctis quæ diximus antè, notandum,
Omne quod exit in um, seu Græcum sive Latinum,
Esse genus neutrum, sic invariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam:

Nam

Nam genus his semper dignoscitur ex genitivo,
Infrà ut monstrabit specialis regula triplex.

Tres regulæ generales.

Prima regula specialis.

Nomen non crescens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Quoniam Lilius noster genus nominum appellativorum ex genitivo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum appellativorum non crescentium in genitivo; cujus generis sunt omnia primæ et quartæ inflectionis; & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Regula specialis. Prima.

Pertinent etiam ad hanc classem pleraq; tertiæ declinationis: cujusmodi sunt, Labes, labis; pestes pestis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

I nomina virorum in as 2 In as, es, & a, primæ declinat. Græcorum.

Masculina excepta ex non crescentibus.

Mascula nomina in a dicuntur multa virorum:
Ut scriba, assecla, scurra, & rabula, lixa, lanista.
Mascula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as & in es; & ab illis quot per a fiunt:
*Ut satrapas, satrapa; * athletes, athleta. Leguntur*
Mascula item, verres, natalis, aquilis: ab asse
Nata, ut centussis: conjunge lienis, & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis,
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & unguis,
Et vermis, vectis, postis; societur & axis.
Mascula in er, ceu venter: in os vel us ut, logos, annus.

* Sic Poeta, Cometa. Bibliopola. 3 Verres &c.

In er, os, & us.

Fœminina non crescentia

Fœminei generis sunt mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acusq;

Foemin. excepta in us & es

Vlt. nardus, Met odus, Dialectus, &c.

Porticus, atque tribus, ſocrus, nurus & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi:
His jungas os in us vertentia Græca; papyrus,
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Chryſtallus, ſynodus ſapphirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Neutra non creſcentia.

NEutrum nomen in e, ſi gignit is, ut mare, rete:
Et quot in on *vel in* um *fiunt; ut barbiton, ovum.*
Eſt neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modo, mas modo vulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, veſtis, penus, amnis,
Pampinus, et corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, et paradiſus.

Communia non creſcentia.

COmpoſitum à verbo dans a commune duorum eſt:
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena monſtrat
A venio: adde ſenex, auriga, et verna, ſodalis,
Vates, extorris, patruelis, perque duellis,
Affinis, juvenis, teſtis, civis, canis, hoſtis.

Excipe Puer. pera.

Secunda regula ſpecialis.

Regula ſpecialis ſecunda

NOmen creſcentis penultima ſi genitivi
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant quæ acuunt penultimã genitivi creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*.

Omnia item monoſyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia ſant tertiæ declinationis: ut ſunt omnia deſinentia

In

In { C, In, An } ut { Halec, halêcis. / Delphin, Titan, } ĭnis, ănis,

In { Ans } ut { Infans. / Quadrans, } antis

In { Ens, Uns } ut { Continens, Triens, Decuns, } entis, decuncis.

In *er* longum, quæ Græcis per η ſcribuntur: ut, Character, crater, ſtater, ſoter, ĕris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare Mulier haud recte in hac claſſe collocatur.

In { Inx, Anx } ut { Syrinx, ingis. / Phalanx, angis.

In { Ynx } ut { Deunx, Septunx, } uncis.

{ Ons } ut { Effrons, Bifrons, } ontis.

{ Ors } { Cohors, Conſors, } ortis.

Præterea in *o* Latina, quæ *ōnis* & *ĭnis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ōnis; Anio, ĕnis.

Præter pauculà gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ōnis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, ālis. Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *ĭnis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ĕnis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ω* Græca, quæ retinent ω in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ōnis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ōnis & ŏnis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, āris: præter Jubar, nectar, āris, hepar, hepătis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ōris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant:

ni,

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majeſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam: ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres, cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut: Lebes, tapes, Dares, Chremes, ētis.

Pyrois. antis.

In *is*, que faciunt ītis, īnis, & īdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Pſophis, Crenis, īdis, Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Cuſtos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏtis.

Et Græca quæ retinent *o* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis, Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum ſingularem in ūtis, ūdis ūris, ūntis: ut, Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem, Pecus pecūdis.

Huc pertinent et comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, fornax, thorax, Phœax, audax, bibax, ācis.

Excipe Græca quædam appellativa et gentilia: ut, Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, ācis: Syphax tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, ĭcis; Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox ōcis. præter Cappadox, ŏcis; Allobrox, ŏgis; & alia quædam

In

In *ux*: ut, Pollux, pollucis. Cætera sunt tertiæ regulæ
In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.
In *s* Greca, præcedente *p*: ut Hydrops, Cyclops, Conops, Cercops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina excepta ex acute crescentibus.

Monosyllaba quædam.

MAscula dicuntur monosyllaba nomina quædam,
Sal, sol, ren, & splen, Car, Ser, vir, vas vadis, as, mas,
Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitvô:
Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, simul & fons,
Seps pro serpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.
Mascula sunt etiam polysyllaba in n; *ut, Acarnan,*
Lichen & delphin: & in o *signantia corpus,*
Ut leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

Polysy- in n & o.

In er, or, & os.

Mascula in er, or, *&* os; *ceu, crater, conditor, heros:*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens:
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Garamasq́, tapesq́,
Atque lebes, Cures, magnes, unumq́, meridies nomen quintæ: & quæ componuntur ab asse;
Ut dodrans, semis: jungantur mascula, Samnis,
Hydrops, nycticorax, thorax, & mascula vervex,
Phœnyx & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, uxor.

Neutra excepta ex acute crescentibus.

neut mel, & in al, ar, polysyllaba, Halec,

SUnt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, fel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas vasis, os ossis & oris,
Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polysyllaba in* ar*q́;*
Ut capital, laquear. Neutrum halec & muliebre.

Dubia acute crescentia.

SUnt dubia hæc Python, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus,
Perdix, lynx, lymax, stirps pro trunco, pedis & calx:
Adde dies numero tantùm mas esto secundo.

Com-

Communia acutè crescentia.

Sunt commune, Parens, autorque, infans, adolescens,
* Sic La. *Dux, illex, hæres, exlex; à fronte creata,*
Ut bifrons: custos, bos, fur, sus, atque sacerdos.*

Tertia & ultima regula specialis.

Tertia regula specialis.

NOmen, crescentis penultima si genitivi
Sit gravis, ut sanguis genitivo sanguinis, est mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gravantia, cujus generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus; videlicet, Socer, gener puer, ĕri; Adulter, adultĕri; Presbyter, ĕri.

Composita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Composita item á gero & fero: ut, Armiger, claviger, caduciser, lucifer, ĕri: et adjectiva quædam: ut, Tener, dexter, prosper, ĕri, Satur, ŭri. Spectant huc et Græca omnia neutrius generis in *a*: ut, Poëma, dogma sophisma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca: ut, Martyr, martyris; Pithyr, pithyris.

Omnia item in *ur* Latina: ut, Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, Caput, capitis; Occiput, occipĭtis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ superiùs excipiuntur: ut, Imago, sartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l*: ut, Hannibal, ălis; mugil, ilis; Consul, Præsul: ŭlis.

In *en*: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, que sumunt *o* parvum in penultima genitivi singularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina et Græca: ut, arbor, æquor, marmor, panto crator, apator, ŏris.

In *as*: ut, Anas, anătis.

Et

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis; præſes, deſes, ĭdis.

In *is* Latina et Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropſis, ĭdis.

In *ar* Latina et Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris,

In *er* Græca: ut, Aer, æther, ĕris.

In *s* præcedente conſonante, tam Latina, quam* Græca: ut,

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;	* Excipe quædam in fi.
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;	
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.	

In *os* Latina: ut, Compos, ŏtis.

In *us* Latina et Græca: ut, Pecus, decus, ŏris; Vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, ſtorax, colax, climax, ăcis.

In *ex* Latina: ut, Index, vindex, carnifex, aruſpex, ĭcis

In *ix* Latina, et Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Maſtix, ĭgis.

In *ox* Latina et Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphlox, ŏgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjŭgis, Redux, redŭcis.

Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Femin excepta ex graviter creſcentibus.

Hexperdiſyllabon in do & go.

Fœminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do,
Quod dinis; *atque in* go, *quod dat* ginis *in genitivo.*
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monſtrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, ſides, compes, teges, & ſeges, arbor, hyémſque:
Sic Baccar, ſindon, Gorgon, icon et Amazon.

Græcula in as vel in is finita: ut, Lampas, Iaſpis,

Græcula in as *vel in* is *finita: ut, Lampas, Iaſpis,*
Caſſis, cuſpis; in us *vox una pecus pecudis dans;*
His forfex, pellex, carex, ſimul atque ſupellex,
Appendix, hiſtrix, coxendix, adde filixque.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat. in a, en, ar. ur, us, put excipe.

EST neutrale genus signans rem non animatam,
Nomen in a; *ut problema:* en; *ut omen :* ar; *ut jubar:* ur (dans:
Ut jecur : us; *ut onus :* put; *ut occiput. Attamen ex his*
Mascula sunt, pecten, furfur : sunt neutra, cadaver:
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atq; papaver,
Et siser, atq; siler. Neutra æquor, marmor, adorq;
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

SUnt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex:
Adde culex, natrix, & onyx cum prole silexq́ :
Quamvis hæc meliùs vult mascula dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Sic Aartifex municeps, particeps.

COmmunis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur, & Arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes;
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses:
*Atque * alia á verbis quæ nomina multa creantur;*
Ut Conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula Adjectivorum generalis.

ADjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut fœlix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt que flexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usuq́ reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes atq́ superstes;
cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.

Hæc

Hæc proprium quendam ſibi flexum aſciſcere gaudent,
Campeſter, volucer, celeber, celer, atq́, ſaluber:
Junge pedeſter, equeſter, & acer: Junge paluſter,
Ac alacer, ſylveſter. At hæc tu ſic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter ſic;
Hic atq́, hæc celeris, rurſum hoc celere eſt tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atq́, aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DÉclinatio eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, *As*, } ut { Menſa; Æneas; } { *Es*, *E*, } ut { Anchiſes; Penelope;

Porrô Græca ſunt omnia quæ in { *As*, *Es*, *E*, } finiuntur: ut { Thomas. Anchiſes. Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut Adam, Adæ, Abraham, Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris; Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accuſativum in *am* et in *an* facit, ut, Æneas, Æneam, vel Æneân: vocativum in *a*; ut Æneas, Ænea. As.

Es, in accuſativo *en* ſumit; ut Anchiſes, Anchiſen: in vocativo et ablativo *e* vel *a*, ut Anchiſe, vel Anchiſa. Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accuſativum in *en*, vocativum et ablativum in *e*: ut, E.

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope;
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

As in genitivo nominum Latinorum interdum repe- As in G.
ritur ad Græcorum imitationem: ut Paterfamilias, Filius-familiâs. Id quod veteres obſervabant in multis aliis. Ennius; *Dux ipſe viâs.*

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cumque eo filius Latonâs*, pro *Latonæ*. Sic Nævius; *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius; *Nec aurâs, nèc sonitûs memor.*

Aulai, & Pictai, atque id genus alia, priscis relinquito.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut, Æneadûm, Grajugenûm, pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos et ablativos plurales mittunt in *âbus*: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbûs.

Hæc vero tam in *is*, quàm in *âbus*: Filia, filiis vel filiabus; Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus, ut Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in *os* genitivum, in *ô* mittunt, accusativum in *on*: ut, Androgeos, Androgeô. Accus. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *û*: ut, Panthus, ô Panthu: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis et Latina quædam, tam in *us* quàm in *e* mittere vocativum singularem: ut Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivum format in *ĕi* vel *eos*, dativum in *ĕi*, accusativum in *ĕa*, vocativum in *eu*: ut, (pheon.

Nom. Orpheus. (pheos. Acc. Orphea. *Ovid.* Or-
Gen. Orphei vel Or- Voc. Orpheu.
Dat. Orphĕi. Abl. Orpheo.

Notanda sunt deniq; syncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum. Virorum.

Item

Item anomala illa Ambo & Duo; quas duas voces Poetæ etiam in accusativo Masculinas usurpant: ut, Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.* Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obstringam ambo.* Cic. in Phi. secund. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia est: cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusativi flectuntur tantum in *im*; ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tybrim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis; *im vel em.*

Ablativus regulariter in *e* definit: ut, Pectus, salus: Ablativo Pectore, salute.

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra desinentia in *al*, *ar*, & *e*, ablativum magna ex parte mittunt in *i*: ut, { Vectigal, Calcar, Mare. } Ablat. { Vectigali, Calcari, Mari.

Ablativus rete a nominativo retis est: non a nominativo rete. Par, cum compositis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, compare, vel ri.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe: Et hæc propria, { Soracte, Præneste, Reate. } Ablat. { Soractê, Præneste Reatê.

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitivum interdum in *orum* mittunt: ut, Agonalia, Vinalia Genitivo Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in *ium* : ut Floralia, Feralia; genitivo, Floralium, feraliuni.

Aliquando vero tam in *orum* quam in *ium*: ut Parentalia, Saturnalia; genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum vel *ium*.

Dativos vero & ablativos in *bus* : ut Saturnalibus, Bacchanalibus; præter Quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem formar prædictos caſus.

Menſium nomina in *er* vel *is*, ablativum in *i* ſolum mittunt : ut September, Aprilis : ablativo Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantum deſinit, iis ablativus exit in *i*, vt Sitim, tuſſim : ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is* vel *er* & *e* neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolùm : ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci.

Sic Acer, acris acre; ablativo acri.‖

Licet Poetæ, interdum metri cauſa, *e* pro *i* uſurpent.

Cætera adjectiva tàm in *e* quàm in *i* mittunt : ut Capax, duplex; ablativo capace, duplice vel ci.

Præter pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariàm faciunt ablativum : ut Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore, vel ri. Similiter & ſubſtantiva quædam : ut Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.

Rariùs etiam Civis, } Ablativo { Cive vel civi.
Rariùs etiam Arpinas, } { Arpinate vel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* & *im* finiunt: ut, puppis, navis; ablativo puppe, nave, vel vi. & Verbalia item in *trix*: ut, Victrix, altrix, ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantum, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*; ut Molli, duplice vel ci; nominativo plurali, Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura, vel pluria, apluſtra vel apluſtria: ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablativis in *i* tantum, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utili, utilium, puppe, vel *pi* puppium, præter comparativa: ut Majorum, Meliorum. Item præter iſta, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt, Sapientûm pro ſapientium, ſerpentûm pro ſerpentium.

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut { Collis, Menſis, Auris, } in genitivo { Collium Menſium. Aurium. } Adde iſtis, Litium, ditium, virium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format aſſium: Mas Marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os oſſium: Faux faucium: Mus murium: Caro carnium: Cor cordium. Alituum ab ales, aſſumit *u*.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales definunt in *ium*, accuſativum formant per *es* & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes vel eis.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ

quæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum verò in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accusativum in *a*, nisi sint neutrius generis in *a* non terminantia: ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accusativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut,

Tethys, Tethyos,	Accusat.	Tethyn.
Decapôlis, lios,		Decapolin.
Genesis, sios,		Genesin.
Metamorphôsis, sios.		Metamorphôsin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accusativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accusativo Parida & Parin: Themis genit. Themidos & Themios, accus. Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accusativum in ô mittunt:

ut,	Sapphô, Sapphûs,	hanc	Sapphô.
	Mantô, Mantûs,		Mantô.
	Cliô, Cliûs,		Cliô.

Vocativus nominativo magna ex parte similis est; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*: ut, Pallas, Pallantis; Theseus, Theseos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Palla, Theseu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos,	Vocativo ô	Phylli.
Alexis, Alexios,		Alexi.
Achilles, Achilleos,		Achille.

Neutra singularia in *a* Græca sunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ syllabâ *tum*: ut, Hoc problematum, hoc poematum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc infrequentiore usu sunt: ut, Problematis, poëmatis.

QUAR-

QUARTA DECLINATIO.

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt, nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto ſingulari; nempe *us* & *u*: ut, Manus, genu.

Veteres â nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Teren. *Ejus anuis cauſâ.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *u*: ut, Fructui, concubitui: rarius fructu, concubitu.

Virgilius, *Quòd neque concubitu indulgens.*

Terent. *Veſtitu nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Synæreſis eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Iësus, in accuſativo Iësum habet; in reliquis verò caſibus ubique Iësu.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus*.

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

QUinta declinatio genitivum, dativum & ablativum pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſiùs tradetur.

Olim juxa hanc declinationem flectabantur quædam nomina tertiæ inflexionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es, ii,* & *e*, exibat.

Cicero; *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius; *Munera lætitiamque dii.*

Saluſtius; *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterùm, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ a Gramaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum authorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinson.

Heteroclita quæ sunt.

QUæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficiunt, superantve, Heteroclita sunto.

Variantia genus.

1 Foem. fin. Neut. plural.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus infœlix urbs Troum, Pergama gignit;
Quod, nisi plurali careat facit ipsa supellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2 Neut. fin. mas. & neut. plural. 3 Neut. sing. mas. tan. plur.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque,
Rastrum cum fræno, filum, simul atque capistrum,
Argos item & cœlum sunt singula neutra: Sed audi,
Mascula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Fræna sed & frænos, quo pacto & cætera formant.

4 Neut. fin. foem. plural. Excep.

Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum & hæc
Neutra quidem primo, muliebria ritè secundo: (sunt
Balnea plurali Juvenalem constat habere.

5 Masc. fin. neut. plural. 6 Mas. sing. mas. et neut. plural.

Hæc maribus dantur singularia, plurima neutris,
Mænalus, atque sacer mons Dindymus, Ismarus, atque
Tartara, Taygetus, sic Tænera Massica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ sequitur manca est numero, casuve, propago.

Aptôta.

Aptota quæ recto non variant casum.

Quæ nullum variant casum; ut, fas nil, nihil, instar:
Multa & in u simul i; ut sunt hæc, cornuque, genuque:
Sic gummi, frugi; sic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptota vocabis.

Mono-

Monoptota.

1 Monoptota sunt quæ unico in obliquo reperiuntur.

Estque Monoptoton nomen, cui vox cadit una;
Ceu noctu, natu, jussu, injussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus,
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

3 Diptota quæ duobus casibus.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
Ut fors forte dabit sexto, sponte quoque sponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Jugeris & sexto dat jugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete: junge vicem sexto vices; nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

Triptôta.

4 Triptota quæ tribus casibus.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut precis atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & ditionis:
Integra vox vis est, nisi desit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt; ut, nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi, ut, quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu; & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noster, nostras, meus, & tu.

5 Defectiva vocativo 6 Propria defectiva plurali.

Propria cuncta notes, quibus est natura coercens,
Plurima nè fuerint: ut, Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lelaps, Parnassus, Bucephalusque.
His frumenta dabis, pensa, herbas, uda, metalla,
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt.

Neutra singulari carentia quibus casibus plural.

Hordea, ferra, forum, mel, mulsum, defruta, thusque,
Tres tantum similes voces pluralia servant.

1. Mascul. defect. plural.

Hesperus & vesper, pontus, limusque, fimusque,
Sic penus & sanguis, sic æther nemo: sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

2. Fœmi. carent. plural.

Singula fœminei generis, pluralia rarò,
Pubes atqua salus, sic talio cum indole tussis,
Pix, humus, atque lues: sitis & fuga; junge quietem,
Sic cholera atque fames, bilisque senecta, juventus:
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quintæ,
Treis similes casus plurali sæpe tenebunt:
excipe res, species, facies, aciesque, diesque;
Quas voces numero totas licet esse secundo.

Tota.

Istis multa solent muliebria nectere; ut hæc sunt
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumera voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rarius his numerum, quandoque sed adde secundum

3. Neutra carentia plurali

Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
delicium, senium, lethum, cœnumque, salumque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscumque, penumque,
Justitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec:
Adde gelu, solium, jubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi si observes, occurrent multa legenti.

4. Mascul. carentia singulari

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores,
Cùm genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

5. Fœmi. carentia singulari

Hæc sunt fœminei generis, numerique secundi,
Exuviæ, phaleræ, gratesque, manubiæ & idus.
Antiæ, & induciæ, simul insidiæque, minæque,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæque, calendæ.

Quisquiliæ

Quiſquilia, therma, cuna, dira, exequiæque,
Feria & in feria; ſic primitiæque, plagæque
Retia ſignantes, & valvæ, divitiæque;
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus inveniès & nomina plura locorum.

3. Neutr carentia ſingulari

Variùs hæc primo, plurali neutra leguntur,
Mœnia, cum teſquis, præcordia luſtraverarum,
Arma, mapalia; ſic bellaria, munia, caſtra;
Funus juſta petit, petit & ſponſalia virgo,
Roſtra diſertus amat; puerique crepundia geſtant;
Infante ſque colum cunabula; conſult exta
Augur & abſolvens ſuperis effata recantat.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia, jungi.
Quod ſi plura leges, licet hæc quoque claſſe reponas.

Redundantia.

1 Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitrûque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tigmumque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumque, ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis;
Sinus & hoc ſinum vas lactis, mendaque mendum,
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum, Sed quid moror iſtis;
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

2. Nominativ. ex Accuſativis Græcis in a.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda,
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum:
Nam panther panthera creat, craterâque crater,
Caſſida caſsis habet, ſed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera, ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit; nec vult panthera domari.

3 Rectum variantia

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum:
Gibbus & his gibber, cucumis cucumer, ſtipes & ſtipis;

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, scobis & scobs,
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, adorque;
His & apes & apis, plebs plebis: sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
vt delpin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
Qui tibi par ratio dederint & lectio casta.

Hæc simul & quarti flexûs sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo;
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur;
Sic lacus atque domus; licèt hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priscis jure relinquas.

Et quæ luxuriant sunt adjectiva notanda
Multa, sed imprimis quot & hæc tibi nomina fundunt
Arma, jugum, nervus, somnus, clivusque, animusque,
Et quot limus habet, quot frænum, & cera, bacillum:
A quibus us simul is formes; ut, inermus inermis;
Ratior ast hilarus, vox est hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINUM.

COmparantur nomina, quorum significatio augeri minuive potest.

Gradus comparationis sunt tres.

Positivus qui rem sine excessu significat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus, qui significationem sui positivi per adverbium magis auget: ut Albior, probior, id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positivi casu inito, addita syllaba *or*: ut, ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus, qui supra positivum cum adverbio valdè vel Maximè significat Docti-

Doctiſſimus, } id eſt, valdè { Doctus.
Juſtiſſimus, } vel maximè { Juſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i*, adjectis *ſ* & *ſimus*: ut, à Candidi, prudenti, fit Candidiſſimus, prudentiſſimus.

Quæ verò poſitiva in *r* deſinunt, adjecto *rimus* ſuperativum formant: ut, Pulcher, pulcherrimus; Niger, nigerrimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus ſive Maturiſſimus ab antiquo Matur.

Sex iſta in *lis*, ſuperlativum formant mutando *lis* in *limus*: nempe, Facilis, facillimus: Docilis docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus, à Dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentiſſimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, uſurpat mendaciloquius, & confideoquintilus.

Benevolus, } volo { Magnificus, } facio.
Benevolentior } { Magnificentior, {
Benevolentiſſimus, } { Magnificentiſſimus {

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè: ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum eſt, ut quæ in legendis authoribus raró occurrunt, raró itidem uſurpentur.

Cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

Aſſiduior, ſtrenuior, egregiiſſimus, mirificiſſimus, pientiſſimus vel piiſſimus, ipſiſſimus.

Perpetuiſſimus, } { Exiguiſſimus, apud *Ovidium.*
Tuiſſimus, } { Multiſſimus, apud *Ciceronem.*

COMPA-

COMPARATIO ANOMALA

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, peſſimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus pluſimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citrà, citerior, citimus. Intrà, interior, intimus. Infrà, inferior, infimus. Extrà, exterior, extimus vel extremus. Suprà, ſuperior, ſupremus vel ſummus. Pòſt, poſterior, poſtremus. Ultrà, ulterior, ultimus. Prope, propior, proximus, à quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpe, ſæpiùs ſæpiſſime.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus,		Meritus,
Inclytiſſimus.		Meritiſſimus.
Opimus,		
Opimior.		Siniſter,
Ocyor,	ab *ὠκὺς*.	Siniſterior.
Ocyſſimus.		
Novus,		Juvenis,
Noviſſimus.		Junior.
Adoleſcens.		
Adoleſcentior.		Senex,
Potior		Senior,
Potiſſimus		Maximus natu.
Longinquus,		Antè,
Longinquior.		Anterior.
Penè,		Nuper,
Peniſſimus.		Nuperrimus.

Interdum autem à ſubſtantivis fit comparatio, ſed abuſivè: Neronior, Cinædior, Pœnior, à Nerone. Cinædo. Pœno.

Com-

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	Positivus.	*Compar.*	*Super.*
	Doctus, Tener. Dulcis. Felix Prudens.		
Nom.	*us er is* *a is x ns* *um e*	*ior,* *ior,* *ius,*	*mus* *ma* *mum*
Gen.	*i* *æ is* *i*	*ioris*	*mi* *mæ* *mi*
Dat.	*o* *æ i* *o*	*iori*	*mo* *mæ* *mo*
Accuſ.	*um em em em* *am em em em* *um e x ns*	*iorem* *iorem* *ius*	*mum* *mam* *mum*
Voc.	*e, er is* *a is* *um e* *x ns*	*ior* *ior* *ius*	*me* *ma* *mum*
Ablat.	*o* *â i e* *o i*	*iore* *iori*	*mo* *mâ* *mo*

Com

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	POSITIVUS.		COMAPA.	SUPER.
	Docti, Teneri.	*Dulces. Felices. prudentes*		
Nom.	*i* / *a* / *a*	*es* / *es* / *ia*	*iores* / *iores* / *iora*	*mi* / *ma* / *ma*
Gen.	*orum* / *arum* / *orum* — *ium*		*iorum*	*morum* / *marum* / *morum*
Dat.	*is*	*ibus*	*ioribus*	*mis*
Accu.	*os* / *as* / *a*	*es* / *es* / *ia*	*iores* / *iores* / *iora*	*mos* / *mas* / *ma*
Voc.	*i* / *a* / *a*	*es* / *es* / *ia*	*iores* / *iores* / *iora*	*mi* / *ma* / *ma*
Ablat.	*is*	*ibus*	*ioribus*	*mis*

PRonomen eſt pars orationis, quâ in demonſtranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina ſunt quindecim; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Quibus addi poſſunt & ſua compoſita: ut, Egomet, tute, idem, & ſimilia: ut etiam, Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini Species, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Perſona. Figura.

Species Pronominum eſt duplex; Primitiva & Derivativa.

Ad Primitivam ſpectant iſta; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is.

Ex Primitivis alia ſunt Demonſtrativa, alia Relativa.

Demonſtrativa dicuntur eadem, quæ & Primitiva, nimirum, Ego tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is.

Relativa autem ſunt, Ille, ipſe, iſte, hic, is, idem, qui.

Derivativa ſunt, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Derivativorum alia ſunt Poſſeſſiva, alia Gentilia.

Poſſeſſiva ſunt, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & ſectas ſignificent: ut, noſtras, veſtras, & Cujas nomen.

DE NUMERO.

Numerus pronominum duplex eſt; Singularis, ut, Egò Pluralis, ut, Nos.

DE CASU.

Caſus autem ſunt ſex, quemadmodum in nomine; vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noſter, noſtras. *Martialis* tamen pronomini ipſe vocativum tribuere videtur, quum ait,

Ut Martis revocetur amor, ſummique Tonantis,
A te Juno petat ceſtos, & ipſa Venus.

DE

DE GENERE.

Genera ſunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur, ut Ego, tu, ſui: alia per tria genera variantur, ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum ſunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in i: ut, Ego, tu: genitivo Mei, tui, & ſui, quod recto caret in utroque numero.

Genitivus ſecundæ deſinit in *ius* vel *jus*: cujus formæ ſunt ille, ipſe, iſte: genitivo Illius, ipſius, iſtius: Hic, is, qui: genitivo Hujus, ejus, cujus.

Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, qui per tres terminationes variantur: cujus ſortis ſunt,

Nominativo	Genitivo
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,	Tui, tuæ, tui.
Suus, ſua, ſuum,	Sui, ſuæ, ſui.
Noſter, noſtra, noſtrũ	Noſtri, noſtræ, noſtri
Veſter, veſtra, veſtrũ,	Veſtri, veſtræ, veſtri

Genitivus quartæ habet *âtis*: ex quo ordine, ſunt,

Noſtras,	Genitivo	Noſtrâtis.
Veſtras,		Veſtrâtis.
Cujus,		Cujâtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

De PERSONA.

Perſonæ pronom. ſunt tres, { Prima, ſecunda, Tertia, } ut { Ego. Tu. Ille. }

De FIGURA,

Figura eſt duplex: Simplex ut Ego; Compoſita, ut Egomet.

Pronomina inter ſe componuntur: ut, Egoipſe, tuipſe, ſuiipſius, meiipſius.

Nom-

Nom. { Istic, istæc, istoc, *vel* istuc. } Accus. { istunc, istanc, istoc, *vel* istuc. } Ablat. { istoc, istac, istoc. } 1 Interse

Pluraliter Nominativo & Accusativo Istæc. Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, cujusmodi, hujusmodi, illiusmodi, istiusmodi. 2. Cum nominibus.

Componuntur & cum præpositionibus: ut, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quícum, quibuscum. 3 Cum præpositionibus

Componuntur etiam & cum adverbiis: ut, Sing. Eccum, eccam, Eccos, eccas, ab *Ecce* & *is* Ellum, ellam, Ellos, ellas, ab *Ecce* & *ille*. Ut & Idem quoque, ab *is* & *demum*. 4. Cum adverbiis

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine, Accusativo, hunccine, hancine, hoccine, Ablativo hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter. Hæccine, neutrum. 5. Cum conjunctione.

Componuntur denique cum syllabicis adjectionibus: ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*.

Met adjicitur primæ & secundæ personæ: ut, Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic Sibimet quoque, ac semet dicimus. 6. Cum syllab ad eæ. Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à tumeo, sed tuimet, tibimet, temet, vosmet, &c.

Te adjicitur istis, Tu, ut, tute; te, ut, tete.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in *s* definunt; ut: Hujusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce. Tece

Pte apponitur istis ablativis. { Meâ, Tuâ, Suâ, Nostrâ, Vestrâ, } ut { Meapte: Tuapte: Suapte: Nostrapte: Vestrapte. }

Interdum etiam maſculinis & neutris adjici ſolet: ut Meopte Marte, tuopte labore, ſuopte jumento, noſtropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis. Quis in compoſitione hiſce particulis poſtponitur.

En, Ne, Alius, Num, Si, } ut { Ecquis, Nequis, Aliquis, Nunquis, Siquis, } Et hæc tam in fœminino ſingulari, quam in neutro plurali, *quæ* habent, non *quæ*: ut, Siqua mulier, Nequa flagitia, &c.

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrumque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compoſitione,

Nam, Piam, Putas, Quam, Que, } ut { Quiſnam, Quiſpiam, Quiſputas, Quiſquam, Quiſque, } Et hæc ubique (præterquam in ablativo ſingulari) *quæ* habent, non *qua*: ut, Quænam doctrina? Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis. Quis etiam cum ſeipſo componitur, ut Quiſquis, quod & in hunc modum variatur;

Nominativo Quiſquis, quicquid, Accuſativo Quicquid, Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui. Qui in compoſitione præponitur his particulis.

Dam, Vis, Libet, Cunq; } ut { Quidam, Quivis, Quilibet, Quicunq; } Et hæc ubique (præterquam in ablativo ſingulari) *quæ* retinent, non *qua*: ut Quædam puella, Quæcunque facinora.

¶ DE VERBO.

VErbum eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, eſſe aliquid, agereve, aut pati ſignificat: ut, Sum, exilto: moveo, moveor: tango, tangor.

Verbum

Verbum dividitur imprimis in perſonale, ut Doceo & impersonale, ut Oportet. Verbum Perſonale

Perſonale eſt, quod certis perſonis diſtinguitur: ut Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Verbum Imperſonale.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diverſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur nec variatur: ut Pœnitet, tædet, miſeret, oportet.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt iſta; Genus, modus, tempus, figura, ſpecies, perſona, numerus, conjugatio.

DE GENERE.

Quinque ſunt verborum genera, { Activum, Passivum, Neutrum, } { Deponens, Commune.

ACTIVUM. Activum

Activum eſt, quod agere ſignificat, & in *o* finitum, paſſivum in *or* formare poteſt: ut Doceo, docéor, Lego, legor.

PASSIVUM. Paſſivum

Paſſivum eſt, quod pati ſignificat, & in *or* finitum, activi formam, *r* dempto, reſumere poteſt: ut, Amor amo; Afficior, afficio.

NEUTRUM. Neutrum

Neutrum eſt, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec paſſivam formam integrè induere poteſt: ut Curro, Ambulo, Jaceo, Sum.

Neutrorum tria ſunt genera. Neutrum ſubſtantivum.

Nam aliud Subſtantivum dicitur; ut, Sum, es, eſt, fumus, &c. Aliud Abſolutum; ſic dictum quod ipſum per ſe ſenſum abſolvat. Neutrum abſolutum.

Atque hoc rurſum duplex eſt: Nam alterum actionem completam in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud tranſeuntem; ut Ambio, dormio, pluit, ningit; alterum verò paſſionem in ipſo completam indicat; ut palleo, rubeo, albeſco, nigreſco.

Tertium genus Neutr.

Eſt præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ ſignificationis tranſit, ac tertiam perſonam paſſivæ vocis uſurpat: ut,

Bibo vinum, Curro ſtadium, Vivo vitam, } Vinum bibitur. Stadium curritur. Vita vivitur.

Sunt deniq; quæ ſimplicia quidem neutra ſunt, compoſita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo commingo.

DEPONENS.

Depone.

Deponens, quòd in *or* finitum, vel activi ſignificationem habet: ut Loquor verbum; vel neutri, ut Philoſopher.

COMMUNE.

Commune.

Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm paſſivam ſignificationem obtinet: ut Veneror, criminor, conſolor, ſtipulor, ſpeculor, oſculor, adulor, fruſtror, dignor, teſtor, interpretor, amplector, medítor, experior, mentior, multáque id genus alia, quæ paſſim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum ſex enumerantur.

Indicativus.

Indicativus, qui ſimpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit. ut *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem uſurpatur: ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: ut, *An in æſtu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus.

Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, ſed præſens duplex: ut apud Propertium; *Aut ſi es dura, nega; ſin es non dura, venito.* Virg. *Tityre dum redeo (brevis eſt via) paſce capellas;*

Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum
Occurſare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur.

Cic. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.* Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare? nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi eſt. Quin

Quin & illa paſſiva, Præceptum ſit, dictum ſit, determinatum ſit, præteriti Imperativi eſſe fatetur Priſcianus.

Hic modus etiam permiſſivus dicitur, quòd interdum per hunc permiſſio ſignificetur: ut,

Si ſine pace tua, atque invito Numine Troes
Italiam petiere, luant peccata, nec illos Juveris auxilio.

Denique aliquando etiam ſuppoſitivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius;

——*eamus, & in media arma ruamus.*

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne ſit, an fiat, an ſit facienda: ut, *Utinam bonis literis ſuus detur honos.* Optativus.

Modus Optativus, Potentialis, & Subjunctivus, quinque ſeparata eiſdem vocibus tempora habere videntur; ut eſt author Linacrus. Præterea notandum eſt, præſens hujus modi aſſumere quandoq; ſignificationem futuri: ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo poſſe, velle, aut debere fieri aliquid ſignificamus: ut, *Expectes eadem à ſummo, minimoq; poeta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut ſtatim gratias agat, qui ſanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.* Potentialis.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & particulam ἂν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subjunctivus, qui niſi alteri ſubjiciatur orationi, vel alteram ſibi ſubjectam orationem habeat, per ſe ſententiam non abſolvit: ut, Subjunctivus.

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (ſicut dictum eſt) conveniunt: diſcernuntur verò ſignificatu, & ſignis. Optativus enim ſemper adhæret adverbio cuipiam optandi: ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neq; ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem Nota.

tem ſemper aliquam conjunctione *n* annexam habet: ut, *Si venero, ut taceas*; *Cùm cœnavero.*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati ſignificat, at citra certam numeri & perſonæ differentiam: ut, *Malim probus eſſe, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora ſunt quinque.

Præſens. Præſens, quo actio nunc geri ſignificatur; ut, *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuiſſe ſignificatur, non tamen abſolutam tunc temporis fuiſſe actionem: ut,

Virgil. *Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido*
Condebat: Erat enim adhuc in opere.

Perfect. Perfectum, quo præterita abſolutáque ſignificatur actio. Hoc in paſſivis, deponentibus, & communibus duplex eſt, & ob id duplici circuitione explicatum: Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: ut, *Pranſus ſum*: Alterum, quo alterius præteritum indicatur, ut, *Pranſus fui.* Non enim, ſi modò *pranſus ſit, pranſus fui* commodè aptéve dixeris.

Pluſquã perfect. Pluſquamperfectum, quo actio jamdiu præterita

Futurum ſignificatur.

Futurum, quo res in futuro gerenda ſignificatur.

Hic promiſſivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut,

Ovid. *Ibimus ô Nymphæ, monſtrataque ſaxa petemus.*

Hujus aliud genus eſt, quod Exactum vocant, ut, *Videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in ſubjunctivo modo reperitur: ut

Plin. *Ero ſecurior dum legam, ſtatim; timebo cùm legero.*

DE FIGURA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut Facio; Compoſita, ut Calefacio.

Verba,

Verba compoſita quorum ſimplicia exoleverunt, ſunt, Defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πίμπλημι. Parcello à κείρω.

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiva, quæ eſt prima verbi poſitio: ut Ferveo. Primit.

Derivativa, quæ à Primitiva deducitur, ut ferveſco. Derivati.

Derivativorum genera ſunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* meditativa potiùs, & augmentativa appellat,) in *ſco* definunt: ut, Labaſco, caleſco, ingemeſco, edormiſco. Inchoati.

Hæc autem inchoationem ſignificant, ut Lucеſcit. id eſt, *Incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo*: hoc eſt, *magis magiſque ardet*. Ex his pleraque pro thewatibus primariis uſurpantur: ut, *Timeſco, hiſco, conticeſco*, id eſt, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentativa definunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam; vel conatum: ut, Dictito, id eſt, *frequenter dico*; viſo, id eſt, *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico fodico, albico, & ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparativa appellari ſolent. Apparativa.

Deſideratiua finiunt in *urio*: ut Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum Primitivorum ſtudium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut Lecturio, id eſt, *Legere cupio*; Cœnaturio, id eſt, *Cupio cœnare*. Deſiderativa.

Diminutiva. Diminutiva, in *lo*, vel *sso*, exeunt: ut Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, *parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo.*

Imitativa Imitativa sunt, quæ imitationem significant: ut Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeo delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt: ut Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo; Singularis, ut Lego; pluralis, ut Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Gulielmi Lilii de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæque, nec sane minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. De SIMPLICIUM.

Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

As avi. *Hypermeter versus una syllaba constat, se la considenda cum prim voce sequentis versus id quod omnium commune est.

AS in præsenti perfectum format in avi;
Ut, no nas navi, vocito vocitas vocitavi.
Deme lavo lavi, juvo juvi; nexóque nexui; *
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbū
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum (dat
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui: rarò hæc formantur in avi,
Do das ritè dedi, sto stas formare steti vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

ES *in præsenti perfectum format* ui *dans*
Vt nigreo, nigres, nigrui: jubeo excipe jussi, Es ui
Sorbeo, sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi,
Luceo, vult luxi, sedeo sedi, videoque
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vúltque momordi,
Spondeo habere spospondi, tondeo vúltque totondi.
L *vel* R *ante* geo *si stet, geo vertitur in* si; Geo.
Vrgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo flevi, leo levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo plevi, neo nevi:
A maneo mansi formatur: torqueo torsi,
Hæreo vult hæsi. Veo *sit* vi; *ut ferveo fervi,* Veo
Nrveo, & indè satum poscit conniveo navi
Et nixi: cieo civi, vieo, vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hìc manifestum.
Bo *sit* bi, *ut lambo lambi: scribo excipe scripsi,* Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co *sit* ci, *ut vinco vici: vult parco peperci* Co.
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do *sit* di, *ut mando mandi: sed scindo scidi dat,* Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tu tudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:
Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cecîdi.
Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi: Cedo.
Vado, rado, lædo, ludo, dividó, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do *semper faciunt si*

Go.

G, Go fit xi, ut jungo junxi: sed r ante go vult fi;
Vt spargo sparsi: lego legi, & ego facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
Dat frango fregi, : cum signat pango pacisci,
Vult pepigi; pro jungo, pegi; pro cano, panxi.

Ho. Ho fit xi; traho ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo. Lo fit ui, colo ceu colui: psallo excipe cum p,
Et sallo sine p; nam salli format utrumque:
Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango, ceculi; pello pepulique.

Mo. Mo fit ui, vomo seu vomui: sed emo fecit emi,
Como petit compsi, promo prompsi: adjice demo
Quod format demsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No No fit vi, sino ceu sivi: temno excipe tempsi;
Dat sterno stravi, sperno sprevi: lino levi,
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi:
Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po. Po fit psi, ut scalpo scalpsi; rumpo excipe rupi;
Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

quo. Quo fit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi.

Ro. Ro fit vi, sero ceu pro planto & semino sevi,
Quod servi melius dat mutans significatum:
Vult verro verri & versi, uro ussi, gero gessi,
Quæro quæsivi, terro trivi, curro cucurri.
So, velut arcesso, arcesso, incesso, atque lacesso,
Formabit sivi: Sed tolle capesso capessi,
Quodque capessivi facit, atque facesso facessi,
Sic viso visi: sed pinso pinsui habebit.

sp. Sco fit vi, ut pasco pavi: vult posco popposci,

sco. Vult didici disco, quæsi sermare quinisco.

To. To fit ti, ut verto verti: sed sisto notetur
Pro facio stare alterum, nam jure stiti dat
Dat mitto misi, petii peto sive petivi.
Sterto stertui habet, meto messui: ab ecto fit exi,
Vt flecto flexi: pecto dat pexui, habetque
Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo fit vi, ut volvo volvi : uro excipi uxi. Xo.
Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit. Xo.
Fit cio ci : ut facio feci, jacio quoque jeci ; Cio.
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.
Fit dio di, ut fodio fodi. Gio, *seu fugio gi.* Dio. Gio
Fit pio pi, ut capiocepi : cupio excipe pivi, Pio.
Et rapio rapui, sapio sapui atque saprivi.
Fit rio ri, ut pario peperi. Tio *sli geminans s.* Rio
Ut quatio quassio, quod vix reperitr in usu. Tio.
Denique uo fit ui, ut statuo statui : pluo pluvi Uo
Format, sive plui ; struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

QVarta dat is ivi, ut monstrat scio scis tibi sciri. Is, ivi.
Excipias venio dans veni, cambio campsi, e, cip. Venio, cambio, &c
Raucio rausi, farcio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio senci, fulcio fulsi, Pes pro celeumaticus.
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi,
*Pro salto salio salui, & amicio * amicui dat ;*
Parcius utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, sanxivi, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

PRæteritum dat idem simplex & compositum,
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, compósita non geminatur :
Præterquam tribus his, pracurro, excurro, repungo ;
Atque à do, disco, sto, posco, rite creatis. Plico.
A plico compositum cum sub, vel nomine, ut illa
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi :
Applico, complico, replico, & explico, ui vel in avi. Oleo.
Quamvis vulo oleo simplex olui, tamen inde
Quodvis compositum melius formabit olevi ;
Simplicis at formam vetolet sequitur, subolevique.
Composita à pungo formabunt omnia punxi.

Vult

Vult unum pupugi, interdùmque repungo repunxi.
Do. *Natum à do, quando est inflexio tertia, ut addo,*
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi : *at unum*
Sto. *Abscondo abscondi. Natum à sto stas* stiti *habebit.*

Mutantia primam vocalem in *E*.

VErba hæc simplicia præsentis, præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant :*
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor,
Pario. *Partio, carpo, patro, scando, spargo : parióque,*
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:*
Cætera sed perui ; *velut hæc, aperire, operire.*
Pasco. *A pasco pavi : tantùm compósta notentur*
Hæc duo, compesco, dispesco, pescui *habere :*
Cætera, ut epasco, servabunt simplicis usum.

Mutantia primam vocalem in *I*.

* Postha. beo simplicis formam servat. *HÆc,* * *habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecidi.
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i *mutant :*
Cano. *Ut rapio rapui, eripio eripui : à cano natum,*
Præteritum per ui, *ceu concino concinui dat.*
Placeo. *A placeo sic displiceo ; sed simplicis usum*
Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene servant.
Pango. *Composita à pango retinent* a *quatuor ista,*
Depango, oppango, circumpango atque repango.
Maneo. *A maneo mansi,* minui *dant quatuor ista,*
Præmineo, emineo, cum promineo, immineóque :
Simplicis at verbi servabunt cætera formam.
Scalpo. calco, salto. *Composita à scalpo, calco, salto,* a *per* u *mutant:*
Id tibi demonstant exculpo, inculco, resulto.
Claudo quatio, lavo. *Composita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt* a *:*
Id docet à claudo, occludo, excludo : à quatióque,
Percutio, excutio : à lavo, proluo, diluo, nata.

Mutantia

Mutantia primam vocalem in I, præterquam in præterito.

HÆc ſi componas, Ago, emo, ſedeo, rego, frango,
Et capio, jacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in i ſibi mutant,
Præteriti nunquam, ceu, frango refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque ſuum ſimplex perago ſequitur, ſatagóque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo coegi:
A rego ſic pergo perrexi, vult quoque ſurgo
Surrexi, mediâ præſentis Syllabâ ademptâ.
Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte:
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
A lego nata, re, * ſe, per, præ, ſub, trans præeunte,
Præſentis ſervant vocalem, in i cætera mutant:
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt; reliqua omnia legi.

Excipias (cemo.

Ago,

Rego.

Facio,

Lego.

De ſimplicium verborum ſupinis.

NUnc ex præterito diſcas formare Supinum.
Bi ſibi tum format, ſic namque bibi bibitum fit.
Ci fit ctum; ut vici victum, teſtatur & ici
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di fit ſum, ut vidi viſum: quædam geminant ſi;
Ut pandi paſſum, ſedi ſeſſum: adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hîc etiam adverte, quòd ſyllaba prima ſupini
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonſum docet, atque cecîdi
Quod cæſum, & cecidi quod dat cæſum, atque tetendi
Quod tenſum & tentum, tutudi tunſum, atque pepêdi
Quod format pedítum; adde dedi quod jure datum vult.
Gi fit ctum, ut legi lectum; pegi pepégique
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Bi.

Ci.

Di.

Gi.

Li. Li fit sum; ut salli, stans pro sale condio salsum:
Dat pepuli pulsum, ceculi culsum, atque fefelli
Falsum, dat velli vulsum, tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi qui Mi, ni, pi, qui, tum, fiunt; velut hic manifestum.
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri. Ri fit sum, ut verri versum: peperi excipe partum.

Si Si fit sum, ut visi visum: tamen s geminato
Misi formabit missum: fulsi excipe fultum,
Hausi haustum, sarsi sartum, farsi quoque fartum,
Vssi ustum, gessi gestum; torsi duo, tortum
Et torsum, indulsi indultum indulsumq; requirit.

Psi. Psi fit ptum, ut scripsi scriptum: campsi excipe campsum.

Ti. Ti fit tum; à sto namq; steti, à sistoque stiti fit

Vi. Præterito commune statum, verti excipe versum.
Vi fit tum, ut flavi flatum: pavi excipi pastum;
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; à sero sevi
Formes rite satum; livi linique litum dat;
Solvi à solvo solutum, volvi à volvo volutum;
Vult singultivi singultum, veneo venis
Venivi venum, sepelivi ritè sepultum.

ui Quod dat ui dat itum, ut domui domitum: excipe quodvis
Verbum in uo, quia semper ui formabit in utum;
Exui ut exutum: ruo deme rui, ruitum dans.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuique
Frictum, miscui item mistum. * ac amicui dat amictum:

Pes pro calcus. Torrui habet tostum, docui doctum, tenuique
Tentum, consuli consultum, alui altum alitumque;
Sic salui saltum, colui occului quoque cultum:

Quædam mutant ui in sum Pinsui habet pistum rapui raptum; servique
A sero vult sertum, sic texui habet quoque textum:
Hæc sed ui mutant in sum: nam censeo censum,
Cellui habet celsum: meto messui habet quoque messum;

Nexui

Nexui item nexum, ſic pexui habet quoque pexum:
Dat patui paſſum, carui caſſum caritumque.
Xi ſit tum, *ut vinxi vinctum, quinque abjiciunt* n:
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, *flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.*

De Compoſitorum Verborum Supinis.

COmpoſitum ut ſimplex formatur quodque ſupinum,
Quamvis non eadem ſtet ſemper ſyllaba utrique.
Compoſita à tunſum, demptâ n *tuſum; à ruitum fit,* Tund'o. Ruo.
I mediâ demptâ, rutum; & à ſaltum quoque ſultum. Salio.
A ſero, quando ſatum format, compoſita ſitum dant. Sero.
Hæc, captum, factum, jactum, raptum, a *per* e *mutant;*
Et cantum, partum, ſparſum, carptum, quoque fartum.
Verbum odo compoſitum, non eſtum, ſed facit eſum: Edo.
Unum duntaxat comedo formabit utrumque.
A noſco tantum duo cognitum & agnitum habentur,
Cætera dant notum: nullo eſt jam noſcitum in uſu.

De Præteritis Verborum in *Or.*

VErba in or *admittunt expoſteriore ſupino*
Præteritum, verſo u *per* us, *& fum conſociato*
Vel fui: ut à lectu, lectus ſum vel fui. At horum
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum:
Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & ejus
Nata; ut compatior compaſſus, perpetiorque Patior.
Formans perpeſſus, fateor quod faſſus, & indè Fateor.
Nata; ut, confiteor confeſſus, diffiteorque
Formans diffeſſus: gradior dat greſſus, & indè Gradior.
Nata; ut digredior digreſſus. Jungo fatiſcor
Feſſus ſum, menſus ſum metior, ordior & uſus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orſus,
Nitor niſus vel nixus ſum, ulciſcor & ultus:
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum,
Obliviſcor vult oblitus ſum: fruor optat

fructus

Tuor & Tueor. *Fructus vel fruitus, misereri junge misertus.*
Vult tuor & tueor non tutus sed tuitus sum,
Quamvis & tutum & tuitum sit utrique supinum:
Aloquor adde locutus, & à sequor adde secutus;
Experior facit expertus: formare paciscor
Apiscor. *Gaudet pactus sum, nanciscor nactus: apiscor,*
Quod vetus est verbum, eptus sum: unde adipiscor adeptus.
Junge queror questus, proficiscor junge profectus,
Expergiscor sum experrectus: & hæc quoque, commi-
niscor commentus, nascor natus, moriorque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, viz. Activæ & Passivæ vocis.

Præteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus sum tibi format,
Juro juravi & juratus, potoque potavi *
* Versus hypermeter. *Et potus, titubo titubavi vel titubatus:*
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeoque
Dat placui & placitus, suesco sueui atque suetus;
Veneo pro vendor, venivi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptáque sum, mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
pertæsum: adde pudet faciens puduit puditumque;
Atque piget, tibi quod formant piguit pigitumque.

De Neutro-passivorum præteritis.

Neutro passivum sic præteritum tibi format,
Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo *
* Versus hypermeter. *Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,*
Mœreo sum mœstus: sed Phœbe nomen habetur.

De verbis præteritum mutuantibus.

Flavesco Erubesco Luceſco. *Quædam præteritum verba accipiunt aliunde:*
Inceptivum in sco, stans pro primario, adoptat

Præteri-

ræteritum ejusdem verbi : vult ergò tepesco
tepeo tepui, fervesco à ferveo fervi ;
F video cerno vult vidi ; à concutio vult
Præteritum quatio concussi ; à percutioque
Percussi ferio ; à mingo vult meio minxi ;
A sedeo sido vult sedi, à suffero tollo
Sustuli ; & à fuo sum fui, à tulo ritè fero tuli ;
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furoque
Insanivi, à verbo ejusdem significati :
Sic poscunt, vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, glisco, fatisco,
Polleo, nideo : Ad hæc, inceptiva, ut puerasco :
Et passiva, quibus carvere activa supinis ;
Vt metuor, timeor : Meditativa omnia, præter
Parturio, esurio, quæ præteritum duo servant.

Silvesco. Fratricesco. Sterilesco Diesco. Desiderativa ut. Micturio. Scripturio Iturio Cocaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquam retinebunt verba supinum
Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci,
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, sugo, lingo, ningo, satagoque,
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, strideo, strido,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, fervet :
A nuo compositum, ut renuo, à cado, ut incido ; præter
Occido, quod facit occasum, recidoque recasum :
Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et sterto, timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Composita ercitum *habent : Sic à gruo, ut ingruo, natum :*
Et quæcunque in ui *formantur neutra secundæ :*
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceoque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateoque,
Et valeo, caleo : gaudent hæc namque supino.

De Verbis Defectivis.

SEd nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec verſibus apta,
Qui rectis pedibus pleniſque incedere gaudent,
Hiſce ſequens dabitur, quem cernis, ſermo ſolutus.

Aio. Præſens Indicativi, Aio, ais, ait, *Plural.* aiunt.

Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plu.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai.

Præſens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aias aiat. *Plural.* Aiamus, aiant. Præſens particip. Aiens.

Auſim. Præſens Optativi, & Subjunctivi, Auſim, Auſis, auſit. *Plural.* Auſint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, ſalveto. *Plural.* Salvete, ſalvetote. Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto. *Plu.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Imperat. Cedo, *Plural.* Cedite: id eſt, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Cedo.

Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, fores, foret; pro *eſſem*, *eſſes*, *eſſet*. *Plur.* Forent.

Quæ'o. Infinitivus, Fore, id eſt, *Futurum eſſe*.

Præſens Indicat. Quæſo. *Plural.* Quæſumus.

Porem. Infit, ſola vox eſt, *dicit*, ſeu *dixit* ſignificans. *Plural.* Infiunt, id eſt, *Dicunt*.

Faxo. Præſens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis inquit. *Plural.* Inquimus, inquiunt.

Præterperfectum, Inquiſti, inquit.

Futurum, Inques, inquiet.

Imperat. Inque apud *Terent.* Inquito apud *Plautum*.

Præſens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* valete, valetote. Infinit. Valere.

Hæc

Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti & pluſquam perfecti omnium modorum integras habent; ut & futuri quoque, quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt,, niſi quòd Memini in Imperativo *Sin.* Memento. *Plur.* Mementote habet. Odi, novi, & cœpi, carent Imperativo. Odi, cœpi, memini novi.

Notabunt præterea pueri, Dor, ſiro, ſor, der, ſer à ſor, ſimplicia non reperiri:

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces eſſe per Apocopen cõciſas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

¶ De verbis Impersonalibus.

ET de Perſonalibus quidem hactenus dictum eſto; deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominativum certæ perſonæ non recipiunt, ſed mutatur nominativus perſonæ in obliquos: ut quod Anglicè perſonaliter dicimus, *I muſt read Virgil*, Latine impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium.*

Impersonalia igitur appellantur, non quòd perſonâ careant, (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ perſonæ tam activam quàm paſſivam, quamplurima) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationem, niſi ex adjuncto nominis vel pronominis caſu obliquo, ſortiantur: Nam *Oportet me*, primæ perſonæ eſſe videtur, numeríque ſingularis: *Oportet nos*, primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: *Oportet vos*, ſecundæ pluralis: atque itidem de reliquis. Impersonalia cur ſic dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis & paſſivæ vocis.

Impersonalia activæ vocis.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia

Est,	Accidit,		
Interest,	Contingit,	Vacat,	Iuvat,
Refert,	Evenit,	Præstat,	Cōstat,
Placet,	Expedit,	Restat,	Cōducit
Libet,	Liquet,	Decet,	Miseret
Pœnitet,	Licet,	Oportet,	Piget,
Tædet,	Solet,	Potest,	Pudet.

Denique nullum ferè verbum est tam personale ut non idem impersonalis formam possit induere; nec è diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest: Ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium; *Quæ adsolent, quæq;, oportent signa ad salutem esse, huic omnia adesse video.*

Conjungantur in tertia persona.

Conjungantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritum

Tædet, pertæsum format
Miseret & miserescit, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu,

Placitum est,	Præterit. à	Placet.
Libitum est,		Libet.
Puditum est,		Pudet.
Licitum est,		Licet.
Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur.
Impersonalia Supinis, & vocibus Gerundij carent.

DE GERVNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbijs.

Proinde quia parum videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia pertinent

prùs pertineant, hîc in confinio utriuſque partis relinquimus, ut utri velint, ſeſe regno addicant.

Porro à nomine caſum, à verbo agendi vel patiendi vel neutrius ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideo nec juſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Terminationes Gerundii.

Gerundij terminationes ſunt tres. { *Di*, Genitivi caſus. / *Do*, Dativi & Ablativi. / *Dum*, Nominativi & Accuſat.

Gerundia autem activè majore ex parte ſignificare, nulli dubium eſt, licèt interdum etiam paſſivè ſignificent. Cujus rei exempla erunt iſta: *Athenas quoque miſſus erudiendi causâ*: id eſt, *ut erudiretur. Uritque videndo Fœmina*: id eſt, *dum videtur. Satis ad cognoſcendum illuſtria*: id eſt, *ut cognoſcantur. Ars ad diſcendum facilis*: id eſt, *ut diſcatur*.

DE SVPINIS.

Supina.

SUpina quoq; meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundij vocibus cōmunia habent, Exeunt autem, prius in *um*, poſterius in *u*: ut, *Viſum*, *viſu*. Significāt autem, prius quidem ferè activè (ſicut in rudimentis dictum eſt) poſterius verò paſſivè.

¶ DE PARTICIPIO.

Participium.

PArticipium eſt pars orationis inflexa caſu; quæ à Nomine, genera, caſus & declinationem, à Verbo, tempora & ſignificationes; ab utroq; numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidentia participior.

Accidunt Participio ſeptem, { Caſus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. }

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hîc statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Tempora partícip. Præsens.

Præsens in *ans* vel *ens*, ut, Amans, legens.

Cæterùm iens, participium ab Eo, simplex rariùs legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *iens* finitum habent, genitivum autem in *euntis*, ut, Abiens, abeuntis; Rediens, redeuntis: præter unum, Ambiens, ambientis.

Nota.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut Abeundi, abeundo, abeundum; præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, / Sus, / Xus, } ut { Doctus. / Visus. / Nexus. }

Futurum

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus*, activæ ut plurimùm significationis, aut neutralis: ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus.

participia in dus.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus; Doleus, doliturus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Significatio passiva.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum terræ personæ passivè usurpantur: ut, *Aratur terra*, hinc *arata & aranda terra*.

Participia

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Partic. pia a deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, Utendus, Oblivisendus,
Loquendus, Patiendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant: ut, Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.* Terent. *Meditata jam mihi omnia mea incommoda.* Virgil. —— *mentitáque tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum participia ipsorum significationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia

Hæc participia, præter analogiam à verbis suis deducuntur, Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, futurus. Participia anomala deducta a verbis præter analogiam.

Similia participijs sunt ista, Tunicatus, togatus, personatus, larvatus, & innumera hujus sortis vocabula quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata a nominibus.

NUMERUS.

Est & numerus in participijs, ut in nomine: Singularis, ut legens; Pluralis, ut Legentes. Numerus

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans; Composita, ut Respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; Vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: ut. participi. a fiunt nomina.

Abundans lactis, Patiens inediæ,
Alieni appetens, Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi, non possunt: ut, Infans indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut, Amans. Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare definunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abisti?* hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est, vel debet amari. Vita laudata:* id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantivâ nomina. Modò in masculino genere, ut, Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in fœminino: ut, Consonans, continens. Modo in neutro: ut contingens, accidens, antecedens, consequens. Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*: ut, Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Animans, modò fœminium, modò neutrum reperitur.

Participia præsentis temporis fiunt nomina.

¶ DE ADVERBIO.

Adverbium est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut, *Homo egregiè imprudens. Ne parùm sis leno. nimiũ philosophus.* Aliquoties & Adverbiũ: ut, *Parùm honestè se gerit,*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Accidentia Adverbio.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In

In loco ſignificant, Hic, illic, iſtic, intus, foris, uſquam, nuſquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ficubi, inibi, ibidem, inferiùs, ſuperiùs. Adverbia loci.

Ad locum reſpiciunt, Huc, illùc, iſtùc, intro, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò ſiquò, eò, eodèm, quolibet, quovis, quocunquè, foras, horſum, aliorſum dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, utroquè, neutrò, quoquoverſum. Ad locum ſignifi. antia.

A loco denotant, Hinc, illinc, iſtinc, intus, foris, indè, undè, aliundè, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, ſuperne, infernè, cœlitus, funditus. A loco ſig ifi. cantia.

Deniq; per locum, inquunt, Hàc, illàc, iſtàc, quacunquè, eà, eadèm, aliâ, aliquà, ſiqua, nequà, quaquà. Per locum ſignifi. cantia.

Adverbia temporis ſunt, Dum, quum, quando, aliquando, quandiu, dudum, quamdudum, jamdudum, quampridem, jampridem, uſque, quouſque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, manè, veſperi, nudiuſtertius, nudiuſquartus, nudiuſquintus, nudiuſſextus, &c. Diu, noctù, interdiu, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantiſper, pauliſper, parumper, ſæpe, raro, ſubinde, identidem, plerumque, quotidie, quotannis, nunquam, unquam adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-diès, in-horàs, ut primùm, quum-primùm, ſimulac, ſimulatque. Temporis adverbia.

Uſque temporis & loci adverbium eſt: ut, *Uſque ſub obſcurum noctis. Ab Æthiopia eſt uſque hæc.* Eſt & ubi pro ſemper, aut continuè ponitur: ut *Uſque metu nicu re ſinus.* Vſque.

Adverbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, vigeſies vel vicies, trigeſies, vel tricies, quadragies, quinquagies, ſexagies, ſeptuagies, octogies, centies, millies, infinities. Numeri.

Ordinis ſunt, Indè, deinde, hinc, dehinc, deinceps, noviſſimò, imprimis, poſtremò, primùm, jamprimum denique, demũ, tandè, ad-ſummùm. Ordinis.

Adver-

Interrogandi. Adverbia interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num, quid-ita, quò, unde, quantùm?

Vocandi. Negandi. Vocandi ſunt, Heus, ô, eho, et ſiqua ſunt ſimilia.

Negandi: ut, Haud, non, minimè, nequaquam, ne *pro* non, & ſimilia,

Affirmandi. Affirmandi: ut, Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorſus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, ſcilicet.

Jurandi. Jurandi; ut, Hercle, mehercle, medius-fidius, Dius-fidius. Pol, ædepol, Caſtòr, ecaſtor.

Hortandi. Hortandi ut, Age, ſodes, ſultis, amabò, agedum, ehodum, eia, agitè.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Ne, non.

Optandi. Excludendi. Optandi: ut, Utinam, ſi, ô ſi, ô.

Excludendi: ut, Modò, dummodo, tantummodo, ſolummodo, tantùm, ſolum, duntaxat, demum.

Congregandi. Congregandi: ut, Simul, unà, pariter, populatim, univerſim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: ut, Seorſim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, ſpeciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, oſtiatim.

Diverſitatis. Eligendi. Intendendi. Diverſitatis: ut, Aliter, ſecus.

Eligendi: ut, Potiùs, potiſſimùm, imò, ſatiùs.

Intendendi: ut, Valde, nimis, nimium, immodicè, impendiò, impensè, prorſus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi. Remittendi: ut, Vix, ægrè paulatim, ſenſim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis: ut, Licèt, eſtò, demùs, fit-ita, fit-ſanè.

Negatæ ſolitudinis. Negatæ ſolitudinis: ut, Non, ſolùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parùm, minimè, maximè, ſummum, ad-ſummum, & ſimilia.

Comparandi. Comparandi: ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei

Rei non peractæ : ut, Ferme, fere, prope, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. Rei non peractæ.

Demonstrandi : ut, En, ecce, fic, ut cùm dicimus, *ſcribito*. Demonſtrandi.

Explanandi, ut, Id eſt, hoc eſt, quaſi dicas, putà, puta, utpote. Explanandi.

Dubitandi : ut, Forſan, forſitan, forſtaſſis, fortaſſe. Dubitandi.

Eventus : ut, Fortè, casù, forte-fortunà. Eventus.

Similitudinis : ut, Sic, ſicut, ſicuti, ità, item, itidem, tanquam, quaſi, ceu, utí, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt caſus comparativi & ſuperlativi ; ut, Doctè, doctiùs illo, doctiſſimè omnium : ſimiliter Bene, meliùs, optimè. Malè, pejùs, peſſimè : etiam Sæpe, ſæpius, ſæpiſſime : Nuper, nuperrimè, & ſimilia. Comparatio.

SPECIES.

Species eſt duplex, Principalis, quæ ex ſe originem habet : ut *Herì, cras*. Species adverbiorum.

Derivativa eſt eorum, quæ nata ſunt aliunde : ut *Furtim, à furor; Strictim, à ſtringo; Humaniter, ab humanus*. Nomina fiunt adverb.

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem ; ut, Recens, pro recenter : Torvùm, pro torvè.

FIGURA.

Figura eſt duplex : ſimplex, ut Prudenter, Compoſita, ut Imprudenter.

¶ DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio eſt pars orationis, quæ ſententiarum clauſulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Poteſtas, & Ordo. Accidentia Conjunct.

FIGURA.

FIGVRA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, ut nam: Composita, ut namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim è conjunctionibus Copulativæ sunt: ut Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, et tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir. tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Suspen. sivæ.

Aliæ Disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu, sive.

Disiun. ct. At istæ, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Discretiv Aliæ Discretivæ: ut, Sed, sed enim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterùm, verò, enimverò, quòd si, verò, porro, quin.

Rationz. seu Illati. Aliæ Rationales, seu Illativæ: ut, Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob-eam-rèm, ea-rè: Cicer. *Earè statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ Causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, et ut Virgil. *Audieras & fama fuit: pro* nam, *vel* quia fuit: quò *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quis manere suam. pro* nam *vel* quia

Perfectiv. Aliæ Perfectivæ seu Absolutivæ: ut, Uti, quò *pro* ut.

Ne

Ne & ut, pro *ne non*: Terent. *Sed patris vim ut quæ as ferre.*

Ne, pro *ut non*: Cicero. *Opera datur, judicia ne fiant.*

Aliæ Continuatiuæ: ut, Si, ſin, ni, niſi. continuat

Aliæ Dubitativæ: ut, Ne, an, anne, num, nunquid, utràm, necne. Dubitat.

Aliæ Adverſativæ: ut, Etſi, quanquam, quamvis, licèt, tametſi: & aliæ id genus. Adverſat.

Aliæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, d tamen, veruntamen. Reddiriv.

Aliæ Diminutivæ: ut, ſaltem, at, certè, vel: ut Cic. *Ne vel latum digitum diſceſſeris.* Diminit.

Aliæ Electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando pro Quàm accipiuntur. Electiv.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, autem, ſcilicet, quoque, nam, profectò, verò, enim verò, ſed enim, enim pro *certè*. Expletiv.

Virgil. *Nam quis tè, juvenum confidentiſſime, noſtras*
Juſſit adire domos? Ter. *At enim non ſinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpoſitiones eſſe inveniuntur: ut Cum, quoties caſui jungitur, præpoſitio eſt. Cum.

In genere, Conjunctiones adeò tenui diſcrimine ab adverbijs diſcernuntur, ut quàm ſæpiſſime confundantur: ut, Quando, proinde, et ſimilia.

ORDO.

Ordo conjunctionum eſt triplex, nempe. Ordo conjunct.

Præpoſitivus: earum ſcilicet, quæ in ſententiarum exordio ponuntur. Præpoſit.

Subjunctivus: earum ſcilicet, quæ ſecundum in clauſula, vel tertium, vel ad ſummum quartum locum occupant. Subiunct.

Communis. Commun.

Ex conjunctionibus hæ inprimis præponi ſolent, Nam, quare, at, aſt, atque, &, aut, vel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſive, niſi. Præpoſit.

Sub-

Subjunctivæ verò ſunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Et tres Encliticæ: ut, Que, ne, ve: ſic dictæ, quòd accentum in præcedentem ſyllabam inclinent: ut Horat. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis;*
Indoctuſque pilæ, diſcive, trochive quieſcit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ: ut, Dum, ſis, nam, &c.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter et præponi et poſtponi poſſunt, quales ſunt reliquæ fere omnes, præter prædictas: ut, Equidem, ergò, igitur, ſaltem, tamen, quanquàm, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpoſitio eſt pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in Compoſitione, vel in Appoſitione præponitur.

Appoſitione; ut, *Chriſtus ſedet ad dextram Patris.*

Compoſitione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpoſitiones poſtponi ſuis caſibus inveniuntur: ut,

Cum.	ut	Quibuſcum.
Tenus.		Pube tenus.
Verſus.		Angliam verſus.
Uſque.		Ad occidentem uſque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpoſitioni accidit caſuum regimẽ, ſive conſtructio.

Cæterùm in iiſdem caſibus mira eſt ſignificationis varietas, quæ non tam regulis, quam aſſiduo legendi atque ſcribendi uſu diſcenda eſt. Exempli cauſâ:

Secundum, Aliud ſignificat cùm dico, *Secundum aurem vulnus accepit*, id eſt, *juxta aurem*, Aliud verò hîc, *Secundum Deum parentes amandi ſunt*, id eſt, *proximè poſt Deum:* Aliud in hac oratione, *Secundum quietem ſatis mihi felix viſus ſum*, id eſt, *in quiete*, vel *inter quietem.*

Præpo-

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusat. casui adjunguntur.

Ad. *Ad Calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Horat. — *dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Adversus. *Ne Hercules quidem adversus duos.*

Cis. *Cis Tamesim sita est Ætonia.*

Citra. } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Ultra. } *Quos ultra citráque nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: ut *Circum montem.*

Circa, *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat, ut,
Circiter horam decimam.
Cæsar; *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremáque labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Juxta. Ter. *Cùm lucubrando juxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ità fugias, ne præter casum.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primùm est,*
Virtus post nummos.

Penes. Ovid. *Me penes est unum vasti custodia mundi.*

Trans. Hor. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpo-

Præpoſitiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta eſt injuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus, *Ab alio expectes alteri quod feceris.*

Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cùm opus eſt, gaudeas.*

Abſque. Terent. *Abſque eo eſſet. Abſque pecunia miſerè vivitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandũ eſt, cum mala fama lucrum*

Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem.*

Coram. *Coram Senatu res acta eſt.*

De. *Sophiſtæ rixantur de lana caprina.*

E. *Qui falſum teſtimonium dixiſſe convictus erat, è è ſaxo Tarpeio dejiciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ ſunt.*

Pro. Mimus, *Comes facundus in via pro vehiculo eſt.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. idem, *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus. Virg. — *capuloque tenus ferrum impulit ira.*

Præpoſitiones utrique caſui ſervientes.

Hæ quatuor utrumque caſum exigunt ſed diverſa feré ſignificatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum eſt primum:* ſine motu.

Ovidius. *Inq. domos ſuperas ſcandere cura fuit:* motum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucẽ exportant calathis:* i. *paulò ante lucem*

Idem, — *vaſto vidiſſe ſub antro.*

Præpoſitiones nunquam extra compoſitionem reperiuntur.

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde ſuper viridi.*

Subter. *Subter terram.* Virg. *Denſa ſubter teſtudine caſus*

Sunt & Præpoſitiones, quæ nunquam extra compoſitionem inveniuntur: nimirum,

Am,	ut	Ambio:	Re,	ut	Recipio
Di,		Diduco:	Se,		Sepono
Dis,		Diſtraho	Con,		Cõdono

Con-

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub incondità voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis, ut, Evax, vah, Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis, ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intrò, hoi, hei,* Virg. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis, ut, Hei, atat. Terent *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: ut, Papæ, Ter. *Papæ, nova figura oris.*

Vitantis: ut, Apage, Apagésis. Terent. *Apagésis egon' formidolosus?*

Laudantis: ut, Euge. Mar. *Citò, nequiter, euge bene.*

Vocantis: ut, Eho, oh, io. Terent. *Oh, qui vocaris?*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atat, Ter. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas.* Seneca. *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut, Malòm, væ malùm. Ter. *Quid hoc (malùm) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha ha he, defessa jam misera sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic observandum est, nomina quoque & verba quandoque interjectionis loco poni: ut apud virgil. *Navibus (infandum) amissis.* Cicer. *Sed amabo te cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi reconditum significans, interjectionis vice fungitur. Aliæ partes fiunt interjectiones.

Atque hæc quidem de octo orationis partiũ Etymologia, quamlibet craſsá (quod aiunt) Minervâ tradita ſint pueris, tantiſper dum ordinariis in ludo operis ac penſis ſub ferulâ defunguntur, abunde ſufficere arbitramur. Quòd ſi cui tamen allubeſcit quicquam his altius exactiuſque perveſtigare, hunc ad Grammaticorum evolvenda perſcrutandáque opera relegandum cenſemus. Quorum cùm magnus ſit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præſtantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro noſtro comparari poſſe videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidem orationis partibus earùmque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum eſto: deinceps de eiſdem, quatenus ad Syntaxim, quæ conſtructio dicitur, agemus.

Conſtructio quid ſit.

Eſt igitur Syntaxis debita partium orationis inter ſe compoſitio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem.

Ea verò eſt, quâ veterum probatiſſimi, tum in ſcribendo, tum in loquendo, ſunt uſi.

Concordantiæ Grammaticæ.

Cæterum, priuſquam de partium orationis ſtructurâ ſingulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis ſunt paucis edifſerenda.

¶ CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum perſonale cohæret cum nominativo numero & perſonâ: ut,

Nunquam ſera [b] eſt ad bonos mores [a] via.

[a] *Fortuna nunquam perpetuò [b] eſt bona.*

Nomi-

Nominativus primæ vel ſecundæ perſonæ rariſſimè exprimitur, niſi cauſâ diſcretionis; ut, a *Vos* b *damnâſtis*; quaſi dicat, *præterea nemo*: aut emphaſis gratiâ; ut Ter. a *Tu* b *es patronus*, a *tu pater*, *ſi* b *deſeris* a *tu*, *perimus*; quaſi dicat, *præcipuè, & præ aliis tu patronus es.* Ovid. a *Tu dominus*, a *tu vir*, a *tu mihi frater* b *eris.*

In verbis quorum ſignificatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ perſonæ nominativus ſæpe ſubauditur; ut, Eſt, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in ſimilibus; ut

Terentius. b *Fertur atrocia flagitia deſignâſſe.*

Ovid. *Teque* b *ferunt iræ pœnituiſſe tuæ.*

Non ſemper vox caſualis eſt verbo nominativus, ſed aliquando verbum infinitum; ut Plaut. a *Mentiri non* b *eſt meum*: Aliquando oratio; ut

Ovid. *Adde quòd* a *ingenuas didiciſſe fideliter artes*
b *Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.*

Verbum infinitum nominativi vim habet.

Aliquando adverbium cum genitivo; ut, a *Partim virorum* b *ceciderunt in bello.* a *Partim ſignorum* b *ſunt combuſta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accuſativum ante ſe ſtatuunt; ut, a *Te* b *rediiſſe incolumem gaudeo.* a *Te fabulam* b *agere volo.*

Accuſativus ante verbum infinit.

Reſolvi poteſt hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum; a *Quòd tu* b *rediiſti incolumis, gaudeo.* a *Ut tu fabulam* b *agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos diverſorum numerorum poſitum, cum alterutro convenire poteſt; ut Terent. *Amantium iræ, amoris* a *redintegratio* b *eſt.*

Ovid. — *quid enim niſi* a *vota* b *ſuperſunt?*

Idem; *Pectora percuſſit, pectus quoque* a *robora* b *fiunt.*

Virgilius. — *nihil hîc niſi* a *carmina* b *deſunt.*

Imperſonalia præcedentem nominativum non habent; ut, *Tædet me vitæ. Pertæſum eſt conjugii*: de quibus ſuo loco.

Excep. 2.

Nomen multitudinis ſingulare quandoq; verbo plurali jungitur: ut, a *Pars* b *abiêre.* a *Uterque* b *deludantur dolis.*

¶ CONCORDANTIA
Subſtantivi & Adjectivi.

Secunda concordia. ADjectivum cum ſubſtantivo genere, numero & caſu conſentit: ut, Juven. b *Rara* a *avis in terris,* b *nigroque ſimillima* a *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina ſubſtantivis adnectuntur: ut,

Ovidius. *Donec eris felix multos numerabis amicos,*
Nullus ad b *amiſſos ibit amicus* a *opes.*

Seneca. *Non* b *hoc primum* a *pectora* a *vulnus* b *mea ſenſerunt; graviora tuli.*

Nota. Aliquando oratio ſupplet locum ſubſtantivi: ut, b *Audito* a *regem Doroberniam proficiſci.*

¶ CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

Tertia concordia. RElativum cum antecente concordat genere numero, et perſonâ: ut, —— a *vir bonus eſt quis?* b *Qui conſulta patrum,* b *qui leges juráque ſervat.*

Nota. Nec unica vox ſolùm, ſed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. a *In tempore ad eam veni,* b *quod omnium rerum eſt primum.*

Relativum inter duo antecedentia diverſorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut, Valerius Maximus. *Senatus aſſiduam ſtationem eo* a *loci peragebat,* b *qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo a *flumine,* b *quod Saliam vocant.*

Cicer. *Propiùs à terra Jovis* a *ſtella fertur* b *quæ Phaëton dicitur.*

Nunc cum poſteriore: ut, *Homines tuentur illum globum,* b *quæ* a *terra dicitur.*

Eſt locus in carcere, b *quod* a *Tullianum appellatur.*

In coitu Lunæ, b *quod* a *interlunium vocant.*

Ali-

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum reſpondet primitivo, quod in poſſeſſivo ſubintelligitur: ut Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* a *meas*, b *qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid. —— a *noſtros vidiſti* b *flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interſeritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut, Boet. *Felix*, a *qui* b *potuit boni Fontem viſere lucidum.* Caſus relativi.

At ſi nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio*, b *quod mora* a *tardat, abeſt.* virg. b *Cujus* a *numen adoro.* b *Quorum* a *optimum ego habeo.* b *Cui* a *ſimilem non vidi.* b *Quo* a *dignum te judicavi.* b *Quo* a *melius nemo ſcribit.* b *Quem* a *videndo obſtupuit. Lego Virgilium, præ* b *quo cæteri* a *poetæ ſordent.*

Subſtantivorum conſtructio.

QUum duo ſubſtantiva diverſæ ſignificationis ſic concurrunt, ut poſterius à priore poſſideri quodammodo videatur, tum poſterius in genitivo ponitur: ut Iuv. *Creſcit* a *amor* b *nummi quantum ipſa pecunia creſcit. Rex* a *pater* b *patriæ.* a *Arma* b *Achillis.* a *Cultor* b *agri.* Genitivus ſubſtantivi.

Proinde hic genitivus ſæpiſſime in adjectivum poſſeſſivum mutatur: ut, b *Patris* a *domus*, b *Paterna* a *domus.* b *Heri* a *filius*, b *Herilis* a *filius.* Eſt etiam ubi in dativum vertitur: ut Luc. de Cat. b *Urbi* a *pater eſt*, b *urbique* a *maritus.* a *Herus* b *tibi*, b *mihi* a *pater.* Variatio ſubſtantivi in adjectivum poſſeſſ.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem caſu per appoſitionem connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur* a *opes* b *irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum* a *fucos* b *pecus à præſepibus arcent.* Appoſitio

Adjectivum in neutro genere abſolutè, hoc eſt, abſq; ſubſtantivo poſitum, aliquando genitivum poſtulat: ut, a *Paululum* b *pecuniæ.* a *Hoc* b *noctis.* Catul. *Non videmus* a *id* b *manticæ, quod in tergo eſt.*

Juvenal. a *Quantum quisque suâ* b *nummorum servat in arcâ,* a *Tantum habet &* b *fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe prior substantivo per Eclipsim subaudito; ut in hujusmodi locutionibus;

Terentius. *Ubi ad* b *Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad* b *Vestæ:* Utrobique subauditur a *templum.* Virg. b *Hectoris Andromachè:* subaudtur a *uxor.* Idem; *Deiphobe* b *Glauci:* subauditur a *filia.* Terent. b *Hujus videò Byrrhiam:* subaudi a *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentiùs in ablativo, vel genitivo; ut, a *Vir* b *nullâ fide.* Ovid. b *Ingenui vultûs* a *puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt; ut Cicero. b *Authoritate tuâ nobis* a *opus est.* Gellius. *Pecuniam* b *quâ sibi nihil esset* a *usus, abiit quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus autem adjectivè pro necessarius quandoque poni videtur, variéque construitur; ut

Cicero. *Dux* b *nobis & author* a *opus est.*

Idem; *Dicis nummos* b *mihi* a *opus esse ad apparatum triumphi*

Terentius. *Alia* b *quæ* a *opus sunt para.*

Cicero. *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis,* b *tibi multùm* a *opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt; ut

Plinius. *Est natura hominum* b *novitatis* a *avida.*

Virg. *Mens* b *futuri* a *præscia.* Idem; a *Memor esto brevis* b *æui.*

Ter. a *Imperitos* b *rerum, eductos liberè, in fraudem illicis.*

Silius. *Non sum* b *animi* a *dubius, sed* a *devius* b *æqui.*

Cicero. *Græcarum* b *literarum* a *rudis.*

Adjectiva

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum ferruntur; ut, [a] *Audax* [b] *ingenii*. Ovid *Tempus* [a] *edax* [b] *rerum*. Sen. *Virtus eſt* [b] *vitiorum* [a] *fugax*. Hor. [b] *Utilium* [a] *ſagax*. Idem; [b] *Propoſitia* [a] *tenax*. Virg. *Tam* [b] *ficti pravique* [a] *tenax, quam nuncia veri*. Plaut. [b] *Pecuniarum* [a] *petax, &c.* Verbalia in ax.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obſtricta, caſum patrium poſtulat. Quorum farraginem ſatis quidem amplam congeſſerunt Linacrus & Deſpauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè poſita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent; ut Cicero. *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idq; Athenis, abundare oportet præceptis inſtitutiſque philoſophiæ, propter ſummam & doctoris authoritatem & urbis*; [b] *quorum* [a] *alter te ſcientiâ augere poteſt, altera exemplis*.

[a] *Utrum* [b] *horum mavis accipe*.

Ovid. [a] *Quiſquis fuit ille* [b] *Deorum*.

Terent. *An* [a] *quiſquam* [b] *hominum eſt æquè miſer, ut ego?*

Virgilius. — [b] *divûm promittere* [a] *nemo Auderet*.

[a] *Tres* [b] *fratrum*. [a] *Quatuor* [b] *judicum*. [b] *Sapientum* [a] *octavus quis fuerit, nondum conſtat*.

[a] *Primus* [b] *regum Romanorum fuit Romulus*.

In alio tamen ſenſu ablativum exigunt cum præpoſitione; ut, [a] *Primus* [b] *ab Hercule*. [a] *Tertius* [b] *ab Æneâ*.

In alio verò ſenſu dativum; ut Virg. — [b] *Nulli pietate* [a] *ſecundus*.

Uſurpantur autem & cum his præpoſitionibus E, de, ex, inter, ante; ut Ovid. *Eſt deus* [b] *è vobis* [a] *alter*. Idem; [a] *Solus* [b] *de ſuperis*. Virg. [a] *Primus* [b] *inter omnes*. Idem; [a] *Primus ibi* [b] *ante omnes, magnâ comitante catervâ*

Laocoon ardens ſummâ decurrit ab arce.

Interrogativum et ejus redditivum ejuſdem caſus & temporis erunt; ut, [a] *Quarum rerum nulla eſt ſatietas?* [b] *Divitiarum*. *Quid rerum nunc* [a] *geritur in Angliâ?* [b] *Conſulitur de religione*. Interrogativum.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum: ut a *Cujum pecus?* b *Laniorum.* Aut per dictionem variæ Syntaxeos: ut, a *Furtine accusas, an homicidii?* b *Utroque.*

Fallit denique cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, a *Cujus est hic codex?* b *Meus.* Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: ut, b *Manuum* a *fortior est dextra.* b *Digitorum medius est* a *longissimus*: Accipiuntur autem partitivè, cùm per E, ex, aut inter exponuntur: ut, *Virg.* b *Poetarum* a *doctissimus*: id est, b *ex poetis,* vel *inter poetas.*

Comparativa cùm exponuntur per *quàm,* ablativum adsciscunt: ut Horat. a *Vilius argentum est* b *auro,* b *virtutibus aurum,* id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat; ut,

Cicer. b *Quanto* a *doctior es,* b *tanto te geras* a *submissiùs.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur; ut Catul. b *Tanto tu* a *pessimus, omnium poeta,* b *Quanto tu* a *optimus omnium patronus.*

Eras. *Nocturnæ lucubrationes* b *longè* a *periculosissimæ habentur. Longè* b *cæteris* a *peritior es, sed non* b *multo* a *melior tamen.* Juven. *Omne animi vitium* b *tanto* a *conspectius in se crimen habet,* b *quanto* a *major, qui peccat habetur.*

a *Major* & a *maximus* b *ætate.* a *Major* & a *maximus* b *natu.*

DATIVUS.

Adjectiva quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt; ut Virgilius, *Sis* a *bonus & felix,* b *tuis.*

Martial. *Turba* a *gravis paci placidæ,* a *inimica* b *quieti.*

Est a *finitimus* b *oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* a *contrarius* b *albo.*

Martial. a *Jucundus* b *amicis.* b *Omnibus* a *supplex.*

Hora-

Horat. *Si facis ut* b *patriæ ſit* a *idonetus*, a *utilis* b *agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpoſitione compoſita : ut Contubernalis, commilito, conſervus, cognatus, &c. Compoſita cum Con.

Quædam ex his quæ ſimilitudinem ſignificant, etiam genitivo gaudent : ut Similitudo.

Lucanus. *Quem metuis*, a *par* b *hujus erat.*

Terentius. *Patres æquum eſſe cenſent, nos jamjam à pueris illico naſci ſenes, neque illarum* a *affines eſſe* b *rerum, quas fert adoleſcentia.*

Idem. b *Domini* a *ſimilis es.* Auſon. *Mens* a *conſcia* b *recti.*

Virgilius. *Præterea regina* b *tui* a *fidiſſima dextrâ*
Occidit ipſa ſuâ.

Communis, alienus, immunis, variis caſibus ſerviunt : ut Cicero. a *Commune* b *animantium omnium eſt conjunctionis appetitus, procreandi cauſâ. Mors* b *omnibus* a *communis. Hoc* b *mihi tecum* a *commune eſt.* Communis, alienus, immunis, variis caſibus ſerv.

Saluſt. *Non* a *aliena* b *conſilii.* Sen. a *Alienus* b *ambitioni.*

Cicero. *Non* a *alienus* b *à Scævolæ ſtudiis.*

Ovid. *Vobis* a *immunibus hujus Eſſe* b *mali dabitur.*

Plinius. *Caprificus* b *omnibus* a *immunis eſt.*

a *Immunes* b *ab illis malis ſumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accuſativo cum præpoſitione adjunguntur : ut Cic. a *Natus* b *ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta paſſivè, ut et participia, ſeu potiùs participalia in *dus*, dativo adjecto gaudent : ut Mar. *O* b *mihi poſt nullos Juli* a *memorande ſodales.* Statius. — *nulli* a *penetrabilis* b *aſtro Lucus erat.* In bilis et dus.

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis menſura ſubjicitur adjectivis in accuſativo : ut, *Gnomon ſeptem* b *pedes* a *longus, umbram non amplius quatuor* b *pedes* a *longam reddit.* Magnitud. mens.

Interdum et in ablativo : ut

Columella. *Fons* a *latus* b *pedibus tribus*, a *altus* b *triginta.*

Inter-

Interdum etiam & genitivo; ut Columel. *In morem horti areas,* a *latas* b *pedum denum,* a *longas* b *pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copia et inopia. Adjectiva, quæ ad copiam egeſtatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent; ut Plaut. *Amor & b melle & felle eſt* a *fœcundiſſimus.* Horat. a *Dives* b *agris,* a *dives poſitis in fœnore* b *nummis* Virgilius. *At feſſæ multa referunt ſe nocte minores, Crura* b *thymo* a *plena.*

Idem; *Quæ regio in terris noſtri non* a *plena* b *laboris?*

Idem; a *Dives* b *opum,* a *dives pictai* b *veſtis, & auri.*

Perſius. *O curvæ in terras animæ, &* b *cæleſtium* a *inanes!* a *Expers* b *fraudis.* b *Gratiâ* a *beatus.*

Diverſitas. Nomina diverſitatis ablativum ſibi cum præpoſitione ſubjiciunt; ut Virg. a *Alter* b *ab illo.* a *Aliud* b *ab hoc.* a *Diverſus* b *ab iſto.*

Nonnunquam etiam dativum; ut, b *Huic* a *diverſum.*

Cauſa. Adjectiva regunt ablativum ſignificantem cauſam; ut, a *Pallidus* b *irâ.* a *Incurvus* b *ſenectute.* a *Livida* b *armis brachia.* a *Trepidus* b *morte futurâ.*

Modus rei Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo; ut, *Facies miris* b *modis* a *pallida.* b *Nomine* a *Grammaticus,* b *re* a *barbarus.*

Cicero. *Sum tibi* b *natura* a *parens,* a *præceptor* b *conſiliis.*

Virgilius.—a *Trojanus* b *origine Cæſar.* b *Spe* a *dives,* b *re* a *pauper.* a *Syrus* b *natione.*

Dignus etc. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi caſum adjectum volunt; ut

Terent. a *Dignus es* b *odio. Qui filium haberem tali* b *ingenio* a *præditum.* Virg. *Atque* b *oculis* a *capti fodere cubilia talpæ.* Idem; b *Sorte tuâ* a *contentus abi.*

Horum nonnulla genitivum interdum vendicant; ut Ovid. *Militia eſt* b *operis altera* a *digna tui.*

Virgilius. *Deſcendam magnorum haud quaquam* a *indignus* b *avorum.*

PRO-

¶ Pronominum Conſtructio.

MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitivi primitivorum ponuntur cùm paſſio ſignificatur: ut, Primitiva.

Languet a *deſiderio* b *tui.*

Ovid. a *Párſq;* b *tui latitat corpore clauſa meo.* a *Imago* b *noſtri.* Derivativa.

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cum actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut; *Favet* a *deſiderio* b *tuo.* a *Imago* b *noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.*

Noſtrûm & veſtrum genitivi ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, et ſuperlativa; ut, a *Unuſquiſque* b *veſtrum.* a *Nemo* b *noſtrum. Ne* a *cui*, b *veſtrum ſit mirum.* a *Major* b *veſtrûm.* a *Maximus natu* b *noſtrûm.*

Hæc poſſeſſiva, Meus, tuus, ſuus, noſter, et veſter, hos genitivos poſt ſe recipiunt, Ipſius, ſolius, unius duorum, trium, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujuſque; et genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut, Poſſeſſiva

Ex a *tuo* b *ipſius animo conjecturam feceris.*

Cic. *Dico* a *mea* b *unius opera Rempublicam eſſe liberatam*

Idem; a *Meum* b *ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſ. a *Noſter* b *duorum eventus oſtendat, utra gens ſit melior.*

In a *ſua* b *cujuſq; laude præſtantior.* a *Noſtra* b *omniũ memoria.*

Brut. ad Cic. a *Veſtris* b *paucorum reſpondet laudibus.*

Hor. *ſcripta cum* a *mea nemo legat, vulgo recitare* b *timentis.*

Sui et Suus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſſit in eadem oratione; ut; a *Petrus nimium admiratur* b *ſe. Parcit erroribus* b *ſuis.* Sui et Suus reciproca.

Aut annexa per copulam: ut; *Magnopere* a *Petrus rogat, nè* b *ſe deſeras.*

Ipſe ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut; Ipſe.

a *Ipſe* b *vidi*, a *Ipſe* b *videris*, a *Ipſe* b *dixit.*

Et nominibus pariter ac pronominibus adjungitur; ut, a *Ipſe* b *ego*, a *Ipſe* b *ille*, a *Ipſe* b *Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt; ut, Idem.

Ego a *idem* b *adſum.* Terent.

Terent. a *Idem has nuptias* b *perge facere.*
Virgil. a *Idem* b *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Hæc demonſtrativa, Hic, ille, iſte, ſic diſtinguuntur: Hic mihi proximum demonſtrat; Iſte, eum qui apud te eſt; Ille, eum qui ab utroque remotus eſt, indicat.

Demonſtrativi hic, ille. iſte. ille et iſte.

Ille, tum uſurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonſtramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iſte verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut Terent. *Iſtum æmulum quoad poteris ab ea pellito.*

Hic et ille, cùm ad duo antepoſita referuntur, Hic, ad poſterius et propius; Ille, ad prius et remotius propiè ac uſitatiſſimè referri debet: ut Col. a *Agricolæ contrarium eſt* aa *paſtoris propoſitum:* b *ille quam maximè ſubacto & puro ſolo gaudet,* bb *hic novali graminoſoque:* b *ille fructum è terra ſperat,* bb *hic è pecore.* eſt tamen, ubi è diverſo pronomen *Hic* ad remotius ſuppoſitum referri invenias, et *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus poſt verbum.

Nominativus poſt verbum.

VErba ſubſtantiva, ut Sum, forem, fio, exiſto: verba vocandi paſſiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor; et iis ſimilia, ut Scribor, ſalutor, habeor, exiſtimor; item verba geſtus, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, b *Deus* a *eſt* b *ſummum bonum.*
b *Perpuſilli* a *vocantur* b *nani.* b *Fides religionis noſtræ* b *fundamentum* a *habetur. Malus* b *paſtor* a *dormit* b *ſupinus.*
Lactantius. b *Homo* a *incedit* b *erectus in cælum.*

Infiniti verbi conſtructio.

Denique omnia ferè verba poſt ſe nominativum habent adjectivi nominis, quod cum ſuppoſito verbi caſu, genere, et numero concordat: ut,
b *Rex* a *mandavit* b *primus extirpari hæreſin.*
b *Pii* a *orant* b *tacite.* b *Boni* a *diſcunt* b *ſeduli.*
Infinitum quoque utrinque eoſdem caſus habet, præcipuè

cipuè cùm verba optandi, eiſq; ſimilia accedunt: ut b *Hypocrita cupit* a *videri* b *juſtus. Hypocrita cupit* b *ſe* a *videri* b *juſtum. Malo dives eſſe quam haberi. Malo* b *me* b *divitē* a *eſſe quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo melius, natura* b *beatis* b *Omnibus* a *eſſe dedit, ſi quis cognoverit uti.*
Martial. b *Nobis non licet* a *eſſe tam* b *diſertis,* vel *diſertos.*
Terentius. *Expedit bonas* a *eſſe* b *vobis.*
Ovidius. *Quo* b *mihi commiſſo non licet* a *eſſe* b *piam.*

Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur accuſativi ante verba infinita. b *Nos* a *eſſe* b *diſertos.* b *Vos* a *eſſe* b *bonas.* b *Me* a *eſſe* b *piam.*

Genitivus poſt verbum.

SUm genitivum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut Virgilius.— *pecus* a *eſt* b *Meliboei.* Sum ſignif. poſſ. gen.
Cicero. b *Adoleſcentis* a *eſt majores natu revereri.*
Virg. b *regum* a *eſt Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.*

Excipiuntur hi nominativi, Meum, Tuum, Suum, noſtrum, veſtrum, humanum, bellinum, et ſimilia: ut *Non* a *eſt* b *meum contra authoritatem Senatus dicere.* Terent. *Eia haud* b *veſtrum* a *eſt iracundos eſſe.*
b *Humanum* a *eſt iraſci.*

At hic ſubintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut Terent. *Tuum eſt* b *officium has bene ut adſimiles nuptias.*

Verba æſtimandi genitivo gaudent: ut, b *Pluvimi paſſim* a *fit pecunia. Pudor* b *parvi* a *penditur.* b *Nihili,* vel b *pro nihilo* a *habentur literæ.* Æſtimandi verba gen.
Horat. b *Pluris opes nunc* a *ſunt, quam priſci temporis annis.*

Æſtimo, vel genitivum, vel ablativum adſciſcit: ut Valerius Max. *Non* b *hujus te* a *æſtimo.* b *Magno ubique virtus* a *æſtimanda eſt.*

Flocci, nauci, nihili, pili, aſſis, hujus, teruncii, his verbis, æſtimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur, ut, *Ego illum* b *flocci* a *pendo. Nec* b *hujus* a *facio, qui me* b *pili* a *æſtimat.*

Sin-

Singularia ſunt iſta; b *Æqui boni* a *conſulo.* b *Æqui boni* a *facio*, id eſt, *in bonam accipio partem.*

Accuſandi verba, etc.

Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſolvendi, et conſimilia genitivum poſtulant, qui crimen ſignificet; ut

Plau. *Qui alterũ* a *incuſat* b *probri, ipſum ſe intueri oportet.*
Cicero. *Etiam* b *ſceleris* a *condemnat generum ſuum.*
Ovid. *Parce tuum vatem* b *ſceleris* a *damnare Cupido.*
a *Admoneto illum priſtinæ* b *fortunæ.* b *Furti* a *abſolutus eſt.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpoſitione, vel ſine præpoſitione; ut Cic. *Si in me iniquus es judex,* a *condemnabo eodem ego te* b *crimine.* Gellius. *Uxorem* b *de pudicitiâ graviter* a *accuſavit.* Cic. *Putavi eâ* b *de re* a *admonendum eſſe te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, et ſuperlativus gradus, non niſi in ablativo id genus verbis ſubduntur; ut, a *Accuſas furti, an ſtupri, an* b *utroq́.?* ſive b *de utroq́.?* b *Ambobus,* vel b *de ambobus?* b *Neutrõ,* vel b *de neutro?* b *De plurimis ſimul* a *accuſaris.*

Satago etc.

Satago, miſereor, miſereſco, genitivum admittunt: ut Terent. *Is* b *rerum ſuarum* a *ſatagit.*
Virgil. —*oro* a *miſerere* b *laborum*
Tantorum, a *miſerere* b *animi non digna ferentis.*
Statius. *Et* b *generis* a *miſereſce tui.*

Miſereor, etc.

At miſereor et miſereſco, rariùs cum dativo leguntur: ut Sen. *Huic ſuccurro,* b *huic* a *miſereor.*
Boetius. *Dilige jure bonos, &* a *miſereſce* b *malis.*

Reminiſcor etc.

Reminiſcor, obliviſcor, memini, genitivum aut accuſativum deſiderant: ut, *Data* b *fidei* a *reminiſcitur. Proprium eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere,* a *oblivi ſci* b *ſuorum.* Ter. *Faciã ut* b *meiq́. ac hujus* b *diei, ac* b *loci ſemper* a *memineris.* Plaut. b *Omnia quæ curant ſenes* a *memineris.* a *Memini* b *de hac re,* b *de armis, de te,* id eſt, *mentionem feci.*

Potior gen. aut ablat.

Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur; ut, Plaut. *Romani* b *ſignorum & armorum* a *potiti ſunt.*
Virg. *Egreſſi optata Troes* a *potiuntur* b *arena.*

Dati-

Dativus poſt verbum.

OMnia verba acquiſitivè poſita adſciſcunt dativum ejus rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur; ut Plaut. b *Mihi iſtic nec* a *ſeritur, nec* a *metitur.* Virg. *Neſcio quis teneros oculus* b *mihi* a *faſcinat agnos.* Verba ac. q.i. poſita dat re. gunt.

Huic regulæ appendent varii generis verba.

Inprimis, verba ſignificantia commodum aut incommodum regunt dativum; ut Virg. *Illa ſeges demum* b *votis* a *reſpondet avari Agricolæ.* Comme. dum. et incom. modum.
Non potes b *mihi* a *commodare, nec* a *incommodare.*
Idem. —— *validis* a *incumbite* b *remis.*
Suam eruditionem b *tibi acceptam* a *fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſativo, ut Cicero. b *Unum* a *ſtudetis omnes, unum ſentitis.* Excepti.
Plaut. *Si ea memorem, quæ* b *ad ventris victum* a *conducunt, mora eſt.*
Cicero. b *In hæc ſtudia* a *incumbite. Naturáne plus* b *ad eloquentiam* a *conferat, an doctrina.*
b *Feſſum quies plurimùm* a *juvat.*

Verba comparandi regunt dativum; ut Virg. — *ſic* b *parvis* a *componere magna ſolebam.* Verba comparandi.
b *Fratri ſe & opibus & dignatione* a *adæquavit.*

Interdum additur ablativus cum præpoſitione; ut, a *Comparo Virgilium* b *cum Homero.*

Aliquando accuſativus cum præpoſitione Ad; ut, *Si* b *ad eum* a *comparatur, nihil eſt.*

Verba dandi & reddendi, regunt dativum; ut, *Fortuna* b *multis nimium* a *dedit,* b *nulli ſatis. Ingratus eſt, qui gratiam bene* b *merenti non* a *reponit.* Verba dandi.

Hæc variam habent conſtructionem; a *Dono* b *tibi hoc munus;* a *dono* b *te hoc munere.*
Cicero. *Huic* b *rei aliquid temporis* a *impertias.*
Terent. *Plurimâ ſalute* b *Parmenonem ſuimmum ſuum im-*

impertit Gnatho. a *Aſperſit mihi* b *labem:* a *Aſperſit me* b *labe.* a *Inſtravit* b *equo penulam:* a *Inſtravit equum* b *penulâ.*

Ovid. *Ut piget infido* a *conſulviſſe* b *viro,* id eſt, *dediſſe conſilium,* vel etiàm *proſpexiſſe.*

Lucan. b *Rectorémque ratis de cunctis* a *conſulit aſtris,* id eſt, *petit conſilium.* a *Conſule* b *ſaluti tuæ,* id eſt, *proſpice.*

Ter. *Peſſime iſtuc* b *in te atque in illum* a *conſulis,* i. *ſtatuis.* a *Metuo,* a *timeo,* a *formido* b *tibi,* vel b *de te,* i. *ſum ſolicitus pro te.* a *Metuo,* a *timeo,* a *fromido* b *te,* vel b *a te :* ſcilicet *nè mihi noceas.*

Verba promittendi. Verba promittendi ac ſolvendi regunt dativum: ut, Cicero. *Hæc* b *tibi* a *promitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe obſervaturum.*

Cicero. *Æs alienum* b *mihi* a *numeravit.*

Verba imperandi. Verba a imperandi et nuntiandi dativum requirunt: ut Horat. a *Imperat aut ſervit collecta pecunia* b *cuique.*

Idem, *Quid de quoque viro,* & b *cui* a *dicas, ſæpe caveto.*

Dicimus, a *Tempero,* a *moderor* b *tibi* et b *te.* a *Refero* b *tibi.* et b *ad te.* Item, a *Refero* b *ad Senatũ,* id eſt, *propono.* a *Scribo,* a *mitto* b *tibi* et b *ad te.* a *Do* b *tibi literas,* ut ad aliquem feras. a *Do* b *ad te literas,* id eſt, *mitto ut legas.*

Verba fidendi dativum regunt: ut Horat.

— *vacuis* a *committere* b *venis Nil niſi lena decet.*

b *Mulieri nè* a *credas, nè mortua quidem.*

Verba obſequendi et repugnandi dativum regunt: ut, *Semper* a *obtemperat pius filius* b *patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant,* b *virtuti omnia* a *parent. Ipſum hunc orabo,* b *huic* a *ſupplicabo.*

Perſius. — *venienti* a *occurrite* b *morbo.*

Ignavis b *precibus Fortuna* a *repugnat.*

At ex his quædam cum aliis caſibus copulantur: ut, b *Ad amorem nihil potuit* a *accedere. Hoc* a *acceſſit meis* b *malis. Illud* a *conſtat omnibus,* ſeu, b *inter omnes.*

Teren — *Hæc* b *fratri mecum non* a *conveniunt.*

Iuven. *Sæuis inter ſe* a b *convenit* b *urſis.* a *Auſculto* b *tibi:* id eſt, *obedio.* a *Auſculto* b *te,* id eſt, *audio. Adamas* a *diffidit* b *ma-*

magneti, seu b *cum magnete*. a *Certat* b *cum illo*, & Græcanicè b *illi*. Catul. *Noli* a *pugnare* b *duobus*, id *est*, *contra duos*. Virg. *Tu dic* b *mecum quo pignore* a *certes*.

Verba minandi & irascendi regunt dativum: ut, b *Vtrique mortem* a *minatus est*. Terent. b *Adolescenti nihil est quod* a *succenseat*. Verba minandi.

Sum cum cōpositis, præter Possum, exigit dativum: ut, *Rex pius* a *est* b *reipub. ornamento*. b *Mihi nec* a *obest*, *nec prodest*. Hor. *Multa* b *petentibus* a *desunt multa*. Sum.

Dativum postulant verba composita *cum his præpositionibus*.

Præ. Cicer. *Ego meis* b *majoribus virtute* a *præluxi*. Verba com. cū.

Sed Præeo, prævineo, præcedo, præcurro, præverto, prævertor, accusativo junguntur.

Ad. *Albo* b *gallo ne manum* a *admoliaris*.

Con. a *Conducit hoc tuæ* b *laudi*. a *Convixit* b *nobis*.

Sub. Terent a *Subolet jam* b *uxori, quod ego machinor*.

Ante. Cic. *Iniquissimā pacem justissimo* b *bello* a *antefero*.

Post. a *Posthabeo* a *postpono* b *famæ pecuniam*.

Virg. a *Postposui tamen illorum mea seria* b *ludo*.

Terent. dixit. a *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo*.

Ob. Ter. *Quum* b *nemini* a *[illegible] ad me*.

In. a *Impendet* b *omnibus periculum*.

Inter. Cicer. *Ille huic* b *negotio non* a *interfuit modò, sed etiam præfuit*.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum: ut Quint. a *Præstat ingenio alius* b *alium*. b *Multos virorum* a *anteit sapientia*. Terent. b *In amore hæc* a *insunt vitia*. Plin. a *Interdico tibi* b *aqua & igni*. Varia constructio.

Est pro habeo dativum exigit; ut Est pro habeo.

Persi. *Velle suum* b *cuique* a *est, nec voto vivitur uno*.

Virg. a *Est* b *mihi namque domi pater, est injusta noverca*.

Huic confine est suppetit; ut

Horat: *Pauper enim non est*, b *cui rerum* a *suppetit usus*. Suppetit.

Gemin. dativ. Sum, cum multis aliis, geminum adſciſcit dativum: ut, b *Exitio* a *eſt avidis mare* b *nautis.*

Speras b *tibi blandi* a *fore, quod* b *mihi* b *vitio* a *vertis? Nemo* b *ſibi mimos* a *accipere debet* b *favori.*

Dativus feſtivitatis. Eſt ubi hic dativus, *tibi*, aut *ſibi*, aut etiam *mihi*, nullâ neceſſitatis, at feſtivitatis potiùs cauſâ additur: ut *Ego* b *tibi hoc effectum* a *dabo.* Ter. a *Expedi* b *mihi hoc negotium. Suo* b *ſibi hunc* a *jugulo gladio.*

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

Verba tranſitiva VErba tranſitiva cujuſcunq; generis, ſive activi, ſive communis, ſive deponentis, exigunt accuſativum: ut Hor. b *Percontatorem* a *fugito, nam garrulus idem eſt.* Idem; *Nec* a *retinent patulæ* b *commiſſa fideliter aures.* Virg. *Inprimis* a *venerare* b *deos. Aper* b *agros* a *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intranſitiva atq; abſoluta, accuſativum admittunt cognatæ ſignificationis: ut Cic. *Tertiam* b *ætatem hominum* a *vivebat Neſtor.* Virg. --- *longam incomitatá videtur* a *Ire* b *viam.* Plaut. *Duram* a *ſervit* b *ſervitutem.*

Hunc accuſativum mutant authores non rarò in ablativum: ut Plaut. *Diu videor* b *vitâ* a *vivere.* a *Ire rectâ* b *via* Sueton. b *Morte* a *obiit repentina.*

Accuſat. ſig. Sunt quæ figuratè accuſativum habent: ut Virgil. --- *Nec vox* b *hominem* a *ſonat, ô Dea certè!* Iuven. *Qui* b *Curios ſimulant, &* b *Bacchanalia* a *vivunt.* Horat. b *Paſtillos Ruſillus* a *olet, Gorgonius* b *hircum.*

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, etc. Verba rogandi, docendi, veſtiendi, duplicem regũt accuſativum: ut, *Tu modò* a *poſce* b *Deum* b *veniam.* a *dedócebo* b *te iſtos* b *mores. Ridiculum eſt te* b *me* a *admonere* b *iſtud* Teren. a *Induit* b *ſe* b *calceos, quos prius exuerat.*

Exceptio. Rogandi verba, interdum mutant alterum accuſativum in ablativum: ut

Virg. b *ipſum* a *obteſtemur,* b *veniámq;* a *oremus* bb *ab ipſo.* Terent. b *Suſpicionem iſtam* bb *ex illis* a *quære.*

Veſtiendi

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum, vel dativum: ut, a *Induo* b *te* bb *tunica, vel* bb *tibi* b *tunicam.* Exceptio 3.

ABLATIVUS POST VERBUM.

Quodvis verbum admittit ablativum significãtem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

ut, *Dæmona non armis, sed morte* a *subegit Iesus.*
Horat. *Naturam* a *expellas* b *furca licèt, usquè recurret.*
Virg *Hi* b *jaculis, illi certant* a *defendere* b *saxis.*

CAUSA.

ut Ter. a *Gaudeo (ita me dij ament) gnati* b *causa.*
Vehementer b *ira* a *excanduit.*
Horat. *Invidus alterius* b *rebus* a *macrescit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

ut, *Mirâ* b *celeritate rem* a *peregit.*
Iuven. *Invigilate viri, tacito nam tempora* b *gressu*
a *Diffugiunt, nullóque* b *sono* a *convertitur annus.*
Ovid. *Dum virei annique sinunt, tolerate laborem;*
Iam a *veniet tacito curva senecta* b *pede.*

Ablativo causæ & modi actionis aliquando additur præpositio: ut a *Baccharis* b *præ ebrietate.* Exceptio
Summa b *cum humanitate* a *tractavit hominem.*

Quibuslibet verbis subjicitur nomen pretii in ablativo casu: ut, b *Teruncio, seu vilissa nuce non* a *emerim.* Nomen pretii.
Livius. *Multo* b *sanguine ac vulneribus ea victoria* a *stetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur sæpe sine substantivis: ut
Terent. a *Redime te captum quàm queas* b *minimo.* b *Vili* a *venit triticum.*
Senec. a *Constat* b *parvo fames,* b *magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitivi sine substantivis positi, Tanti quanti, pluris, minoris, tantidem, quãtivis, quantilibet. Exceptio

quāticunq; ut Cic.b *Tanti* a*eris aliis* b*quanti tibi* a*fuerit. Non* a*vendo* b*pluris, quàm alii, fortasse etiam* b*minoris.* Ovid. *Vix Priamus* b *tanti, totaque Troja* a *fuit.*

Sin addātur subſtantiva, in ablativo eſſerūtur: ut Aul. Gel. b *Tanta mercede* a *docuit,* b *quanta hactenus nemo.* b *Minore pretio* a *vendidi, quam emi.*

Valeo. Valeo etiam interdum cum accuſativo junctum reperitur: ut Varr. *Denarii dicti, quod* b *denos æris* a *valebant: quinarii, quod* b *quinos.*

Verba abundandi. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diverſa ablativo gaudent: ut

Terent. b *Amore* a *abundas Antipho.*
Malo virum b *pecunia, quàm pecuniam* b *viro* a *indigentem.*
Saluſt. *Sylla omnes ſuos* b *divitiis* a *explevit.*
Terent. *Hoc te* b *crimine* a *expedi.*
Cic. *Homines ne quiſſimi quibus te* a *onerant* b *mendaciis?*
Virg. *Ego hoc te* b *faſce* a *levabo.*
Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo* b *ſermone* a *participavit.*

Exceptio. Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut Virgil.

Quàm dives nivei pecoris, quàm b *lactis* a *abundans?*
Terent *Quaſi tu huius* a *indigeas* b *patris.*
Quid eſt, quod in hac cauſa b *defenſionis* a *egeat?*
Virg. a *Implentur veteris* b *Bacchi pinguiſque farinæ.*
Ideni; *Poſtquam dextra fuit* b *cædis* a *ſaturata.*
Terent. *Omnes mihi labores leves fuere, præterquam* b *tui* a *carendum quod erat.*
Paternum ſe cum ſui a *participavit* b *conſilii.*

Fungor, fruor, utor, & ſimilia ablativo jungūtur; ut Cic. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, juſtitiæ* a *fungantur* b *officiis, Optimum eſt alienæ* a *frui* b *inſania.*
In re malâ b *animo ſi bono* a *utare, juvat.*
Virgil. *Aſpice venturo* a *lætentur ut omnia* b *ſeclo.*
Cæſar. *Qui ſua* b *victoria tam inſolenter* a *gloriarentur*
Hor. *diruit, ædificat,* a *mutat quadrata* b *rotundis.* a *Veſcor* b *carnibus.* Virg. *Hanc equidem tali me* a *dignor* b *honore.*

Terent.

Terent. *Vt* b *malis* a *gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum* b *multitudine* a *ſuperſedendum eſt.*
Macrob. *Regni eum* b *ſocietate* a *numeravit.*
Plaut. a *Communicabo te ſemper* b *menſa mea.*

a Proſequor te b amore, b laude, b honore, &c. i. *amo, laudo, honoro.* a Afficio te b gaudio, b ſupplicio, b dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.* Proſequor Afficio.

Mereor, cum adverbiis benè, malè, meliùs, peiùs, optimè, peſſimè, ablativo adhæret cum præpoſitione De: ut, b *De me nunquam bene* a *meritus eſt.*
Eraſmus b *de lingua Latina optimè* a *meritus eſt.*
Catilina peſſimè b *de republica* a *meruit.* Mereor.

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba ablativum cum præpoſitione optat: ut, *Iſtuc* b *ex multis iampridem* a *audiveram.* Luc. b *A trepido vix* a *abſtinet ira magiſtro. Naſci* b *a principibus fortuitum eſt.*
Procul a *abeſt* b *ab urbe Imperator.*
Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut Horat. *Vivere ſi recte neſcis,* a *diſcede* b *peritis.*
Ovid. *Eſt virtus placitis* a *abſtinuiſſe* b *bonis.*
Virg *Heu fuge, nate Dea, teque his, ait,* a *eripe* b *flammis.* Verbaccipiendi etc. Excurſio.

Verbis, quæ vim comparationis obtinēt, adjicitur ablativus ſignificās mēſurā exceſſus: ut, *Deforme exiſtimabat, quos* b *dignitate* a *præſtaret, ab iis* b *virtutib.* a *ſuperari* Verba comparationis.

Quibuſlibet verbis additur ablativus abſolutè ſumptus: ut, *Imperante* b *Auguſto,* a *natus eſt Chriſtus: Imperante* b *Tiberio,* a *crucifixus.* Iuven. *Credo pudicitiam,* b *Saturno rege,* a *moratam in terris.*
Nil a *deſperandum,* b *Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Iam Maria, b *audito Chriſtum veniſſe,* a *cucurrit.* Ablat. abſolute.

Verbis quibuſdam additur auferēdi caſus per Synecdochen, & poeticè accuſativus: ut, a *Ægrotat* b *animo magis quàm corpore,* a *Canent* b *dentes.* a *Rubet* b *capillos.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: ut, *Abſurde facis, qui* a *angas te* b *animi.* Excuſatio
Exanimatus a *pendet* b *animi.* a *Deſipiebam* b *mentis.*

Plaut. [a] *Discrucior* [b] *animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut,

1 *Dedit* 2 *mihi* 3 *vestē* 4 *pignori,* 5 *te* 5 *presente* 6 *propriâ manu.*

Passivis additur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus: ut

Horat. [a] *Laudatur* [b] *ab his,* [a] *culpatur* [b] *ab illis.*

Cicero. *Honesta bonis* [b] *viris, non occulta* [a] *petuntur.*

Quorum participia frequentius dativis gaudēt: ut,

Virg. *Nulla tuarum* [a] *audita* [b] *mihi, nec visa sororum.*

Horat. *Oblitūsque meorum,* [a] *obliviscendus &* [b] *illis.*

extra. pass. structio.

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerunt activorum; ut. [a] *Accusaris à me* [b] *furti.* [a] *Habeberis* [b] *ludibrio.* [a] *Dedoceberis à me istos* [b] *mores.* [a] *Privaberis* [b] *magistratu*

Vapulo, vaneo, liceo, exulo, fio, neutro-passiva, passivam constructionem habent: ut, [b] *A præceptore* [a] *vapulabis: Malo.* [b] *à cive* [a] *spoliari. quàm* [b] *ab hoste* [a] *vænire. Quid* [a] *fiet* [b] *abillo? Virtus parvo pretio* [a] *licet* [b] *omnibus. Cur* [b] *à convivijs* [a] *exulat philosophia?*

Infinitorum structio

Quibusdam tum verbis tum adjectivis, familiariter subjiciuntur verba infinita: ut

Virgil. — [a] *Iuvat usque* [b] *morari, Et conferre gradum.*

Ovid. [b] *Dicere que* [a] *puduit,* [b] *scribere* [a] *jussit amor.*

Martial. [a] *Vis* [b] *fieri dives Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum* [a] *dignus* [b] *amari.* Horat. [a] *Audax omnia* [b] *perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ellipsis.

Ponuntur interdum figuratè, & absolutè verba infinita: ut, *Hæccine* [b] *fieri flagitia?* subauditur, [a] *decet,* [a] *oportet,* [a] *par est,* [a] *æquum est,* aut aliquid simile.

Ear.

Virg. *Criminibus* [b] *terrere novis, hinc* [b] *spargere voces*
In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma.
id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

¶ DE GERUNDIIS.

Gerundia

GErundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: ut

Cicer

Cicer. *Efferor ſtudio* a *videndi* b *parentes.*
Ovid. a *Utendum eſt* b *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virg.---a *Scitatumboracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibuſdam tum ſubſtantivis, tùm adjectivis: ut Virgil. Di.
Et quæ tanta fuit Romam tibi a *cauſa* b *videndi?*
Idem: *Cecropias innatus apes* a *amor urget* b *habendi.*
Idem; *Æneas celſa in puppi jam* a *certus* b *eundi.*

Poeticè infinitivus modus loco Gerundii ponitur. ut Virg. a *ſtudium quibus arva* b *tueri.* a *Peritus* b *medicari.* Notæ

Interdum non invenuſtè adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum* b *illorum* a *videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Terent. *Date* a *creſcendi copiam* b *novarum. Conceſſa eſt* a *diripiendi* b *pomorum, atque obſoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his præpoſitionibus, Do.
A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro, : ut
Cicero. *Ignavi* a *à* b *diſcendo cito deterrentur.*
Amor & amicitia, utrumque a *ab* b *amando dictum eſt.*
Cicer. a *Ex* b *defendendo, quàm* a *ex* b *accuſando, uberior gloria comparatur. Conſultatur* a *de* b *tranſeundo in Galliam.*
Quint. *Rectè ſcribendi ratio* a *cum* b *loquendo conjuncta eſt.*
Plaut. a *Pro* b *vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur & abſque præpoſitione: ut
Virgil. --- *alitur vitium, creſcitq;* b *tegendo.*
b *ſcribendo diſces ſcribere.*

Gerundia in *dum* pendent ab his præpoſitionibus, Dum.
Inter, ante, ad ob, propter, : ut, a *Inter* b *cœnandum hilares eſte.* Virg. --- a *Ante* b *domandum Ingentes tollent animos.* Cic. *Locus* a *ad* b *agendum amplissimus.*
Idem? a *Ob* b *abſolvendum munus nè acceperis.*
Veni a *propter te* b *redimendum.*

Cùm ſignificatur neceſſitas ponuntur citra præpoſitionem, addito verbo Eſt: ut
Iuven. b *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
b *Vigilandum eſt ei qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur

Vertuntur gerundij voces in nomina adiectiva; ut Virg. *Tantus amor florum, & generandi gloria a mellis. Ad b accusandos a homines duci præmio, proximum latrocinio est. cur adeó delectaris a criminibus b inferendis?*

¶ DE SVPINIS.

Prius supin.

PRius supinũ activè significat, & sequitur verbum, aut participium, significans motum ad locum: ut. Ovid. b *Spectatum a veniunt, veniunt spectentur ut ipsa: Milites sunt a missi b speculatum arcem.*

nota.

Illa verò. *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

Exceptio

At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito *iri*, passivè significat: ut Plaut.

Coctum ego non b vapulatum, dudum a conductus sum.

Ter. *Postquam a audierat non b datum iri uxorem filio.*

Nota.

Poeticè dicunt: a *Eo b visere.* a *Vado b videre.*

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut

Terent. b *Actum est, ilicet, periisti.*

Ovid. — *Itum est in viscera terræ.* b *Cessatum est satis.*

Posterius supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adiectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est a facile b purgatu. Quod b factu a fœdum est, idem est & b dictu a turpe. Qui pecunia non movetur, hunc a dignum b spectatu arbitramur.*

In istis verò, a *Surgit b cubitu,* a *Redit a Venatu:* cubitu & venatu nomina potiùs cẽsenda videtur, quã supina.

¶ De Tempore & Loco.

TEMPVS.

Pars temporis.

QVæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo tarò: ut, *Nemo mortalium omnibus b horis a sapit. b Nocte a latent mendæ. b Id tempus a creatus est Consul.*

Duratio temporis

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis per vel *sub.*

Quæ autem durationem temporis & continuationem

lionem denotant, in accuſativo, interdum & in ablativo efferuntur. : ut Virgil.

Hic iam ter centum totos a *regnabitur* b *annos.*
Idem ; b *Noctes atque dies* a *patet atri ianua Ditis.*
Idem ; *Hic tamen hac mecum poteris* a *requieſcere nocte*
Suet. a *Imperavit* b *triennio, & decem menſibus, octoq; diebus.*

Dicimus etiã a *In paucis* b *diebus.* a *De* b *die.* a *De* b *nocte.* *Promitto* a *in* b *diem. Commodo* a *in* b *menſem.* b *Annos* a *ad quinquaginta natus.* a *Per tres* b *annos ſtudui.* *Puer* b id *ætatis. Non plus* b *triduum,* aut b *triduo.* *Tertio,* vel a *ad* b *tertium calendas, vel calendarum.*

Spatium Loci.

Spatium loci. Spatium loci in accuſativo effertur, interdum & in ablativo : ut Virg.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres a *pateat cœli ſpatium, non amplius* b *ulnas.*
Iam mille b *paſſus* a *proceſſeram.* a *Abeſt biduj,* ſubintelligitur b *ſpatium* vel b *ſpatio,* b *itinere,* vel b *iter.* a *Abeſt ab urbe quingentis* b *millibus paſſuum.*

Appellativa Locorum &c.

Appellativa regionum nomina. Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur ferè cũ præpoſitione verbis ſignificantibus motum aut actionem *in loco, ad locum, à loco,* aut *per locum:* ut, b *In foro* a *verſatur.* a *Meruit ſub regebin Gallia.* Virgil. a *ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.* Saluſt. a *Legantur* b *in Hiſpaniam maiores natu nobiles.* b *E Sicilia* a *diſcedens, Rhodũ veni. per mare* a *ibis* b *ad Indos*

Vrbium & oppidorum nomina. Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci, in quo fit actio ; modò primæ vel ſecundæ declinationis, & ſingularis numeri ſit: ut

Iuven. *Quid* b *Romæ* a *faciam? mentiri neſcio.*
Terent. *Samia mihi mater fuit, ea* a *habitabat* b *Rhodi.*

Humi, domi etc. Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, pro priorũ ſequm.

sequuntur formã: ut Ter. b *Domi* b *bellíq; simul* a *vixi-mus.* Cic. *Parvi sunt foris arma, nisi* a *est consilium* b *domi.*

Domi. Domi, non alios secum patitur genitivos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: ut, *Vescor* a *domi* b *meæ, non* b *alienæ.*

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo, aut ablativo ponitur: ut. *Colchus an Assyrius,* b *Thebis* a *nutritus, an* b *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus* b *Tyburi* a *genitum scribit.* Livius. a *Neglectum* b *Anxuri præsidium.* Cicero. *Cum una sola legione* a *fuit* b *Carthagini.* Horat. b *Romæ Tybur* a *amo ventosus,* b *Tybure Romam:* Cic. *Quum tu* b *Narbone mensas hospitum* a *convomeres.* Idem. *Commendo tibi domum ejus, quæ* a *est* b *Sycione.*

Nota. Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut b *Ruri fere se* a *continet.* Pars--- b *Rure paterno* a *Est tibi far modicum:*

Ad Locum.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci in accusativo: ut, a *Concessi* b *Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.*
a *Eo* b *Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum utimur rus & domus: ut, *Ego* b *rus* a *ibo.* Virg. a *Ite* b *domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A Loco per Locum.

Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo: ut, *Nisi ante* b *Roma* a *profectus esses, nunc eam relinqueres.* b *Eborace* (sive b *per Eboracum*) a *sum profecturus iter.*

Ad eundem modum usurpantur domus & rus: ut, *Nuper* a *exiit* b *domo.* Ter. *Timeo ne patèr* b *rure redierit,*

¶ Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

Hæc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibuslibet genitivis annectuntur, præter hos ab-

ablativos fœmininos, Meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, & cujâ: ut, [a] *Intereſt* [b] *magiſtratus tueri bonos, animad vertere in malos.* [a] *Refert multùm Chriſtianæ* [b] *reipub. Epiſcopos doctos & pios eſſe.* [b] *Prudentis* [a] *eſt multa diſſimulare.* [b] *Tuâ* [a] *refert teipſum n ſſe.* Cic. *Ea cædes crimini potiſsimùm datur ei,* [b] *cujâ* [a] *interfuit, non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjicuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, [b] *magni* [a] *refert quibuſcum vixeris.* [b] *Tanti* [a] *refert honeſtè agere. Veſtrâ* [b] *parvi* [a] *intereſt.* Et, [a] *Intereſt ad laudem meam.*

DATIVUS.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum eſt, contingit, conſtat, confert, cópetit, conducit, convenit, placet, diſplicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obeſt, Prodeſt, præſtat, patet, fiat, reſtat, benefit, malefit, ſatisfit, ſupereſt, ſufficit, vacat pro *otium eſt:* ut, [a] *Convenit* [b] *mihi tecum.* Saluſt. *Emori per virtutem* [b] *mihi* [a] *præſtat, quàm per dedecus vivere.*

Ovid. *Non* [a] *vacat exiguis rebus adeſſe* [b] *Iovi.*

Ter. [a] *Dolet dictum imprudenti* [b] *adoleſcenti & libero. A novercâ* [a] *malefit* [b] *privignis. A Deo* [b] *nobis* [a] *benefit.*

Virg. [a] *Stat* [b] *mihi caſus renovare omnes,* id eſt, *ſtatutũ eſt.*

ACCUSATIVUS.

Hæc impersonalia accuſandi caſum exigunt, Juvat, decet cum compoſitis, delectat, oportet: ut [b] *Me* [a] *juvat ire per altum.* [b] *Vxorem ædes ornare* [a] *decet.* [a] *Dedecet* [b] *viros muliebriter nixari.* Cato; [b] *Patrem familias vendacem, non emacem eſſe* [a] *oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, ſpectat, propriè additur præpoſitio Ad: ut, *Mène vis dicere, quod* [b] *ad te* [a] *attinet;* [a] *Spectat* [b] *ad omnes bene vivere.* Accuſativ cum præp.

Quint. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.*

His impersonalibus ſubjicitur accuſativus cum genitivo pœnitet, tædet, miſeret, miſereſcit, pudet, piget: ut Accuſativ cum genit.

Cic.

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum,* bb *senectutis* b *eum suæ non* a *pœniteret.* a *Tædet* b *animam meam* bb *vitæ meæ.* bb *Aliorum* b *te* a *miseret;* bb *tui nec* a *miseret, nec pudet.* bb *Fratris* b *me quidem* a *piget, pudet.*

Impersonalia ut personalia. Nonnulla impersonalia emigrant aliquando in personalia: ut Virgil.

Non omnes a *arbusta* b *juvant, humiles myricæ,*

Ovid. *Namque* b *decent animos mollia* a *regna tuos.*

Senec. *Agricolam* a *arbor ad frugem producta* b *delectat.* a *Nemo miserorum* b *commiserescit.*

Te non b *pudet* a *istud? Non te* a *hæc* b *pudent?*

Coe. 2. Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonalium formā induūt: ut Quint. *Vbi primum* a *cœperat non* b *convenire, questio oriebatur.* Idem; b *Tædere* a *solet avaros impendii.* a *Desinit illum studii* b *tædere. Sacerdotem inscitiæ* b *pudere* a *debet.* Quin. b *Perveniri ad summum, nisi ex principiis, non* a *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut

Cæsar. b *Ab hostibus constanter* a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut Virgil. — *strato* a *discumbitur* a *ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusq; numeri indifferenter accipi potest: ut, ab Statur: id est, *sto, stas, stat; stamus, statis, stant:* videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, a *Statur* b *à me,* id est, *sto:* a *Statur* b *ab illis,* id est *stant.*

PARTICIPII CONSTRVCTIO.

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur: ut Virgil. — *Duplices* a *tendens ad sidera* b *palmas, Talia voce refert.*

Idem; *Vbera* b *lacte domum referent* a *distenta capellæ.* a *Diligendus* b *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut

Terent *Restat Chremes, qui* b *mihi* a *exorandus est.*

GENI,

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum poſtulant: ut Saluſt. b *Alieni*a *appetens*, b *ſui* a *profuſus*. a *Cupientiſſimus*b *rei*. a *Inexpertus* b *belli*. a *Indoctus*b *pilæ*. Genitivus

ACCVSATIVVS.

Exoſus, peroſus, pertæſus, activè ſignificant, & in accuſativum feruntur: ut, *Immundam*b *ſegnitiem*a *peroſa*. *Aſtronomus* a *peroſus ad unum* b *mulieres*. Sueton. a *Pertæſus* b *ignaviam ſuam*. Accuſativus

Exoſus & peroſus etiam cum dandi caſu leguntur, videlicet paſſivè ſignificantia: ut, *Germani* b *Romanis* a *peroſi ſunt*. a *Exoſus*b *Deo & ſanctis*. Dativus

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, ſatus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut Ter. *Bona bonis*a *prognata* b *parentibus*. Virgil. — a *ſate* b *ſanguine divûm*. Idem; *Quo*b *ſanguine* a *cretus*? Ovid. *Venus* a *orta*b *mari mare preſtat eunti*. b *Terrâ* a *editus*. Ablativus

ADVERBII CONSTRVCTIO.

NOMINATIVVS.

EN & ecce, demonſtrandi adverbia, nominativo frequentius junguntur, accuſativo rariùs: ut Virgil. a *En* b *Priamus, ſunt hîc etiam ſua præmia laudi*, Cic. a *Ecce tibi* b *ſtatus noſter*. Virg. a *En quatuor* b *aras*: a *Ecce duo tibi Daphni, duo*b *altaria Phœbo*.

En & ecce exprobrantis, cum accuſativo nectuntur: ut, a *En* b *animum & mentem*: Iuven. a *En* b *obitum*: Terent. a *Ecce autem* b *alterum*.

GENITIVVS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum poſt ſe recipiunt.

Loci:

Loci: ut ubi, ubinam, nusquā, eō, longè, quō, ubivis, huccine: ut, a *Ubi gentium?* a *Quo terrarum abiit?* a *Nusquam* b *loci invenitur.* a *Eo* b *impudentiæ ventum est.*

Temporis. Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie postridie: ut, *Nihil* a *tunc* b *temporis amplius quàm flere poterām.* a *Pridie eius* b *diei pugnam inierunt.* a *Pridie* b *calendarum*, seu b *calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: ut Parum, satis, abunde, &c. ut a *Satis* b *eloquentiæ*, b *sapientiæ* a *parùm.* a *Abunde* b *fabularum audivimus.*

Instar Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: ut, Virg a *Instar* b *montis equum divinâ Palladis arte Ædificant: Mittitur Philippus solus, in quo* a *instar omnium* b *auxiliorum erat.*

Ovid. *Sed sceleris* b *meriti pondus &c* a *instar habet.*

Nota. Hic apponitur interdum præpositio Ad: ut, *Vallis* a *ad instar* b *castrorum clauditur.*

Populus Rom. è parva origine a *ad tantæ* b *magnitudinis* aa *instar emicuit.* * Ter. *Ah* a *minime* b *gentium, non faciam.* Hic genitivus *gētium* festivitatis causâ additur.

* Genitivus festivitatis.

DATIVUS.

Quædam darivum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, *Venit* a *obviàm* b *illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit* a *similiter* b *huic. Et*, b *Sibi* a *inutiliter vivit.* a *Propinquius* b *tibi sedet, quàm mihi.*

Dat. adverbiales. Sunt et hi dativi adverbiales; Tempori, Inci, vel peri: ut, b *Tempori* a *venit quod omnium rerum est primum.* b *Luci* a *occidit hominem. Vidi ad vos* a *afferri* b *vesperi.*

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis unde sunt profecta: ut.

Castra a *propius* b *urbem moventur.*

Salust. a *Proximè* b *Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut Terent. a *Cedò quemvis* b *arbitrum.*

ABLA-

ABLATIVUS.

Adverbia diversitatis, Aliter secùs; & illa duo, Antè, post, cum ablativo non raro inveniuntur: ut b *multo* a *aliter*. b *Paulo* a *secus*. b *Multo* a *antè*. * *Longè secus*. Virg. --- *longo* a *pòst* b *tempore venit*. b *Paulo* a *post*. Nisi & ipsa adverbia potiùs censenda sunt. Adverb. diversitatis. ** **

Adverbia comparativi & superlativi gradus, admittunt casus comparativis & superlativis assuetos subservire, sicut antè præceptum est: ut, Adverb. Compar. et superlat. grad.

Accessit a *propriùs* b *illo*. a *Optimè* b *omnium dixit*.

Cic. Legimus. a *propiùs* b *ad deos*, & a *Propius* b *à terris*.

Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo junctum reperitur: ut Liv. *Paulò* a *plùs trecenta* b *vehicula sunt amissa*. plus.

Idem. b *Hominum eo die cæsa* a *plùs duo millia*.

a *Plùs quàm quinquaginta* b *hominum ceciderunt*.

Abierat acies paulò a *plus quingentos* b *passus*.

Terent. *Dies triginta, aut* a *plus* b *eo, in nave fui*.

Quibus verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Vbi, postquam, & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum vero subjunctivis verbis apponuntur: ut Virgil. *Hæc* a *ubi dicta* b *dedit*. Ubi, post. quam cum.

Terent. a *Vbi nos* b *laverimus, si voles, lavato*.

Virgil. a *Cùm* b *faciam vitula pro frugibus, ipse venito*.

Idem, a *Cùm* b *canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit*. Hic prius adverbium, posterius conjunctio esse videtur. Nota.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut Ovid. a *Donec* b *eram sospes*. Donec.

Idem. a *Donec* b *eris felix multos numerabis amicos*.

Pro Quousque, nunc indicativum nunc subjunctivum exigit: ut Virg.

Cogere a *donec oves stabulis, numerumque referre* b *Iussit*.

Colum. a *Donec ea aqua quam adjeceris decocta* b *sit*

Dum

Dum. Dum, de re presenti non perfecta, aut pro Quamdiu, fatendi modum poscit: ut
Terent. a *Dum* b *apparatur virgo in conclavi.*
Idem; *Ego te meum dici tantisper volo,* a *dum quod te dignum est* b *facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur; ut a *Dum* b *prosim tibi.*
a *Dum ne ab hoc me falli* b *comperiam.*
Dum pro donec subjunctivo tantum: ut;
Virgil. *Tertia* a *dum Latio regnantem* b *viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicativis vel subjunctivis; pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut, a *Quoad* b *expectas contubernalem?* Cic a *Quoad* b *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.*
Omnia integra seruabo, a *quoad exercitus huc* b *mittatur.*

Simulac. Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut, a *Simulac belli patiens* b *erat.*
Virgil. — a *Simulatque* b *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, etc. Quemadmodum, ut, utcunque si cut, utrumq; modum admittunt: ut Eras. a *Vt* b *salutabis, ita & resalutaberis.* Horat. a *Vt sementem* b *feceris, ità & metes.*

Vt pro postquam indicativo iungitur, ut, a *Vt* b *ventum est in urbem.*

Quasi, etc. Quasi, ceu tanquam, perinde-acsi, haud-secus-acsi, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur: ut, a *Tanquam* b *feceris ipse aliquid.*
Terent. a *Quasi non* b *norimus nos inter nos.*

Alias copulât consimiles casus: ut, *Novi* b *hominem* a *tanquam* b *te. Arridet* b *mihi.* a *quasi* b *amico.*

Ne. Nè prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur: ut Virgil. a *Ne* b *sævi magna sacerdos.*
Terent. *Hic nebulo magnus est,* a *neb metuas.*

Adver. præpositionum formam induunt. Nè pro non, cæteris modis inservit.
Adverbia, accedente casu, trâseunt in præpositiones; ut Iuven. *Cantabit vacuus* a *coram* b *latrone viator.*

DE

¶ DE CONIVNCTIONUM

Constructione.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes omnio casus nectunt: ut, *Socrates docuit* b *Xenophontem* & b *Platonem. Vtinam* b *calidus esses aut frigidus,* b *Albus an* b *ater homo sit, nescio. Est* b *minor natu quam* b *tu. Nemini placet nisi* (vel *præterquam*) b *sibi.* Conjunctiones copulans similes casus.

Excepto si casualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poscat: ut, Exceptio

a *Emi librũ* b *cẽtussi* & b *pluris Vixi* b *Romæ* & b *Vẽetiis.* Hor *in Metii descendat judicis* a *aures, Et* b *patris* & *nostras.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: *ut recto stat corpore,* b *despicitque terras.*

Aliquoties autem similes modos, sed diversa tempora; ut, Ter. *Nisi me* b *lactasses amantem, & vana spe* b *produceres. Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare* b *possum.*

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio, subjunctivos sæpius postulant. Quamvis & licet, subjunctivos frequentiùs: ut, a *Etsi nihil* b *novi afferebatur.* Etsi tametsi, &c.

a *Quanquam animus meminisse* b *horret.*

Virgil. a *Quamvis Elysios* b *miretur Græcia campos.*

Ovid. *Ipse* a *licet* b *venias Musis comitatus* Homere,

Nil tamen anuleris, ibis Homere foras.

Ni, nisi si, siquidem, quod, quia, quam, postquam, poste aquam, ubi pro Postquam, nunquam, priusquam, & indicativis & subjunctivis adhærent: ut, a *Quod* b *redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non* a *quod odio* b *habeam, sed* a *quod* b *amem. Aliud honestum judicas,* a *quam Philosophi statuunt.* Plin. *Graviùs accusas,* a *quam* b *patitur tua consuetudo.* Ni, nisi, &c.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis, subadjectivo tantùm: ut, Ter. *Rednuoeam? si me obsecret.*

Si quis tantum indicativo: ut, a *Si quis* b *adest.*

Quando &c. Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur: ut.

Virg. *Dicite (a quandoquidem in molli* b *consedimus herba,)*
a *Quoniam mihi non* b *credis, ipse facito periculum.*

Quippe Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo: ut, *Danda est huic venia,* a *quippe* b *agrotat.* Si addideris Qui utrunque admittit modum: ut, *Non est huic danda venia,* a *quippe qui jam bis* b *pejeravit* sive b *pejeraverit.*

Qui Qui cum habet vim causalem, subjunctivum postulat: ut, *Stultus es,* a *qui huic* b *credas.*

Cum & Tum. Cum pro quamvis, pro quandoquidem vel quoniam, subjunctivis semper adhaeret: ut

Cicero. *Nos* a *cùm præcipi nihil posse* b *dicamus, tamen aliis de rebus disserere solemus.*

Virg. a *Cùm* b *sis officijs Gradive virilibus aptus.*

Cum & tum, item tum geminatum, similes modos copulat. Est autem in Cùm quiddam minus, atque ideò in priore clausulæ parte statuitur: in Tum quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: ut, b *Amplectitur* a *cum eruditos omnes* a *tum inprimis Marcellum.* b *Odit* a *tum literas,* a *tum virtutem.*

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut Virg. b *Superat* a *ne ea vescitur aura Æthereâ?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, subjunctivum postulant: ut *Vise* a *num* b *redierit.*
Nihil refert b *feceris* a *ne, an* b *persuaseris.*

Ut, causalis seu perfectiva conjunctio, & ut pro ne non, post verba timoris, nunc potentialis, nunc subjunctivo jungitur: ut Terentius.
Filium perduxêre illuc secum, a *ut una* b *esset metum.*
Idem. *Te oro Dave,* a *ut* b *redeat jam in viam.*
Idem. *Metuo* a *ut* b *substet hospes,* id est, *ne non substet.*

Ut, concedentis, seu positum pro quanquam, & ut pro utpote, subjunctivo servit: ut,

a *Ut*

Ut omnia b *contingant quæ volo, levari non possum.*
Non est tibi fidendum, a *ut qui toties* b *fefelleris.* a *Ut qui solus relictus* b *fueris.*

Ut, pro Postquam, pro Quemadmodum, vel Sicut, et interrogativum, indicativis nectitur: ut Cicer.
a *Ut ab urbe* b *discessi, nullum intermisi diem, quin scriberē.*
Terent.. *Tu tamen has nuptias perge facere,* a *ut* b *facis.*
Idem. *Credo* a *ut* b *est dementia.*
Virg. a *Ut* b *valet?* a *Ut* b *meminit nostri?*

Quanquam de hoc in adverbij quoque constructione paulò suprà est dictum.

¶ PRÆPOSITIONVM.

Constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit, ut addatur ablativus: ut, *Habeo te* a b *loco parentis*, id est, a *in* b *loco. Apparuit illi humanâ* a b *specie*, i. a *sub humana* b *specie. Discessit* a b *magistratu*, id est, a *à* b *magistratu.*

Præpositio in compositione eundem nonnunquam casum regit quem extra compositionem regebat: ut Virg. *Nec posse* b *Italia Teucrorum* a *avertere regem.*
a *Prætereo* b *te insalutatum.*
Idem. — a *emoti procumbunt* b *cardine postes.*
Idem. a *Detrudunt naves* b *scopulo.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de è ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idque eleganter: ut, a *Abstinuerunt* b *à viris.* Terent. *Amicos* a *advocabo* b *ad hanc rem. Cum legibus* b *conferemus.*
Cic. a *Detrahere* b *de tua fama nunquam cogitavi. Cum* b *ex insidiis* a *evaseris.* Terent. *Postquam* a *excessit* b *ex ephebis.* b *In Rempublicam cogitatione curàque incumbe.*

In, pro Erga, contra, et ad, accusativum habet: ut Virg. *Accipit* a *in* b *Teucros animum mentemque benignam.*
Idem. *Quid meus Æneas* a *in* b *te committere tantum,*
Quid Troes potuere?

Idem. *Quo te Mœri pedes? an, quò via ducit,* a *in* b *urbem*

Idem cum accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut Incrementum rei cum tempore significatur; ut Virg. *Estq; locus* b *partes ubi se via findit* a *in ambas.* Ovid. *Versa est* a *in* b *cineres sospite Troja viro.*

—— *amor mihi crescit* a *in* b *horas.*

In, cum significatur actus in loco, ablativum postulat: ut Ovid. *Scilicet ut fulvum spectatur* a *in bignibus aurum.*

In, cum significatur actus in loco, ablativum postulat.

Sub cum accusativo.

Sub pro Ad, per, & ante, accusativo innititur: ut a *Sub* b *umbram properemus.* Liv. *Legati ferè* a *sub id* b *tempus ad res repetendas missi*; id est, a *per id* b *tempus.* Virg. —— a *sub* b *noctem cura recursat*, id est, *Paulò* a *ante* b *noctem*, vel *instante nocte.* Aliàs ablativum admittit: ut, *Quicquid* a *sub* b *terra est, in apricum proferet ætas.* Virg. —— a *sub* b *nocte silenti*; id est, a *in* b *nocte silenti.*

Sub cum ablativo. Sub cum accusativo.

Super pro Ultra, accusativo jungitur: ut Virg. —— a *Super* b *Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum accusativo.

Super pro De & in, ablativo: ut Tacit. *Multus* a *super ea* b *re, variusque rumor.* Virg. b *Fronde* a *super viridi.*

Subter, uno significatu utrique casui apud authores jungitur: ut Liv. *Pugnatum est super* a *subterq;* b *terras.* Virg. —— *omnes Ferre libet* a *subter* b *densa testudine casus.*

Super cum ablativo. Subter.

Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut b *Pube* a *tenus.* b *Pectoribus* a *tenus.* At genitivo tantum plurali: ut, b *Crurum* a *tenus.*

Tenus.

Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in adverbia: ut Virg. — *longo* a *post tempore venit.* Idem. a *Ponè subit conjux, ferimur per opaca locorum.* Idem. — a *coram quem quæritis adsum Trojus Æneas.*

Præpositiones migrant in adverbia.

¶ INTERJECTIONVM *Constructio.*

INterjectiones non rarò absolutè, & sine casu ponuntur: ut Virgilius,

Spem gregis (a *ah!) silice in nuda connixa reliquit.*

Terent. *Quæ (* a *malum) dementia?*

O

O exclamantis, nominativo, accusativo, & vocativo jungitur: ut, a *O festus* b *dies hominis!*
Virg. a *O fortunatos nimium bona si sua norint,* b *Agricolas!*
Idem. a *O formose* b *puer, nimium nè crede colori.*

Heu & Prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhærent: ut, a *Heu* b *pietas!* Virg. a *Heu prisca* b *fides!*
Idem. a *Heu* b *stirpem invisam.*
Terent. a *Pro* b *Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. a *Prô deûm atque hominum* b *fidem!*
a *Prob sancte* b *Jupiter!* apud Plaut.

Heu & væ, dativo appomuntur: ut
Ovid. a *Hei* b *mihi quod nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. a *Væ misero* b *mihi, quanta de spe decidi!*

¶ DE FIGURIS.

FIgura est novatâ arte aliqua dicendi forma.
Cujus duo tantum genera. Dictionis scilicet & constructionis, hoc loco trademus. quid.

FIGURÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex: { Prothesis, Epenthesis, Paragoge, Aphæresis, Syncope, Apocope.

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus. Tetuli* pro *tuli.*

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut *Ruit* pro *eruit. Temnere* pro *contemnere.*

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquias, relligio,* additâ *l; Indupetatorem,* pro *Imperatorem.*

Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit, petiit, dixti, repostum,* &c.

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier* pro *dici.*

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut, *Feculi,* pro *peculii. Dixtin* pro *dixtine. Ingeni,* pro *ingenii.*

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ conſtructionis ſunt octo. Appoſitio, Evocatio, Syllepſis, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Antiptoſis, Synecdoche.

¶ APPOSITIO.

Appoſitio quid ſit.

APpoſitio, eſt duorum ſubſtantivorum ejuſdem caſus, quorum altero declaratur alterum, continuata ſive immediata conjunctio: ut a *Flumen* b *Rhenus*. Poteſt autem Appoſitio plurium ſubſtantivorum eſſe: ut a *Marcus* b *Tullius* bb *Cicero*.

Interdum apud authores in diverſis caſibus ponuntur ſubſtantiva, perinde quaſi ad diverſa pertinerent, ut, a *Urbs* b *patavii*, apud Virgilium: a *Urbs* b *Antiochiæ* apud Ciceronem.

In appoſitione, ſubſtantiva non ſemper ejuſdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum ſubſtantivorum caret numero ſingulari, aut eſt nomen collectivum, diverſorum numerorum eſſe poſſunt: ut a *Urbs* b *Athenæ*.

Ovid. *In me* b *turba ruunt luxuriosa* a *proci*.

Virg. *Ignavum* a *fucos* b *pecus a præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appoſitio.

Reſtringendæ generalitatis gratiâ: ut a *Urbs* b *Roma*. a *Animal* b *equus*.

Tollendæ æquivocationis cauſâ: ut a *Taurus* b *mons Aſiæ*. a *Lupus* b *piſcis*.

Et ad proprietatem attribuendam: ut a *Eraſmus* b *vir exactiſſimo judicio*. a *Nereus* b *adoleſcens inſigni formâ*. a *Timotheus* b *homo inter edibili fortuna*.

¶ EVOCATIO.

Evocatio quid ſit.

CUm prima vel ſecunda perſona immediatè ad ſe evocat tertiam, ambæ ſunt primæ vel ſecundæ perſonæ: ut, a *Ego* b *pauper labore*, a *Tu* b *dives ludis*.

Eſt

Est ergò Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, Verbum semper convenire cum persona evocante: ut, [a] *ego pauper* [b] *laboro*; [a] *Tu dives* [b] *ludis*. Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evocata, quæ semper est tertiæ; Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Absentia conjunctionis. In evocatione persona evocans et evocata aliquando sunt diversorum numerorum, utpote vel cum persona evocata caret numero singulari: ut, [a] *Ego tuæ* [b] *deliciæ istûc veniam*. Aut cum est nomen collectivum: ut, *Magna* [a] *pars studiosorum amœnitates* [b] *quærimus*: hic subauditur *nos*. Aut denique cùm est nomen distributivum; ut, *In magnis* [b] *læsi rebus* [a] *uterque* [b] *sumus*: subintelligitur *nos*. Notanda quatuor.

Duplex autem est evocatio: Explicita, ubi tam persona evocans quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur: ut [a] *Sum pius* [b] *Æneas*: subintelligitur *Ego*. Evocatio duplex.

[a] *Populus* [b] *superamur ab uno*: subauditur *nos*.

¶ SYLLEPSIS.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore; à σὺν con, et λήβω sumo. Syllepsis quid sit.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Cum pro Et acceptum, est pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum aut relativum exigit plurale, Quod quidem verbum aut adjectivum aut relativum, genere & personâ cum digniore supposito ac substantivo quadrabit: ut, *Quid* [a] *tu & soror* [b] *facitis*. Note.

a *Ego & mater*, b *miseri* b *perimus.*
a *Tu & uxor* b *qui* b *adfuistis, testes estote.*

Conceptio Personarum.

Dignior Persona. Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: ut, a *Ego & pater* b *sumus in tuto.* a *Tu qui, frater* b *estis in periculo. Neque* a *ego neque tu* b *sapimus.*
Virgil: ---b *divellimur inde Iphitus & Pelias* a *mecum.*
Idem. a *Rhemus cum fratre Quirino Iura* a *dabant.*

Cum. *Cum* tamen singulare verbum magis amat: ut. *Tu quod ego & a populus mecum* b *desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius Genus. Dignius etiam est masculinum genus quàm fœmininum: & dignius fœmininum quàm neutrum: ut, a *Rex & Regina* b *beati* a *Chalybs & aurum sint in fornace* b *probati. Hinc per vim* a *leges & plebiscita* b *coacta.*

At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum utrùtiùs in neutro genere ponitur: ut Virg. ---*cùm Daphnidis* a *arcum*
Fregisti & a calamos, b *quæ tu perverse Menalca,*
Et cùm vidisti puero b b *donata dolebas.*
Salust. a *Ira* a *& a egritudo* b *permista sunt.* Idem *Huic* a *bella civilia,* a *cædes & a discordia civilis* b *grata fuerunt.* a *Virga sua, & a baculus tuus,* b *ipsa me consolata sunt.*

Conceptio cumplex. Porrò conceptio, aliàs Directa est, nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius copulantur per *Et*, vel atque, vel que: aliàs Indirecta, cùm copulantur per Cum: ut, a *Ego cum fratre* b *sumus candidi;* ubi utraq; Conceptio est indirecta.

Sylleptica implicita. Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur; sed de mare atque fœmina perinde loquimur ac de solo mare: ut, si dicam a *Uterque est* b *formosus*, loquens de sponso & sponsa,

Sic

Sic Ovid. b *Impliciti laqueis nudus* a *uterq; jacet*: loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

¶ PROLEPSIS.

PRolepsis seu presumptio, est pronuntiatio quorundam rerum summaria. Fit autem quum congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo apte coharet; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, a *Duæ aquilæ* b *volaverunt*; a b *hæc ab oriente*, a b *illa ab occidente*. Hic congregatio sive totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant. Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri, ut *Duæ aquilæ*; aut plurali æquivalens; ut, *Corydon & Thyrsis*. Pro'epsis. Nota.

Nam copulatum æquivalet plurali: ut Virg.

b *Compulerantq; greges* a *Corydon & Thyrsis in unum*;
a b *Thyrsis oves*, a b *Corydon distentas lacte capellas*.

Aut congregatio est nomen collectivum: ut

a *Populus* b *vivit*, a b *alii in penuria* a b *alii in deliciis*.

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, ut in priore exemplo, *duæ aquilæ*: Verbum, ut *volaverunt*, partes, ut *hæc et illa*: Partium determinationem, ut *ab oriente & occidente*; & ordinē, videlicet quòd totū præcedat, partes sequuntur. Quinque in prolep. sine necessaria.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, ubi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut a *Equi* b *concurrunt*: a b *hic à dextra*, a *ille à sinistra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut Ovid. Prolepsis duplex.

a b *Alter in alterius* a *jactantes lumina vultus*,
b *Quærebant taciti nostri ubi esset amor*:

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *& a b alter in alterius*. Et a b *Alter alterius onera portate*. Ubi deest a *vos*: & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et a b alter alterius*.

Terent. 2 *Curemus æquam* 3 *uterq; partem*: Hic totum *nos* sub-

ſubintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in diſtributivo *uterque*.

Diomedes Prolepſim dicit eſſe, quoties id quod poſterius geſtum eſt, ante deſcribimus: ut Virgil. a *Lavinaque venit Littora*. Lavinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepſis à προ quod eſt ante, & λαμβάνω ſumo.

¶ ZEUGMA.

Zeugma quid ſit.

ZEugma eſt unius verbi vel adjectivi, vicinior reſpondentis, ad diverſa ſuppoſita reductio; ad unum quidem expreſſe, ad alterum vero per ſupplementum: ut Cic. *Nihil te nocturnum* a *præſidium palatii, nihil urbis* a *vigiliæ, nihil* a *timor populi, nihil* a *concurſus bonorũ omnium, nihil hic munitiſſimus habendi Senatûs* a *locus, nihil horum* a *ora vultuſq;* b *moverunt*. Hic *moverunt*, expreſſe reducitur ad *ora vultuſq;*, at ad cætera per ſupplementum: Subintelligendum eſt enim, *præſidium movit, vigilia moverunt, timor populi movit, bonorum cõcurſus movit, habendi Senatûs locus movit*. Attamen quando eſt comparatio vel ſimilitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, a *Ego melius quam tu* b *ſcribo*, a *Ego ſicut fœnum* b *arui. Hoc* a *ille ita prudenter atque ego* b *feciſſet*.

Item per *niſi*: ut Ter. *Talem filium* a *nulla niſi tu* b *pareret*.

Licèt Poetæ interdum aliter loqui ſoleant: ut Ovid. *Quid niſi ſecreta* a b *leſerunt Phyllida* a *ſylvæ?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi ſuprà eſt dictum: ut Cic. *Quare, ut arbitror, prius hic te nos; quam iſtic* a *tu nos* b *videbis*.

Zeugma triplex.

Tribus modis fit Zeugma.

In perſona: ut, *Ego, & a Tu b ſtudes*.

In genere: ut, *Maritus & a uxor eſt b Irata*.

In numero: ut, *— hic illius arma, Hic a currus b fuit*.

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, b *Dormio* a *ego & tu*. Quandoq; in medio, vocaturq; Meſozeugma: ut,

a *Ego*

a *Ego* b *dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, *Ego &* a *tu* b *dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo ſubſtantiva; ut *Rex & Regina*: Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva eſſe poteſt; ut *Et, vel,* &c. Verbum vel adjectivum; ut *Irata eſt*: et quòd verbum vel adjectivum viciniori ſuppoſito reſpondeat. Fit etiam quòddam Zeugmatis genus per adverbia: ut b *Cubas* a *ubi ego.* b *Cœnas* a *quando nos.* Quatuor Zeugmata requiſita.

Quando Verbum ad duo ſuppoſita reducitur, et cum utroq; convenit, eſt Zeugma, ut dicunt Locutionis, non Conſtructionis: ut a *Joannes* b *fuit piſcator &* a *Petrus.*

Dicitur autem Zeugma quaſi copulatum, à Græco Verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod eſt copulo.

¶ SYNTHESIS.

SYntheſis, eſt oratio congrua ſenſu, non voce: ut Virg. a *Pars in fruſta* b *ſecant.* a *Gens* b *armati.* Syntheſis quid ſit.

Fit autem Syntheſis, nunc in genere tantum, idque aut ſexus diſcernendi causâ: ut a *Anſer* b *fœta,* a *Elephantus* b *gravida*: aut ſupplementi gratia; ut, a *Præneſte ſub* b *ipſa*: ſubauditur *urbe.*

a *Centauro in* b *magna*: ſubintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantum: ut, a *Turba* b *ruunt.* b *Aperite* a *aliquis oſtium.*

Nunc verò in genere et numero ſimul: ut a *Pars* b *merſi temére ratem.*

Virg. *Hæc* a *manus ob patriam pugnando vulnera* b *paſſi.*

Dicitur autem Syntheſis, à σὺν, quod eſt non, et θέσις poſitio; quia eſt compoſitio, id eſt, conſtructio facta gratiâ ſignificationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôſis, ab ἀντὶ quod eſt pro, et πτῶσις: caſus eſt poſitio caſus pro caſu, idq; interdum non inveniſtè: ut Virg. a *Urbem quam ſtatuo,* b *veſtra eſt* Ter. *Po-* Antipt'oſis quid ſit.

pulo

pulso ut b *placerent quas fecisset* a *fabulas.* a *Sermonem quem audistis, non* b *est meus.* a *Ejus non* b *venit in mentem*, pro *id.* Quanquam hic *venit*, impersonaliter potiùs usurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne* b *genus* a *elegantiâ referti* : pro *omnis generis.* Sic *id* b *genus, quod* b *genus, &c. Idne estis* a *authores mihi? pro eius.* Interdum autem fit durior Antiptosis : ut, *Salve* b *primus omnium parens patriæ* a *appellate*, pro *prime. Habet duos gladios,* b *quibus* a *altero te occisurum minatur, altero villicum* : pro *quorum altero.*

¶ SYNECDOCHE.

SYnecdoche est, cum id quod partis est, attribuitur toti : ut, *Æthiops* a *albus* b *dentes.* Hic *album*, quod solis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Nota. Per Synecdochen omnia nomina adjectiva, aliquam proprietatem significantia ; item verba passiva, & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio : ut, a *Æger* b *pedes*, vel b *pedibus.* a *Saucius* b *frontem*, vel b *fronte.* a *Doleo* b *caput*, vel b *capite.* a *Redimitus* b *tempora lauro.* a *Truncatur* b *membra bipenni. Effusis* a *laniata* b *comas*, a *contusaque* b *pectus.*

Nam illæ Græcæ phrases sunt : b *Excepto* a *quod non simul esses*, b *cætera* a *lætus.* b *Cætera* a *similes, uno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à συν quod est *con*, & ἐκδοχὴ *susceptio* : videlicet, quòd totum cum sua parte capiatur.

¶ *Si cui lubet figurarum constructionis elegantias pernoscere, legat* Thomam Linacrum *de* Ellipsi, Pleonasmo, & Enallage, *atq; aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè disserentem.*

DE

PRosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit; Latine *accentus* dicitur. Prosodia quid sit.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua ascendens in dextram, sic [´] Tonus acutus.

Gravis, est virgula obliqua descendens in dextram, ad hunc modum [`] Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum, hâc figurâ [^] Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ appositæ, quam sic pinges [’] Apostrophus.

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne*.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honor*.

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, onus*.

TONORUM REGULA I.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fél, pârs, páx*. Naturâ longa circumflectitur: ut, *Spés, flós, sól, thûs, râs*. Monosyllaba.

REGULA II.

In disyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ, posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lûna: Mûsa*. In cæteris acuitur, ut, *Cítus, lágus, sólers, sátur*. Disyllaba.

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut, *Libertas, penates*. Sin brevem habet penul- Polysyllaba.

penultimam, acuit antepenultimam : ut, *Dóminus, pontifex.*

Excipiuntur compoſita à Facio : ut, *Benefacis, malefacis, calefacit, frigefacit.*

Nota. At ſi penultima longa fuerit naturâ, et ultima brevis, circumflectitur penultima : ut, *Românus, amâtor.*

Compoſita à Fis, ſit, ultimam acuunt : ut, *Malefit, calefit, benefit, ſatisfit.*

Appendix.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione diſcernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quæ vocos Perturbant. Quinque ſuntque tonorum regulas perturbant.

1 Differentia.

Differentia. Differentia tonum tranſponit : ut, *Una* adverbium ultimam acuit nè videatur eſſe nomen. Sic *eo, alio aliquò, continuò, ſedulò, porrò, forte, quâ, ſiquâ aliquâ, nequâ, illo, falſo, citò, ferè, planè*, et id genus, alia : *putâ* pro *ſicut, ponè* pro *poſt, coràm, circùm, alias, palàm, ergò* conjunctio, ſed *ergò* pro cauſa circumflectitur : ut

Virg. —— *illius ergò Venimus.* Hæc igitur omnia ſicut Græca acutiſonâ, in fine quidem ſententiarum acuuntur, in conſequentia verò gravantur.

Sic differentiæ cauſâ antepenultima ſuſpenditur in his, *Deindè, proindè, perindè, aliquandò, ſiquandò, nequandò, hâcuſque, âlongè, delongè, deinceps, dumtaxat, deórſum, quápropter, quinimò, enimvero, propèmodum, âdmodum, affabrè, interealoci, nihilominus, paulóminus* cùm non ſunt orationis diverſæ, uti ſunt *Pube tenus crurum tenus* : non enim compoſita ſunt, velut *hactenus quatenus*, et ejus generis reliqua.

Tranſpoſitio. ### 2 *Tranſpoſitio.*

Tranſpoſitio tonum invertit, id quod uſu veni

in

in præpoſitionibus, quæ poſtpoſitæ gravantur: ut, Virg. *Tranſtra per & remos. Te penès imperium.*

3 *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm poſt vocabulum aliquod ſequitur conjunctio inclinativa: ut *Que, ne, ve,* Attrahunt enim hæ particulæ accentum ſyllabæ præcedenti eámque acuunt: ut, *Luminàque lauràſque Dei.* Sic *Dùm, ſìs, nam,* parelca. Attractio

Ubi autem eſt manifeſta compoſitio, non variatur tonus: ut, *Dènique, ùtique, ìtaque, ùndique, hìccine* et hujuſmodi.

Ubique tamen temporis ſui tonum ſervat, et *Ubivis.* Ubique et Ubivis.

4 *Conciſio.*

Conciſio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen caſtrantur; tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut *Virgìli, Valèri, Mercùri:* pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.* Conciſio.

Sic quædam nomina & pronomina ſyncopata circumflectunt ultimam: ut *Arpinâs, Revennâs, noſtrâs, veſtrâs, cujâs:* ab *Arpinatis, Revennatis, noſtratis,* &c. Sic *Donêc a donecum,* Sic *hûc, illûc, iſtûc, adhûc,* &c. pro *huccе, illuccе,* &c. Et compoſita à *dic, duc, fac:* ut *benedîc, redûc, calefâc.* Nomina & pronomina, ſyncopata.

5 *Idioma.*

Idioma, hoc eſt linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, ſi dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, ſervent tonum ſuum: ut *Symòis, Periphas* penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorſus Latina fiunt, Latinum quoque tonum ſervant: ut *Geòrgica, Bucolica,* antepenultima acutâ, licèt apud Græcos in ultimâ tonum habeant.

Sic & *comœdia, tragœdia, ſophìa, ſymphonìa,* tonum recipiunt in antepenultimâ, licèt in ſuâ linguâ habeant in penultimâ.

porrò

Porro, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Communes. Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur: ut Celebris, Cathedra, Mediocris.

¶ DE CARMINUM *Ratione.*

De syllab. tempore. HActenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus quid. Tempus est syllabæ pronuntiandæ mensura. Syllaba brevis unius est temporis, longa verò duorum.

Syllaba brevis longa. Tempus breve sic notatur (◡)

Longum autem sic [–] ut, Terrā.

Ex syllabis justo ordine dispositis fiunt pedes.

Pes. Est autem Pes duarum syllabarum pluriumve constitutio, ex certa temporum observatione.

Divisio pedum. Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multùm attinet ad hoc nostrum institutum disserere.

Dissyllabi sunt,	Spondæus,	ut,	––– *Virtus.*
	Pyrrhichius,		◡◡ *Deus.*
	Trochæus,		–◡ *Panis.*
	Iambus.		◡– *Amans.*
Trissyllabi sunt,	Molossus,	ut,	––– *Magnates.*
	Tribachus,		◡◡◡ *Dominus.*
	Dactylus,		–◡◡ *Scribere.*
	Anapæstus,		◡◡– *Pietas.*
	Bacchius,		◡–– *Honestas.*
	Antibacchius,		––◡ *Audire.*
	Amphimacer,		–◡– *Charitas.*
	Amphibrachus,		◡–◡ *Venire.*

Porro, ped justo numero atque ordine concinnati on uɔures tunt.

Eſt enim Carmen, oratio juſto atque legitimo pedum numero conſtricta. Carmen

Carmen compoſituro inprimis diſcendum eſt, pedibus ipſum ritè metiri, quam Scanſionem vocant.

Eſt autem Scanſio, legitima carminis in ſingulos pedes commenſuratio. Scanſio.

Scanſioni accidentia.

Scanſioni accidunt, Synalœpha, Eclipſis, Synæreſis, Diæreſis, & Cæſura.

Synalœpha, eſt eliſio quædam vocalis ante alteram in diverſis dictionibus; ut, Syn aloe pha.

Sera nimis vit' eſt craſtina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus; ut, Dii, diis, iidem, iiſdem, deinde, deinceps, ſemianimis, ſemihomo, ſemiuſtus, deeſt, deero, deerit, & ſimilibus.

At, heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipſis, eſt quoties *m*, cum ſua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorſâ: ut, Eclipſis

Monſtr', horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum: pro *Monſtrum, horrendum, &c.*

Synæreſis, eſt duarum ſyllabarum in unam contractio: ut Virg. *Seu lento fuerint alvaria vimine texta:* pro *alvearia.* Synæreſis.

Diæreſis, eſt ubi ex una ſyllaba diſſecta, fiunt duæ: Diæreſis.

– ∪∪– – – – ∪∪–∪∪–

ut Ovid. *Debuerant fuſos evoluiſſe ſuos*, pro *evoluiſſe.*

Cæſura, eſt cum poſt pedem abſolutum, ſyllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæſura.

Cæſuræ ſpecies ſunt.

Triemimeris, ex pede & ſyllabâ: ut, Triemimeris.

– ∪∪– ∪∪– – –∪∪ –∪∪– –

Virgil. *Pectoribus inhians, ſpirantia conſulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & ſyllaba: ut, Penthemimeris

– ∪∪ – ∪∪ – – – – ∪∪– –

Virgil. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris. Hepthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba: ut

– – – ∪∪ – – – ∪∪ – –

Idem. *Oſtentans artem pariter arcúmq; ſonántem.*

Enneemimeris. Enneemeris, conſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba:

– ∪∪ – ∪∪ – – – – ∪∪ – –

ut Idem. *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS Carminum

CArminum genera uſitatiora, de quibus nos hoc loco potiſſimùm tractare decrevimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexameter. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondæo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondæum peculiariter ſibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus.

– ∪∪ – ∪∪ – ∪∪ – – ∪∪ – –

ut Virgil. *Tytire tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando ſpondæus etiam in quinto loco: ut Idem. *Chara Deûm ſoboles, magnũ Jovis incrementum.*

Ultima communis. Ultima cujuſq; verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondaicos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes, ſed omninò dactylicos, cum ſyllaba item longa;

– – – ∪∪ – – ∪∪ – ∪ ∪ –

ut Ovidius. *Rex eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Aſclepiadæum. Carmen Aſclepiadæum, conſtat ex penthemimeri, hoc

hoc eſt, ſpondæo & dactylo, & ſyllaba longa, & duobus deinde dactylis; ut

– – ⏑⏑ – ⏑⏑ – ⏑ –

Horatius. *Mœcnas atavis edite regibus.*

Sapphicum

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo, dactylo, & duobus demum trochæis; ut Sapphicum.

– ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Horatius. *Jam ſatis terris nivis atq; diræ.*

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo; ut Adonicum ex unde.

– ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Horatius. *Integer vitæ, ſceleriſq; purus,*

– ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Non eget Mauri jaculis nec arcu,

– ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Nec venenatis gravida ſagittis,

Fuſce, pharetra. – ⏑⏑ – –

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis; ut, Phaleucium.

– – – ⏑⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑

Quoquò diffugias pavens Mabili,

Noſtrum non poteris latere naſum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus verſus Iambicus è ſolis conſtat Iambis; Carmen Iambicum

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

ut, *Suis & ipſa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, ſpondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, ſive Senarium.

Dimetrum, conſtat ex quatuor pedibus : ut,

O Carminum dulces notæ – ⏑ – – ⏑ – – ⏑ –

Quas ore pulchra melleo – – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Fundis, lyræq; ſuccinis ! – – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Trimetrum ſive Senarium.

Trimetrum, ſenis conſtat pedibus : ut,

– ⏑ – – – ⏑ – ⏑ – – – ⏑ –

Qui nos damnant, ſunt hiſtriones maximi.

DE QUANTITATE primarum ſyllabarum.

PRimarum ſyllabarum quantitas octo modis cognoſcitur :

Poſitione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compoſitione, præpoſitione, regula, exemplo, ſeu authoritte.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas conſonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique poſitura longa eſt ; ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod ſi conſonans priorem dictionem claudat, ſequente item à conſonante inchoante, vocalis præcedens etiam poſitione longa erit ; ut,

Major ſum quam cui poſſit fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *ſum*, *quàm*, & *ſit*, poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem brevem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum, ſed rarius producitur ;

– ⏑ – ⏑ ⏑ – – – – ⏑⏑ – ⏑

ut, Virg. *Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, ſequente liquidâ, communis

munis redditur ; ut, *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur : ut, *Aratrum, ſimulacrum.*

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis eſt ; ut, Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, ſecundam pronominis formam habentes ; ut Unius, illius, &c. Ubi *i*, communis reperitur, licèt in alterius ſemper ſit brevis, in alius ſemper longa.

Excipiendi ſunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e*, inter geminum *i*, longa fit ; ut, Faciēi : alioqui non ; ut, Rĕi, ſpĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio, longa eſt, niſi ſequantur *e* & *r* ſimul, ut, Fĭerem, Fĭeri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Quod fieri non poſſe putes.* – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ –

Ohe Interjectio, priorem ſyllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus ſubinde longa fit ; ut Dicite Pĭerides. Reſpice Lāerten. Et in poſſeſſivis ; ut, Aeneia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

DIPTHONGUS. Regula III

Omnis Diphthongus apud Latinos longa eſt ; ut ; Aūrum, nēuter, muſæ ; niſi ſequente vocali ; ut, Præire, præuſtus, præamplus.

DERIVATIO. Regula IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem ſortiuntur ; ut, ămator, ămicus, ămabilis, prima brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus generis ſunt.

Vox vōcis, à vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdile, à sĕdeo,
Jūmentum, jŭvo.
Fōmes & fōmentū, à fŏveo.

Jūcundus, à jŭvo.
Jūnior, à jŭvenis.
Mōbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕde.

Sedile ſæpius habet brevem in ante-penulti-ma.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia ſunt,

Dux dŭcis, à dūco.
Dicax, maledĭcus & id genus multa, à dīco.
Fĭdes, à fio.
ărena, } ab āreo.
ărista, }
Pŏſui, à pōno.

Gĕnui, à gīgno.
Frăgor, } à frāngo.
Frăgilis, }
Nŏto, as, à nōtu.
Năto, as, à nātu.
Dĭſertus à diſſero.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſervanda.

COMPOSITIO. Regula. V.

Compoſita ſimplicium quantitatem ſequuntur; ut, Pŏtens, impŏtens, Sōlor, conſōlor, Lĕgo, is, Perlĕgo, Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata; ut

Innūba. } à nūbo.
Pronŭba, }

Dejĕro, } à jūro.
Pejĕro, }

PRÆPOSITIO. Regula VI.

Ex præpoſitionibus hæ ubique producuntur; A, de, Præ, ſe, è, niſi vocali ſequente; ut, *unda dehiſcens.* *Sudibúſve præuſtis*, apud Virgilium.

Pro quoque longa eſt, præterquam in iſtis; Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago pro ſtirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiſcor, prŏfari, prŏparo, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulſo, propago, as, primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏphera & prŏpino, Græca ſunt per ŏ parvum, & proinde primam brevem habent. Di-

Di, etiam producitur, nisi in Dĭrimo, & Dĭsertus. Reliquæ præpositiones, si positio finat, corripiuntur. Cujusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGULA. VII. Canon I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: ut Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi à *findo*, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminanta, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado,
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabū priorem quoq; producit: ut Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lătum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam cītum, à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTHORITAS. Regula. VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit; à poëtarum usu, exemplo atque authoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergò pueri observare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cujus sortis sunt:

Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathys, Pachinus, Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidene, Gradivus, Hinulus, Pyrene, Rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sycanius, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ partim eadem ratione quæ primæ, partim etiam ex incrementis genitivi, atq; conjugationis analogiâ cognosci possūt, De incrementis genitivi nominum poly- Increm. Geni.

ſyllabarum, ſuprà in generibus nominum abundè dictum arbitrantur, unde petere licebit, ſi quid de hac re hæſitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum obſervatio, facilè ſuppeditabunt.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis puerî didicerunt, nempe A. indicem primæ conjugationis, longam eſſe naturâ, præterquam in do, & ejus compoſitis, quando hujus ſunt conjugationis: ut Dămus, circumdămus, Dăbis, circumdăbis, Dăre, circumdăre.

Conjugationum analogia.

Præterea ſyllabas rimus et ritis, in præterito perfecto modi ſubjunctivi, ubique pro brevibus habendas animadvertant, in futuro autem in oratione proſa longas eſſe debere; in carmine verò indifferentes reperiri; quemadmodum contendit Aldus: ut præterito, Amaverîmus, amaverîtis: Futuro Amaverîmus, amaverîtis.

Eſt & ubi mediæ ſyllabæ variant apud Poëtas, ut in his quæ ſubjunximus: Connubium, Flœdula, Malea, Pharſalia, Batavus, Sidonius, & ſimilibus.

Adjectiva in *inus* Latina, penultimam producunt: ut Clandeſtînus, mediaſtînus, parietînus, matutînus, veſpertînus, repentînus, &

Præter hæc ſequentia { Diutĭnus, Craſtĭnus, Priſtĭnus, Peregrĭnus, Hornotĭnus, } { Serotînus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbaſĭnus. }

Et reliqua materalia, ſive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia ſunt permulta a Græcis vocibus deducta in ινος: ut, Cryſtallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit uſus, & Poëtarum obſervatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas ſine ullo aut modo aut fine de mediarum ſyllabarum quantitate tradere ſolent.

Quare illis prætermiſſis, ad ultimarum ſyllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ syllabæ ipsum literarum numerum aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum, *a* finita, producuntur: ut Amā, contrā, ergā. Excipias Pută, ită, quiă. A

Item nominativos, & omnes casus in *a*, cujuscunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*: ut ô Æneā, ô Thomā, & ablativum primæ declinationis: ut ab hac Musā. Numeralia in ginta, *a* finalem habent communem, sed frequentius longam: Trigintā quadragintā.

It *b*, *d*, *t*, desinentia, brevia sunt: ut ăb, ăd, capŭt. B, d, t,

In *c*, desinentia, producuntur, ut, āc, sīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c*, semper contrahuntur: ut Lăc, nĕc, donĕc. Duo sunt communia: Fac, & pronomen hic, & neutrum hoc, modò non sit ablativi casus. C

E finita, brevia sunt: ut Marĕ, penĕ, legĕ, scribĕ.

Excipiendæ sunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut, Diē, fidē, una cum adverbiis inde enatis: ut, Hodiē, quotidiē, pridiē, postridiē, qua-rē, qua-dē-rē, ea-rē: & siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singulares imperativorum activorum secundæ conjugationis: ut Docē, movē, manē, cavē. E Fame solimquinrae nunc tertiae declinationis producit ultimam in ablativo me.

Producuntur etiam monosyllaba in *e*: ut, Mē, tē, sē: præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adjectivis deducta, *e* longum habent: ut Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ corripiuntur omninò.

Postremò, quæ à Græcis per *u* scribuntur, natura producuntur, cujuscunque fuerint casus, generis, aut numeri: ut, Lethē, Anchisē, Cerē, Tempē.

I finita, longa, sunt: ut Dominī, magistrī, amarī, docerī,

Præter mihi, tibi, sibi, ubi, ibi, quæ sunt communia.

Nisi verò & quasi corripiuntur; cujus etiam sortis sunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus singularis in *os* breve exit; ut,

Huic { Palladĭ, Phillidĭ, Menoidĭ, } Vocat. ô { Amarillĭ, Alexĭ, Daphnĭ, }

L *L* finita corripiuntur; ut Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, săl, consŭl. Præter nīl contractum à nihil, & Sōl. Et Hebræa quædam in *l*; ut Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N *N* finita producuntur; ut Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntamĕn.

Is Corripitur & *In*, cum compositis; Exĭn, subĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen cæstrantur; ut Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

En Nomina item in *en*, quorum genitivus ĭnis correptum habet; ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

On Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuscunque fuerint casus; ut No. Iliŏn, peliŏn. Acc. Caucasōn, pylŏn.

Quædan etiam in *in* per *i*, ut Alexĭn. In *yn* per *y*. ut Ityn.

In *an* quoque à Nominativis in *A*; ut Nomi. Iphigenia, Ægina. Accusat. Iphigeniăn, Æginăn.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur; ut Nominat. Æneas, Marsyas. Accusat. Æneān, Marsyān.

O finita. *O* finita, communia sunt; ut Amo, virgo, porro. docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*, qui semper producuntur; ut huic Dominō, servō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterùm

Cæterùm modŏ & quomodŏ, ſemper corripiuntur.

Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monoſyllaba tamen in *o* producuntur; ut, Dō, ſtō, ut & ergō pro cauſa.

Item Græcis per ω cujuſcunque fuerint caſus; ut, hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur; ut, Cæsăr, torcŭlăr pĕr, vĭr, uxŏr, turtŭr, R

Cor ſemel apud Ovidium productum legitur; ut,

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr; Pār, quoq; cum compoſitis; ut, Compār, impār, diſpar.

Græca etiam in *er*, quæ illis in ηρ deſinunt; ut Aēr, cratēr, characTēr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes; nempe, As, es, is, os, us. S

Primò, *as* finita producuntur; ut Amās, musās, majeſtās, bonitās. As

Præter Græca, quorum genitivus ſingularis in *dos* exit; ut Arcăs, Pallăs. Genitivo Arcadŏs. Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcentium; ut Heros, Heroos. Phillis, Phillidos. Accuſativo plurali, Heroās, Phillidās.

Es finita, longa ſunt; ut Anchisēs, ſedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina in *es*, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitivi creſcentis corripiunt; ut Milĕs, ſegĕs, divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, cerēs; & pēs, unà cŭ compoſitis; ut Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt. Es

Es quoque à ſum, unà cum compoſitis corripitur; ut Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs, adjungi poteſt unà cum neutris ac nomina-

nominativis pluralibus Græcorum; ut, Hippomanēs, cacoethēs, Cyclōpes, Naiadēs.

Is finita, brevia ſunt; ut, Parĭs, panĭs, triſtĭs, hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in *is* qui producuntur; ut, *Muſis, menſis, à menſa*, dominīs, templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi creſcentis; ut, Samnīs, Salamīs; Genitivo, Samnîtis, Salamînis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum deſinunt, ſive Græca, ſive Latina, cujuſcunque fuerint numeri aut caſus; ut Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monoſyllaba item omnia; ut, Vīs, līs: præter ĭs, & quīs nominativos, & Bīs apud Ovidium.

Iſtis accedunt ſecundæ perſonæ ſingulares verborum in *is* quorum ſecundæ perſonæ plurales deſinunt in *îtis*, penultima producta, unà cùm futuris ſubjunctivi in *ris*, ut, Audīs, velīs, dederīs. pl. Auditis, velîtis, dederîtis;

Os finita producuntur; ut, Honōs, nepōs, dominōs, ſervōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs oſſis. Et Græca per *o* parvum; ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Us finita, corripiuntur; ut, Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi creſcentis; ut, Salūs, tellūs, Genitivo ſalûtis, tellûris.

Longæ ſunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us*, præter nominativum & vocativum ſingulares; ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monoſyllaba; ut, Crūs, thūs, mūs, ſūs, &c.

Et Græca item per *ous* diphthongum, cujuſcunque fuerint caſus; ut, Hic Panthūs, Melampūs. Hujus Sapphūs, Cliūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen JESUS.

Poſtremò, *u* finita, producuntur omnia; ut, Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIUM NOMINUM IN regulis Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac Verborum Interpretatio aliqua.

ABdo,
Abscondo, to hide.
Occulto,
Abyssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis. A depth that by sounding cannot be found.
Acarnan, gens ex quadam regione Graeciae. The people of Acarnania in Greece.
Accerso, eo ad vocandum, vel voco. To go to call.
Acer, arbor, A Maple tree
Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen. An edge. The array of an Army. The sight of the eye
Acus, instrumentum sartoris, re mulieris ornamentum. A needle, or an instrument wherewith women did set their heire.
Adeps, omnis pinguedo, sive carnis sive alterius rei. Fat.
Adipiscor, assequutus sum. To obtain.
Adolescens, juvenis adultus. stripling from twelve to one and twenty.
Ador, frumenti genus vel sarris. Wheat.
Advena, qui non est Civis, sed externus. A stranger.
Aequor, mare, pelagus. The sea, because nothing is more plain then it: for aequor doth generally signifie a plain in any parcell of the world. It is taken for the ayre also: as A. spice bis senos volitantes aequore cygnos.
Aes, species metalli rubro colore. Brasse, and because that in old time money was made of it. Aes sometimes doth signifie money,
Aether, tota coeli syderumque substantia ac compago. The whole substance of the sphere from the fire to the extremest circuit of heaven.
Affinis, cognatus. A kinsman by mariage.
Agnosco est, noscere id quod nobis olim aut visum fuit aut alia quapiam ratione cognitum Torrecognize, to know anew, or to come to remembeance of.
Ago, facio. To do.
Agragas, urbs Siciliae. A town in the Isle of Sicilie, called now *Gergenti*.
Agricola, qui exercitat rem rusticam. An husbandman.
Alcyon, avis marina, hyeme pullos educans. A certain sea bird that lyeth in the sands, and hatcheth in winter.
Ales, quaelibet avis, aut velox. A bird, or swift.
Alnus, genus arboris. An Alder tree.
Alo, nutrio. To nourish.
Alter, The other of the two.
Alvus, qua sordes defluunt, aut lavantur. The panch, and sometime the belly without.
Amazones Scythicae foeminae eo quod mammis careant. Certain women of Scythia, so named for lacking a dug.
Ambigo, circumago, circundo. To compasse to doubt.
Amicicio, vestio. To cloth.
Amnis fluvius. A river.
Anas, avis in aquis degens A duck or a drake.
Ango, crucio, premo, vexo, To trouble or vex.
Anguis, serpens in aqua degens. A dry or water-snake.
Animus, consilii principium. The minde.
Anna, nomen mulieris.
Annuo, assentior. To assent and agree unto.
Annus, tempus 365. dierum & 6. horarum. A yeere.
Antes, ab ante, eminentes lapides, sive ultimae collumnae, quibus sustinetur fabrica. The pillars, or sayling stones that sayle over the walles to bear the frames or the dry stone wall that encloseth a Vineyard, or the first set or frontier of Vines.
Antidotus, medicamentum contra venena datum. A preservative against poison.
Antiae, mulieris capilli fronte demissi, A womans forelocks.
Antistes, in aliqua re summus. A president, or chief ruler, man or woman.
Anus, vetula. An old wife.
Anxur, nomen urbis Italiae, quae nunc Tarentina dicitur. Tarentine.
Aperio, indico, refero. To open, to shew, or to declare.
Apes & apis, animal mellificum. A Bee.
Apiscor, assequor, acquiro. To obtaine.
Apollo, deus quem Graecis solem appellant. The god of wisdom and Physick, and of prophecie, and the God that carrieth the Sun about.
Appendix, quod aliis adjunctum, quasi ex alio pendeat. An Appentise, or an addition to increase a thing.
Applico, jungo, advenio. To apply unto, or to arrive.
Aproton, nomen invariabile, sed nullo defectum casu, A noun undeclined, having one termination in all cases.
Aqualis, vasis genus, quo aqua tenetur ad praebendam eam manibus A laver or an ewer.
Arbor vel arbos, notae significationis. A tree.
Arcas, ex Arcadia populus. The people of Arcadia.
Arceo, pello, & advenire non sino. To keep away.
Arcesso, voco & accuso. To cast, or to accuse, or to go to accuse.
Arctus, ursa, quem nostri septentrionem dixerunt, signum coeleste. A signe called the Beare, or the Wagon.
Ardeo, uror inflammor. To be hot.
Argos oppidi nomen. A town of the Peninsula of Greece called Peloponnesus.
Arma, munimenta, scutum, gladius, telum, & ea quibus preliamur. Armour, or any kinde of weapon.
Aruspex qui victimas inspicit He or she that seeketh destinies

ſtinies by the bowels of beaſts.

As eſt libra, id eſt, duodecem unciae. A pound of twelve ounces, or the whole ſum of any thing.

Aſſecla, qui continue et ſemper aliquem ſequitur. A page or lackey, or continual waiter.

Aſtu, dolo, fallaciis. By deceit, or guile.

Athamas, nomen viri, a mans name which ſhould be ſacrificed for his ſon Phryxus.

Athenae. civitas Graeciae, inter Achaiam et Macedoniam, The City of Athens.

Athletes, pugil et luctator, A champion, or one that ſtriveth for a game.

Atomus, corpus inſecabile, A mote ſo ſmall that it cannot be parted.

Auceps, qui vel quae aves capit, A fowler, man or woman.

Audeo, ſum auſus, To be bold

Aveo, cupio, To deſire, cover.

Avernus, lacus Campaniae prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres, A lake in Italy, where hence they thought was deſcent into hell.

Augeo, majus facio, amplifico. To increaſe.

Augur, qui futura praenunciat, A ſoothſayer, man or woman.

Auriga, qui vel quae. currum ducit, A wagoner, a carman, or a carter.

Auſter, ventus flans a meridie. The ſouth winde.

Author. qui vel quae aliquod opus facit, The worker or doer of any thing, man or woman.

Axis, diametros mundi, et dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur, An axletree: and by tranſlation, the ſtraight line that may be imagined from the one pole to the other.

B

BAcchanalia, Dionyſia i. Bacchi feſta, The feaſt of Bacchus.

Bacchar. herba radicis odoratae, A herb that the French men call our Ladies gloves.

Bacchus, deus vini. The drunken god, the god of wine.

Baculus. bacillus, et baculum et hinc bacillum, ſcipio. aſtaffe.

Balneum, locus publicus vel privatus, in quo aut ſanitatis aut abſtergendarum ſordium cauſa lavamur. A bath.

Barathrum, erat locus profundior Athenis putei modo vel forma. A certain pit by Athens. Now it is taken for hell. It is alſo the hole where any water entereth, and falleth into the earth.

Barbiton inſtrumentum muſicum, quod pulſatur plectro vel calamo. The Lute or any like that is plaid on with a quill. It is alſo Barbitos, both maſculine and feminine.

Bellaria, cibi ſecundae menſae. Iuncats.

Bes, unciae octo Eight ounces.

Bibo, potum haurio humorem attraho. To drink.

Bidens, inſtrumentum duorum dentium, vel ovis. Any inſtrument with two teeth or a ſheep of two teeth, in the feminine gender.

Bifrons, habens duas frontes. He or ſhe that hath a face before and another behinde.

Bilis humoris genus. It is what this word atra melancholy. and with flava choler, and being uſed alone, is the ſame diſeaſe that cholera is after Cor. Celſus. See Cholera.

Bombyx, vermis, et pro materia ſumitur. A ſilke worm, or ſilke.

Bos, nota eſt ſignificatio. An oxe, cow, or bull.

Britannia, inſula quam nunc Angli et Scoti incolunt. The Iſle which is inhabited of Engliſhmen and Scottiſhmen, called. Britannia major.

Britannia minor. Is Britaine in France

Bubo, avis nomen, a bovis mugitu. An owle.

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. Alexander the great his horſe.

Byſſus tenuiſsimi lini genus. A moſt fine ſort of fine flax, whereof a precious kinde of linnen cloth is made. It may be taken for ſilke alſo.

C

CAcoethes, malus mos. An evil cuſtome, or a bile hard to be cured.

Cadaver, corpus mortuum. A carcaſſe.

Cado, corruo praecipitor, vel labor. To fall, and ſometime to hap, to chance.

Caedo percutio, ferio, verbero To ſtrike, or to beat, and ſometime to cut or lop. or to prune trees: ſometime to kill, to ſacrifice, and ſometime to break: as, cædere januam ſaxis, inſtare ferro.

Caello, percutio, aut frango. To ſmite or to break, antiquum verbum, the compounds whereof be in uſe onely. Cello is alſo read without a diphthong.

Caelum, vel Coelum, extrema mundi determinatio cum ſpheris. quas ambit ad elementum ignis: Heaven or with a difference any of the ſpheres. It ſignifieth weather alſo.

Calco, pedem comprimo. To tread upon, and by a tranſlation unto the minde, to deſpiſe and ſet naught by.

Calendae, dies primus cujuſq; menſis. The firſt day of every moneth.

Caleo, ferveo, calidus ſum. To be hot or to glow.

callis, via perdurata, id eſt via trita A path-way.

Calvo, decipio, fruſtror. To deceive, to beguile to tromp.

Calx, pes imus, et pro cujuſvis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur A heele, or laſt end of a race or line.

Cambio, commuto. To exchange, and of the old writers it is taken for to fight,

Canalis, per quam aqua confluit in viis lapide ſtratis, A chanell.

Cancelli, ligna inter ſe modicis intervallis in tranſverſum inſtar retis invicem annexa. A lattice or the liſts of a game place, or of a ſpectacle.

Canis, animal latrabile, et piſcis marinus. et ſignum coeleſte A dog or a dogfiſh: a ſtar or a ſign in ſ firmament called Canis

C ano,

Cano, to sing. To ludite poetically, to play upon instruments: sometime it is to praise or prophesie.

Capesso, capio, five ad capiendum eo. To take or to go to take: and sometime, recipio me to go as, Nunc pergam herae imperium exequi, et me domum capessam.

Capio, To take, to delight to deceive, to chuse, to abide and suffer: as capio dolores. To hold or contain, to invade and catch: as, Navem capimus. To inflame with love. And is lightly of such signification as the ablative is that cometh with it.

Capistrum, capistis vinculum. adhibitum ne animalia aufugiant. An halter.

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. An ornament that the Nuns were wont to beare upon their heads.

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. A Goat.

Car, aliquis ex Caria. A man of Caria.

Cardo, quo janua movetur. An hook or hinge.

Careo, est rem desideratam non habere. To lack or be without, and specialy such a thing as once we had.

Carex, herba acuta durissima. Sedge.

Caro, quod anima careat, non solum de animalibus, sed etiam depisicibus et fructibus. The meat of any thing, but most commonly flesh.

Carpo, decerpo. To crop, to bite off, or to gather. It is also to lease or to chuse out, and sometime to taunt and rebuke. Carpere viam. To begin to journey. Carpere virales auras.

Carpere lanam, to tose wool. Carpere linum to hatchel flax.

Carpere cibum, to eat.

Cassis, reticulum masc. pro galea fem. est cassis dis, et hanc cassida. A net or an helmet. in the feminine gender.

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. The camp, the pavillion, or an army.

Cato, nomen viri. A certain Romans name.

Caveo, diligentiam adhibeo, provideo consulo prospicio ne aliquid preter spem eveniat. To beware or to be wary and heedful. Cavere is also to put in assurance, and to save harmless by caution or suretie.

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, five stipes. A stalk.

Cedo. To give place, to depart and go away.

Cedrus, arbor ingens et procera. A Cedar tree.

Cello, See Caello.

Censeo, existimo puto, arbitror. To deem, to judge, to suppose, to think, to tell ones minde. Some take it for to be angry. Censeri is also to be in books of Subsidies, and to be taxed or valued.

Centum. An hundred.

Centussis, centum librarum. An hundred pound.

Cera, illud quod melle ex favis expresso remanet. Wax.

Cerno, video. To see. And by translation to perceive and understand. Somtime to decree and appoint. To sift renge and bolt, to sever and part. to fight, to go unto: as, Cernere haetenus ditarem.

Cetus, piscis maxim. A whale.

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio supra et infra per vomitum facta. The cholick. It is also cholet, the hot and dry humour.

Cicer genus leguminis. A certain Italian pease.

Cieo, turbo commoveo. To trouble, shake and stir, and some time for Cio, it is to call.

Cinis, vel ciner, pulvis, ashes.

Cinis, est avis quam alio nomine alaudam dicimus. A lark.

Claudo, obstruo, obsero. To shut or close. To make fast, to stop or to stay, not to suffer to passe: as, Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Clivus, locus molliter arduus et pro colle ponitur. A bank, a rising, also a little hill.

Clunis, natium tumor. The buttock.

Cluo, splendeo. To shine, to glister, sometime to fight.

Clypeus et clypeum, scutum majora et propriè peditum. A buckler.

Cœlum a graving toole, the skie, that is, as much of the world as is above the element of fire which is called æther, or quintum elementum. Cœlum is also taken for theaire; as In hoc cœlo qui dicitur aer.

Cœno, cœnam sumo. To sup, or to take supper.

Cœpio pro incipio, antiquum est. To begin.

Cognosco, nosco eos qui prius incogniti erant. To know that which we knew not before: sometime diligently and attentively to consider or tounderstand, to search by an enquiry, and to sit in judgement.

Collis, monticulus. An hillock

Colo, adoro, veneror. To honour, or worship with prayer, to exercise, to make much of, to inhabit, to love. Vitam colere is to lead a life: sometime so plow or till the ground, sometime to deck or trim.

Colus, instrumentum quod pensa continet. A distaffe or spindle.

Comes, comitans aut sequens. A companion by the way, either man or woman.

Comminisco, fingo, excogito. To imagine, to feign, to invent and devise, to assay, to bring a man to the belief of that that is not.

Como, comam compono. To kemb, to dresse the bush with a comb, or to deck and adorn.

Compago, compactio et conjunctio. A joynt.

Compedes, vinculi genus. A pair of fetters, or gyves.

Conditor, qui aliquid facit. A maker or builder.

Congrus, conger, genus piscis. A Congre.

Conjux, maritus vel uxor. A husband or wife.

Consulo. To aske counsel, with an accusative: to give counsel, or provide for, with a dative: to take in good worth, with a genitive. Sometime it is to sit in councel, and so deliberate, but used plurally; as Consulunt Senatores.

Coquo,

coquo, cibum usui aptum reddo. To dresse meat, to play the Cook, to prepare and go about: as, Bellum coquere. To vex and trouble: as Coquit me cura. To concoct, to bring out nutriment unto a natural foment.

Cor, praecipuum inter viscera & vitae fedes, arteriarum, ac caloris nativi, quo anima regitur, quasi foes quidam & domicilium. The heart and sometime it is used for the minde.

Corbis, vas ex vimlnibus factum A basket.

Cornus, vel cornum, aut cornu munimentum capitis quorundam animalium. A horn. By translation the turning of Rivers be called Cornua. It signifieth also the wing of an army and the end of a thing.

Cornus, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitium ferens, primo candidum, postea sanguineum. A certain tree unknown among us.

Costus, radix magni odoris. A shrub growing in Arabia, Jury and Syria, having a very fragrant savour, the which antiquity burned to their gods, as they did frankincense.

Coxendix, coxarum vertex, quae femora vertuntur. The hip.

Cruter, vel cratera, vas amplum cui vinum aut oleum imponimus. A goblet or standing piece.

Crepo, sono, To crack. Sometime to complain, lament, and accuse: as, Quis post vina gravem pauper iem crepat.

Crepundia, prima munuscula quae pueris dantur. All manner of things that are given children in their infancy, as corals swadling bands, daggers, timbrels, and such like.

Cres, Cretensis, Aman of Candy Creta, insula est. The Isle called Candy.

Crinis, capillus. Haire.

Crus, pars a genibus usque ad Interiotem pedem. A leg.

Crystallus glacies ex gelu vehementer concreta. Crystall.

Cubo, jaceo, To lie, and sometime to be sick in bed.

Cucumis, A Cucumer, the which is called also in Latine Cucumer.

Culex, vermiculus alatus. A Gnat.

Cumbo, the same that Cubo is

Cunabula, cunae. A cradle.

Cunae, cunabula idem.

Cupio, opto, desidero. To cover, to desire, to lust for: and sometimes with a dative to favour.

Cupressus, arboris nomen. A Cypres tree.

Curculio, animal parvum frumentum corrodens. A Wezel.

Cures, oppidi nomen. A towns name.

Curro, celeriter eo, gradum praecipito, intenta celeritate viam quasi voro. To run, and sometimes to flow, that is, to run as riders do.

Cuspis acutior pars hastae, The point of a speare, pike, or partizan, or any other like.

Custos, qui vel quae rem alicujus tuetur & curat. A keeper man or woman.

Cyprus, insula dives. Cypres the Isle.

D

Dama animal timidum A Buck or a Doe.

Damno, damno afficio, vel condemno. To damage or to condemne.

Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, sive in manus & arbitrium. To yeeld.

Defrutum, a deferendo vinum bedoctum ad mediam partem. Wine sodden to halfe.

Dego, ago I live.

Deleo, expungo, proprie lineas aut regulas. To put out and to cancell.

Delicium, oblectamentum quod nobis voluptari est. The thing wherein we take pleasure

Delphin, vel delphinus, vel delphis piscis maris, & signum coelestе. A dolphin.

Demo, auferо. To pull away and to exempt.

Dens, notum est per similitudinem: capitur pro omni, quo aliquid teri potest. A tooth.

Depango, defigo. To fasten down, and to plant.

Desidia, ignaviae virium. Slothfulnesse.

Dico, loquor nomino. To speak, or to tell.

Dies, tempus, viginti quatuor horarum. A day.

Diffiteor, inficias eo, nego. To denie.

Digredior, discedo. To go from

Diligo, amo. To love.

Diluo, aqua vel quovis humore aliquid purgo. To purge with washing.

Dindymus, jugum montis Phrygiae Idae matri deum dicatum. The top of Ida the hil of Troy

Diphthongus, unus duarum vocalium sonus. A double sound a diphthong.

Diptoton, nomen flexum duobus incasibus, quibuscunque, A noun declined with two cases whatsoever.

Dirae, imprecationes, execrationes, & inferorum furiae. Curses bannings, and the furies of hell.

Disco, capio doctrinam. To learn.

Dispesco, separo, dirimo. To sever.

Displico. To displease.

Dittonis, imperii, dominii. Of my right and title. We need not scrupulously to refuse Ditio the nominative.

Divido, partior. To divide.

Divitia, opes amplae fortunae. Riches.

Do, dono. To give.

Doceo, alicujus rei cognitionem alteri trado. To teach and sometime to shew, and to declare, to warn and to ascertain.

Dodrans, unciae novem. Nine ounces.

Doleo tristis sum. To be sorrowfull.

Domo, mansuetum facio. To tame.

Domus, aedificium ad habitandum factum. An house.

Duco, notum est. To lead, to marry, to account.

Dulcedo, suavitas. Sweetnesse.

Dux, qui vel quae ducit alium. A guide, man or woman

E

Ecquis. Whether any.
Edo, comedo. To eat.
Edo, i, emitto et quasi extrudo. To set out and evulgate, and sometime to exhibit and shew as, Edere spectacula. Edere animam, is to dye. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.
Edoceo, deligenter doceo. Thorowly or perfectly to teach.
Effata, sunt ultimae precationes augurum post finem auspiciorum extra urbem dictae. The prayers that Southsayers said, after notice taken of birds flying before they enter the city.
Egeo, careo. To need.
Elephas, elephantus, animal fama notum. An Elephant.
Elis, civitas Arcadiae. A City in Arcadia or a Country in Peloponesus.
Emineo, prae aliis appareo, vel excello. To appear before others, and to passe them.
Emo, compara, mercor. To buy,
Ensis, gladius. A sword.
Epulo. To eat up, to consume with feeding, and to leave nothing.
Epulum, quasi edipulum est celebre convivium. A banquet or feast.
Eques, homo equo insidens. An horseman, or he or she that rideth.
Eremus, locus desertus. A desart or wilderness.
Eripio, extra rapio. To pull out.
Esurio, famem patior. To hunger.
Eventus, eventum quod casu aut fortuna nobis evenit. Hap, or that which commeth to passe.
Excludo, extra claudo. To shut out.
Exercitium, vigiliae diurnae et nocturnae. Watchings and wakings.
Exculpo, penitus sculpo, vel tot pendo concio. To carve, to grave, to cut out, to search out: as, Oculum exculpere. To wrest or wring out: as Verum exculpere.
Excurro, extra curro, vel praecurro. To run out, or to outrun before, to run mount to a great deal, to make an outroad, or excursion.
Excuso, extra culpam reddo. To excuse.
Excutio, cussi, cussum. To smite out.
Exequiae funebre officium. The ceremonies of the burial.
Exlex, sine lege vivens. A lawless man or woman.
Expergiscor, evigilo. To awaken.
Experior tento vel tentor. To prove or to be proved.
Explico, extendo, et declaro. To stretch out and to declare.
Exta proprie cor, jecur, et pulmo dicuntur. The entrailes.
Exsors, exul. A banished man or woman.
Exul, qui vel quae exulat. A banished man or woman.
Exuo, exolvo, denudo. To put off, to uncloath.
Exuviae, ab exuendo. The things that we put off.

F

Facies, v. face.
Facio, aliquid ago. To make.
Faceso, facio, vel eo ad faciendum. To make, or to go to make.
Fallo, decipio. To deceive.
Fames, edendi cupiditas. Hunger.
Far, Omne a general word for any kinde of graine or corne as, Triticeum far hordeaceum, siligineum, etc. but now it signifieth one certain kinde called Ador, which is bread-corne.
Farcio, farsum, impleo, plaque satio. saginio. To stuff, to fill, to satisfie, and to make fat.
Fas, jus, religiosum, et dignum factu. Law full right godly, and worth the doing.
Fascis, lignorum aut arborum rei congeries: A faggot.
Fasti, libri in quibus apud romani res postas Romani scripturae continebantur, et rationes civitatis explicabantur. A register for the order of things for the whole year. Fasti dies, were dayes wherein the Judges might give sentence, without offence of the gods, with these three solemn words of the Law, Do, dico, addico. Nefasti dies, were their contrary dayes.
Fateor, annuo concedo. To grant and to assent unto.
Fatisco, deficio, aut defatigor. Abundantly to gape.
Fatiscor, fessus sum. To be weary, to faint, and to be weake.
Faveo, rebus alicui opto. To favour.
Fel, purgamentum sanguinis. The Gall.
Feriae, dies cessationum ab opere. Holydayes, or time of pastime used.
Ferio, percutio. To strike.
Fero. To beat, or to suffer, to lead or tell, to give, to cover to advance, to bring forth, to have, to take away, to obtain. To ask advise: as Pompeius tulit ad populum.
Ferveo, valde caleo. To be hot
Fervesco, calesco. To wax hot
Ficus arbor vel morbus. A Fig-tree, or a certain bile rising in the fundament.
Fides, constantia in omnibus rebus. Faith and Truth.
Fido, fiduciam et spem habeo. To have trust.
Figo, to fasten, to plant, to smite with arrow, or such like
Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. Ferne, whereof there be two kindes, as in Herbaries you shall see.
Filum, fibra subtile quod ex lineo laneve trahendo ducitur. A thread.
Fimus, lutamen et excrementa animalium, quibus agri stercorantur. Dung. It is also Fimus in the neuter gender.
Findo, diffido, scindo. To cleave.
Findo, fodio. To fashion.
Finis, extremitas five terminus in quaquare re. An end.
Fio, efficior. To be made.
Flavus, luteus sum. To be yellow.

Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. To bow to move, and to cause to follow.

Fleo, lachrymo. To weep.

Flo, spiro. To blow.

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. A floure.

Fluo, decurro, proprie ut liquores. To flow.

Fodio, terram eruo, To dig.

Follis, instrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. A pair of bellowes.

Fons, scatebra. A well.

Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. A pair of tongs.

Forfex, instrumentum fartorum, quo aliquid scinditur. A paire of scissers,

Fors, fortuna, casus. Hap.

Forum, a ferendo, quia lites et venalia illuc feruntur. The Judicial place, and then it is named Forum Judiciale: or the market place, and is called Forum venale.

Frango, rumpo destruo. To break.

Frenum, vel fraenum, Instrumentum quo equum insessor coercet, A bridle.

Frico, scalpo. To rub.

Frigeo, frigidus sum. To be cold.

Frugi, indeclinabile omnes generis, utiles, necessarius, frugalis, Good, profitable, and thrifty.

Frugis, ejus quod exterrae fructu in alimoniam vertimus, Of corn or pulse. Some make the nominative hereof Fruges, and some Frux: the formost is not to be misliked.

Fruor, delectionem et fructum capio, et alor. to take pleasure or fruit and profit of, and to be fed

Fuga, fugiendi actus. Flying or running away.

Fugio, vito, currendo relinquo. To fly from, to avoid.

Fulcio, sustineo, munio. To underprop and to shore.

Fundo, liquefacio, vel liquidu spargo. To melt or to pour.

Funis, restis. A rope.

Fur, qui vel quae alteri sub trahit, A man or woman thief.

Furfur, purgamentum farinae. Bran, or scurf.

Furo, insanio. To be mad.

Fustis, baculus. A club.

G

GAbii, Volscorum urbs. A town in Italy seventy miles from Rome.

Gallia, Europae pars, sita intra Pirenaeos montes, inter Hispaniam, germaniamque, et duo maria Oceanum Britannicum & mare nostrum. France

Garamas, libiae incola. A certain inhabitant of Africk.

Gargarus, unus ex collibus montis Idae. A very high top of the hill Ida. There is also a town of that name at the foot of the same hill.

Gaudeo, laetor. To reloyce.

Gelu, proprie glacies. Frost, or ice.

Genu, curvatura, qua crus et femur connectuntur. A knee.

Gero, porto. To beare.

Gibbus, et gibber, solidus in dorso tumor. A jub or bunch

Gigas, vir altissimuae staturae A Giant.

Gigno, gentro, To beget.

Gingiber, herba in Arabia nascens. Ginger.

Glis, animal muri simile. A dormouse.

Glisco, cresco, augeor, invalesco. To increase and grow, to wax strong, to wax fat, and much to desire, and sore to cover.

Gluten, glutinum aut colla. Glue.

Gorgon, nomen mulieris. A certain terrible woman.

Gradior, eo, incedo, progredior. To go.

Graecia. The Country of Greece, a great piece of Europe which is now under the Turk.

Grajugena Graecus. A Graecian born.

Grando gutta aquae in aere congelata, Hail.

Grates, gratiae relatae pro accepto beneficio: Thanks.

Grex, pecudum multitudo. A flock.

Grossus, fi us abortiva, quae non maturescit. A rathripe fig

Gruo, ut grues gruere dicuntur. To cry like a Crane.

Grus, avis nota. A Crane.

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. A Griffon.

Gummi. liquor glutinosus, ex arboribus resudans. Gum.

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem: vel animal. The wesand, or a Wesel.

H

HAbeo, possideo, teneo. To have.

Hareo, arcte alicui rei infigor. To cleave unto.

Hares, qui succedit in haereditatem alterius. An heire.

Haelec, piscis qui sola aqua nutritur. An herring.

Haurio, extraho humorem, et educo ex profundo aliquo loco. To draw.

Heros, vir illustris et nobilis A nobleman, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god then a man.

Hasperus, serotina stella. The evening star.

Heteroclitum, nomen secus. quam declinationum canones poscunt, flexum. A word declined otherwise then the bare rules of the declensions do require.

Hilaris, vel hilarus, jucundus, laetus. Merry.

Hyppomanes virus ab equa collectum vel caruncula in fronti pulli equini, hominem ad insaniam redigens. Poyson to procure love withall, or a little piece of flesh growing in the colts forehead, when it is first foaled.

Hirundo, avis notissima. A Swallow.

Histrix, animal ex herinaceorum genere. A Porcupike.

Homo, notae significationis A man or a woman,

Honor, vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. Honour, worship.

Hordium ab horrore, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. Barly.

Hospes, qui vel quae adhospitium recipit, aut recidetur,

capitur pro peregino. An host or an hostesse; or a guest, man or woman.
Hostis, inimicus, vel peregrinus. An enemie.
Huber, fertillis, abundans, et mamma pecoris et hominis. Plentifull, or a dug, or the udder of any beast.
Humus, terra humefacta. The ground.
Hydrops, aqua intercus. The dropsie.
Hyems, bruma. Winter.

I

JAceo, decumbo. To lie.
Iacio, emitto, ac vi impello. To cast, to hurle, to lay, as jacere fundamentum: or by translation it is to make a beginning. Jacio is sometime to spread abroad by rumor, and somtime to object against one with an accusative, with this Preposition In.
Iaspis, lapis pretiosus. A green pretious stone, whereof there be divers kinds and degrees of divers colours.
Ico, ferio percutio. To strike to smite: as, Icere colaphum Icere fœdus, is to strike up a bargain.
Icon, imago. An image.
Ida, mons altissimus Troici soli. A hill in the Country of Troy.
Idus, dies qui dividunt mensem. In March, May June and October it is the fifteenth day in the rest the thirteenth,
Iecur, hepar. The Liver.
Ignis, unum ex quatuor elementis. Fire.
Illex, qui sine lege vivit. A lawlesse body, man or woman.
Imber, agmen aquarum largiu ex nubibus effusum. A shower.
Imbrex, canalis, vel regula curva et obtorta, per quam imber defluit, A gutter-tyle.
Immineo, insto. To hang over.
Impetis, violentiae, invasionis Of violence and boisterousnes
Incesso, accuso, impero. To accuse, to revile, to provoke, to invade, and enter into.
Incido, ferio, seco. To cut, to grave in.
Incido in aliquid, vel super aliquid cado. To fall into by hap, to run into: as Incidi in errorem. And sometime to happen, or to chance.
Incipio inchoo. To begin, to take in hand, to enterprise.
Inculco, eadem saepius iterando ingero. Often to repeat.
Indo, impono. To put in.
Indoles, facilis significatio futurae probitatis. Towardnes, or likely disposition.
Induciae, pax in paucos dies. A truce.
Indulgeo, obsequor. To set much by, and to give to.
Inermus, vel inermis, qui armatus non est. Unarmed.
Infans, homo per aetatem nondum sciens fari. A babe.
Inferiae, sacrificia quae inferis solvuntur. Sacrifice done to spirits in hell. Hereof Inferias facere, is, Manes sacrificiis placare, that is to celebrate obites and obsequies.
Inficias, negotionem, se vel deberequod actor poscit, vel commisisse quod accusator objicit. A denial, and it followeth onely the verbe Eo.
Inficio, intingo, vitio, seu maculo. To dye or to infect.
Ingruo, invado, impero facio. To give an onset, and to invade
Injussu, absque authoritate, & temere, sine jussione. without bidding.
Insidiae, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. A lying in wait for, or a deceite.
Instar, significat vel similitudinem, vel aequiparationem et mensuram. Like or as big or the image.
Intelligo, capio. To understand
Interpres, qui autores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. An interpreter man or woman, or a translator.
Invidia, mœror ex aliena prosperitate. Envy, sorrow for another mans welfare, or else the evill will and despight of a man.
Iocus, est quidam. lepor et festivitas in verbis. A merry scoffe.
Irascor, ira stipulor. To be angry.
Ismarus, mons Thracia asper, et incultus ex una parte, ex alia fertilis vinetis et olivetis. A hill in Thracia so named.
Iter, itio, actus ennui A journey.
Iubar sol, vel ipsius splendor. The sun beame.
Iubeo, impero. To command.
Iudex, qui vel quae judicat. A Judge, he or she.
Iugeris, agri tantum quantum ab uno pari aut jugo boum uno die arari potest. Plinius. We call it an acre. The authours do vary in the measure of it: for the commodity of the nominative and other cases, we may use Jugerum.
Jugum, vertex, sive cacumen montis. The top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, that is a couple. by metaphor it is a servitude or a bondage. Also a weavers beam or a pair of gallows, such as for ignominie the Romanes went under. Tribus hastis jugum fit, humi fixis duabus, superque eas transversa una deligata.
Jungo, copulo, & quasi in unum ago. To joyne.
Juno, dea Jovis uxor. The goddesse Jupiters wife.
Juro, juramentum facio. To sweare.
Jus, quod natura, aut civitas, aut gens jubet, et liquor eorum quae coquuntur. The law and right: and the broth of any thing sodden.
Jussu, imperio, jussione. By commandment.
Justa, idem quod exequiae.
Justitium, juris dicendi inter missio. No Terme.
Juvenis, qui adolescentiam excessit aetatem. One come to mans age.
Juventus, aetas juvenilis. Mans state.
Juvo, auxilium do. To help.

I

LAbes, hiatus, macula, dedecus. A great chap, a spot a dishonour or reproach.

Labor, vel labos, operis, defatigatio. Labor and toile, painstaking: sometimes it is misery, calamity, perill, danger travel.

Lac, succus maternus quo animalia nutriuntur. Milk.

Lacesso, vexo, incito, provoco To trouble, to provoke.

Lacio, in fraudem duco. To allure, or to entice.

Lactes, graciliores intestinæ The small guts.

Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. To give milk, or to deceive.

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit rivos. A lake, a weare or meyse.

Ledo, verbo fictivo aliquem offendo. To hurt.

Laelaps, nomen cujusdam e canibus Actæonis One of Actæons dogs called Laelaps for speedy fusionesse, For Laelaps signifieth a whirlwinde, a tempest and a storme.

Lambo, lingo lingo. To lick

Lampas, ignis aut solis splendor. A fire, or brightnesse of the sun or a lamp.

Lanista, qui domi gladiatores docet, et populo vendit. A master of defence.

Laquear, pars superior cubiculi parum concava. Avaulted roof of a parlour.

Laser, herba quædam et succus qui ex culmo lasarpitii exudat. The herb out of which cometh the luice that the Apothecaries do call Asa dulcis, and Belzoe, or Belzoin: the common people call it Benjamin.

Lapso, ab scendo, non comparco. To lurke, or to be hidden.

Lavo, aqua purgo. To wash.

Laurus, genus arboris. A Bayetree.

Labes, vas aeneum, A caldron or a pan.

Lecythus, unguilia olearia. A box for oyle and ointment. It is taken also for eloquence in writing.

Lego, aeterna &. To read.

Lemures, larvæ nocturnæ, et terrificationes imaginum. Hobgoblins, or night spirits.

Leo, animal ferox. A Lyon

Leo imprimo, formo. To imprint, to forme. A basilysum.

Lethum, mors, interitus. Death.

Liberi, pignora. Children. One son or one daughter may be called Liberi: and so may Nephewes and their successors.

Libet, placet. It pleaseth.

Libs, ventus Africus. The south-west winde, by west.

Licet, fas est. It is lawfull.

Lichen, herba, vel gravissimum morbi genus. Liverwort: Apothecaries call it Hepatica. It is also the kinde of Lepry called a fasce flame in Latine Impetigo.

Lien, splen. The milt. Dicitur et lienis in nominativo.

Ligus, incola Liguriæ. An Italian of the Country of Liguria.

Limax, testudo et cochlea carentia. The shelled snaile, and the dew snaile.

Limus, vestis genus ab umbilico ad pedes sculutum aut consutum modius. A kinde of garment or else slime or mud.

Lingo, lambo, id est, ali nid aqua molliter tango. To lick

Lino, aliquid alicui rei superinduco. To daub.

Linquo, committo peccor. To leave, to trespasse.

Lister, cuticulæ cavitas. A bore facta. A cock-boat.

Liquefio, liquesco. To be molten.

Liquor, linneo. Idem.

Liveo, lividus sum, id est, foridus sc to wax or sikly.

Liva, aqueus in exercitu, qui sequitur quæstus gratia. The scullion that waiteth on

Locri, urbs in Bœotia. A towne in Italy.

Locus, proprie locatio ad quod aliquid continet. A place.

Logus, sermo, ratio, verbum speech, reason, a word.

Loquor, verbo qualiscunque proloquo. To speak.

Lucco, luctum exerceo. to or To play, or to sport.

Lues, cum in urbe aut in agro febris, aliudve morbi genus, homines aut pecora aut utrosque corrumpit. A common disease or murrin.

Lugeo. To bewail, to lament a thing or else absolutely to mourn, and sometime to be a mourner in apparrel.

Luo, solvo, pœnas eo. To redeeme, to cleanse, to pay for.

Lustra, habitacula ferarum. Denne of Wilde beasts, or brothell houses and petty tipling houses of bawdry.

Lynx, animal maculosum, acutissimi visus. Our men call this beast an Ounce.

M

MAbsalus, mons quidam Arcadiæ. A hill of that name in Arcadia.

Magnes, lapis ferrum attrahens. A stone that draweth iron unto it. It is called also Heraclius lapis, or Siderites.

Maiores, avi, abavi proavi, atavi tritavi, et quicunque ante hos infinitum. Our ancestours.

Malo, magis velim. To will rather.

Mando, comedo, vel commisceo. To eat or to commix.

Maneo, fixo, et expecto. To tarry, or to attend for.

Manes, dii inferi inter Numina laeva. Spirits or devils

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hostibus. Spoiles taken in war.

Manus, membrum corporis haud.

Mapalia, agrestes casæ. Cabins or small cottages.

Mare, pelagus. The sea.

Margo, quicquid est extra ras. The Brim or uttermost thing, or the bank of a river, or sea.

Marmor, lapid genus pol

Mars, deus belli. The of the God of war.

Mariner, testis. A witman or woman.

Mas, vir. A man.

Masticus, mons Gem

Materia, vinl sensu. An hil

that part of Italy that is called Campania, fruitful of pleasant wines.

Mater, nota est significatio. A Mother.

Medeor, do medelam. To cure

Medicor, medeor, remedium adfero Idem.

Melo, mingo. To pisse.

Mel, liquamen dulce. Honey.

Meleager, vel Meleagrus, Oenei AEtoliae regis filius. A mans name.

Menda, et mendum, error, erratum. A fault.

Menses, mulierum profluvium Womens flowers.

Mensis, tempus Lunae curriculo confectum. A moneth.

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum, qui obtineam praemium, vel poenam patiar. To deserve.

Meridies, dies medius. Noon or the noon stead.

Metior, pondero, mensuro, considero. To measure.

Meto, seco amputo herbam, vel segetem. To mow.

Metuo timeo. To fear.

Metuor, timeor. To be feared

Meus mine.

Mico, fulgeo cum motu, vel tremore. Often with certain intermissions to shine, and likewise to be moved, to put forth fingers to him with whom we play. WIL put forth which is called Micare digitis.

Miles, qui vel quae militiam exercet. A warrior, a souldier.

Minae, metus incussiones per verba aut signa. Threatning.

Mingo, urinam facio. To pisse

Minores, posteri, etiam post vinepotes futuri. Our successors.

Miseo, To mingle, to serve [illegible], sometime to trouble.

Misereor, misericordia afficio. To take pity on.

[illegible]tto, ad aliquem do. To send [illegible]enia muri urbis. The wals [illegible] town, and figuratively [illegible] town it self.

Mereo, tristor, dolore afficior. To be heavy, sad, in a [illegible]mp, or mourning.

Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu praeterquam uno, et eo obliquo A noun having one termination and that in one oblique case.

Mons, terrae tumor, altissimus An hill.

Mordeo, dentibus laedo. To bite.

Morior, e vita discedo. To die.

Mos, viae institutum consuetudine firmatum. A custome.

Musceo, lenio. To asswage

Mulgeo, lac e mammis exprimo. To milk.

Mulier, quae non est virgo. A woman.

Mulsum, potus ex vino et melle. A certain wine confect with honey.

Multiplico, adaugeo. To multiply, to increase.

Munia, onera legi dedita, et officia quae publice praestantur. A duty or office.

Mus, exiguum animal. A Mouse.

N

Nanciscor, acquiro. To get and to obtain.

Nascor, orior in mundum venio. To be born.

Natalis, conditio sanguinis et familiae. The degree of blood and gentry as generosi natales, natales obscuri. It is also taken for years. Sex mihi natales ierant: There were passed six years. It is also used for the origine or first spring of things.

Natalis, dies alicui natalis. A birthday.

Natrix, serpens aquaticus. A water serpent, that with poison infecteth the water.

Natu, aetate, partu. By age, or by birth.

Neco, quacunque re occido. To kill.

Necto, ligo, coniungo. To hide.

Nefrens, porculus per etatem fabam frangere nondum potens A young pig.

Negligo, contemno, non curo. Not to passe on, to contemne.

Nigreo, niger fio. To become black.

Nemo, ne homo. No body man or woman.

Neo, filum torqueo. To spin.

Nervus, motus sensusque instrumentum. A sinew.

Neuter, neither of both.

Nexo, ligo vel necto. To bind.

Nideo, splendeo To shine.

Nihil, rei cuiusvis privatio. Nothing.

Nihilum, rei cuiusvis privatio.

Nil. Vide nihil.

Nitor, conor, ago sedulo. To goe about, to endevour.

Niveo est oculorum et aliorum membrorum nisu aliquid conari. To give a token with the eyes, To wink, to endevour.

No, nato. To swim.

Noceo, malum infero. To hurt, to harme.

Noctu, nocte. By night.

Nolo, nemo, non volo. To nil

Nonae, quasi novae, propter initium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Junio, et octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. The nones of a moneth

Nosco, rem certam habeo. To know.

Noster, Ours.

Nostras. Of our Country, sect or faction.

Notus, ventus meridionalis, quem nos Austrum appellamus. The south winde.

Nubes, vapor humidus sublime egressus. A cloud.

Nubo, vico trador. To be married to a man, for it is in the womans part onely.

Nugae, cum nihil agimus. Trifles.

Nullus, none.

Nundinum dies & conventus status rerum mercatui. A Faire.

Nuo. A verb not much in [illegible]e: the compounds therof be commonly received and it signifieth to nod.

Nuptiae, legitima conjunctio maris et foeminae in vitae societatem. Mariage

Nurus, filii uxor. A daughter in law.

Nycticorax, cor vus nocturnus. A night raven.

O

Obdo, oppone sive appono To set against.

Obex, Objectum aliquod: vel bostaculum, ut pessulum, sera. V bar or stop.

Obsiviscor e memoria aliquid excidere fino. To forget.

Obses, qui vel quae traditur in fidem alteri. An hostage or pledge man or woman.

Occido. To fal or perish and to be slain, to set as the sun sets

Occido, To kill or slay.

Occiput, posterior pars capitis The hinder part of the head.

Occludo, claudo. To shut.

Occulto, abscondo, abdo To hide

Occulo. Idem.

October, mensis octavus a Martio. The tenth moneth in our yeare, called October.

Odor, vel odos quasi olor ab oleo: est autem infectus aer A savour.

Oleaster, olea sylvestris. A certain shrub like the Olive tree, the Greeks call it the wild Olive, or the ground Olive, for the lowneſſe.

Oleo, odorem spiro et emitto. To give a smel and that indifferently, so, that the differences be made with Bene and Male.

Olfatio, odoror. To smell or to savour a thing: by translation it is to perceive and finde, to foresee.

Omen, augurium quod fit ore Halsoning, and forespeaking.

Omnis. Every one.

Onus, pondus alicui injunctum A burden.

Onyx unguis & gemma. The nail of a mans hand, a precious stone white like a naile: the haw in a mans eye.

Operio, tego. To cover:

Opifex, qui opus facit. A orke man.

Opis, adminiculi, praesidii. Of aid and help.

Oppango, circumfigo, circumplanto. To fasten or to joyne unto, or to plant about.

Opus, Opuntis, nomen Civitatis in Locris, A towns name in the country of Locris.

Orbis, circulus mundi, res rotunda. A Globe or a bowle. and therfore the world is called Orbis, because it is every way round like a bowle.

Ordior, incipio. To begin, or to commence.

Ordior, id est texo, to weave.

Oriens, regio Orientalis. The East.

Orior, nascor, surgo, incipio. To spring, to rise, to begin.

Orontes, nomen viri et fluvii. A mans name, or a certain River in Syria, now called Tarsaro.

Os, oris, concavum illud intra quod sunt dentes et lingua. A mouth.

Os, osis, solidamentum corporis durum. A bone.

Ostrea, conchae species. An Oyster.

Ovum. An egge.

P

PAciscor, pactum facio, convenio. To make a bargain, to fall to an accord, sometime to promise.

palleo, parum albeo. To be pale.

Pampinus, vitis ramus. A vine branch.

Pando, aperio, patefacio. To open.

Pango, pacisor, cano, jungo, plango, figo. To bargain, to sing, to joyne, to nail to fasten.

Panis, quo pasimur. Bread.

Panther, et Panthera, animal quoddam Pardo simile. A certain beast.

Papaver, genus herbae soporiferum. Poppie.

Papyrus, charta qua utimur in literis scribendis. A certain sort of rush growing in the marish of Egypt, somewhat high whereof they made a kinde of paper, and called it Papyrus whereof our paper now is called likewise.

Paradisus locus amoenissimus. A place of pleasure.

Parco, abstineo ab ultione. To spare.

Parens, pater aut matur, avus aut avia. A father or mother a grandfather or grandmother.

Pareo, obedio. To obey. To bring forth.

Pario, prolem produco.

Parnassus, mons in Phocide duos vertices habens. An hill in Phocis, a country in Greece

Partio, divido, et quasi partes facio. To part or to divide.

Parturio, cupio aut concor parere. To be toward labor.

Pasco, nutrio. To feed, or to nourish.

Pascor, nutrior, alor. To be fed

Passer, avis salacissima. A Sparrow.

Pateo, apertus sum. To be open.

Patior, sustineo, tolero. To suffer or to abide.

Patro, aliquid mali committo. To commit some evill.

Patrueles, patruorum filii. Brothers children.

Paveo, timeo. To feare.

Pecten, instrumentum textorum et dentatum. A comb, or a weavers stay.

Pecto, orno capillos. To comb the haire.

Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terrae pascitur. All Cattel.

Pedes, qui pedibus incedit. A footman.

Pedo, ventris crepitum facio. To fart.

Pelagus, mare. The sea.

Pellex muliar, impudica. A harlot.

Pello, ejicio, removeo. To drive or to put away.

Penates, dii domestici, quod penes nos nati sunt. Houshold gods

Pendeo, suspensus sum. To be hanged.

Pendo, suspendo, vel pondero, aestimo. To hang, to weigh, to prize.

Penis, cauda. A tail, and at the last it was taken for a mans yard.

Penus vel penum, omne esculentum poculentum, quo homines vescuntur. An manner of victuals.

Perago, perficio. To finish, and to perfect businesse.

Percutio, ferio, To smite.

Perdix, avis nota. A partridge.

Perdo, amitto. To lose.

Perduellis, hostis. An enemy in the war.

Pergamus, civitas insignis A

UMI

fine in ditione Trojanorum. The City of the Trojans, otherwise called Ilium, or Ilion.

Pergo, in re procedo, abeo. To go forward.

Perlego, totum lego. Wholely and thorowly to read.

Permissa, permissione cum nemo adversatur. By sufferance, with leave and licence.

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. Thoroughly to beare or suffer.

Perplaceo, valde placeo. To please very much, or throughly to please.

Persis, orientalis regio. The country of Persia.

Pes, ima pars corporis qua gradimur. A foot.

peto, oro, obsecro, rogo. To ask.

Phalerae, ornamenta equorum Horse trappings.

Pharas, turris altissime in Portu quae lucet navigantibus. A watch tower.

Phaselus, navicula velox & ablonga. A brigandine.

Philotis, nomen mulieris A womans name.

Phoenix, avis in oriente, a Phoeniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia nascens, aquilae magnitudine. Phoenix the bird.

Phryx, vir Phrygiae. A Trojan.

Pietas, pius cultus. Godliness.

Piget, dolet, seu molestum est. It irketh,

Pingo, formam alicujus rei ductis lineis repraesento. To paint.

Pinso, tundo panem confricio, To smite with the beak, to beat in a morter, as once they did their grain, and thereof to bake.

pinus, arbor est picei generis, nuces serenes omnium maximas, quas Latine pineas vocant. A Pine tree.

Piper, herba. Pepper.

Piscis, animal quod continue sub aquis degit. A fish.

Pix, resina ex arboribus fluens. Pitch.

Placeo, gratus sum. To please.

Plagae, ratia latiora ad capiendas feras. Hunting nets, or wide mashed nets to take beasts.

Plaudo, manibus percutio, ac gestu laetiam indico. To clap hands for joy.

Plebs, vel plebis, idem quod vulgus. The common people.

Plecto, supplicio afficio, puniferio. To punish, to beat.

Pleo, plenum facio. To fill.

Plico, contraho, & rugas facio. To fold or to plait.

Pluo, aquam demitto. To rain.

Plus, vox incrementi. More.

Polleo, possum, valeo. To be able, to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.

Pono, colloco, constituo. To set or to put.

Pons, a ser, vel quodvis aliud per quod super aquas transimus A bridge.

Pontus, mare. The sea.

Porticus, ampla domus, propter repentinos imbres deambulationis gratia aedificata. A gallery, or ambulatory.

Posco, peto, to ask, to require.

Postis, latus portae sive januae, A post.

Poto, bibo. To drink.

Praecordia, quae extra separant ab inferiore viscerum parte The Midriffe.

Praecurro, antecurro, sive cito ante eo.. To run before.

Praelego, antelego, ut solent praeceptores suis discipulis. To be an interpreter, or a reader, and sometime to cut, or to sail by.

Praemineo, praecello. To excell others.

Praeneste, nomen urbis. A town in Italy:

Praes, sponsor qui se obligat, id est, fidejussor in lite numaria. A surety.

Praeses, qui vel quea presidet. Hee or shee that superintendeth.

Praesul, qui vel quae praeest idem.

Prandeo, prandium sumo vel ante prandium cibum sum To dine.

Precis precationis, obsecrationis. Of prayer, of petition.

Premo, To presse, To be against and to vex, to pursue, and to be hard at hand with. To drive, to hide, to expell, to shut, to deflower, to kill &c.

Primitiae, primi fructus ex agro percepti, qui Deo reseruntur, First fruits of a mans ground, or the firstlings of any other things.

Princeps, qui vel quae principatum obtinet. The Prince or Princesse.

Problema, propositio interrogationem annexam habens. A demand.

Prodo, manifesto. To betray, to manifest.

Proficiscor, eo alio. To go forth.

Proluo, multum sive multo tempore lavo. To all to wash.

Promineo, procul appareo. To hang out in sight.

Promo, profero, eloquor. To set abroach, or to utter.

Promptu, parate, sine mora: With readinesse, or speed.

Psallo, cano instrumento musico. To sing or to play on an instrument.

Puber, vel pubes, proprie lanugo quae maribus decimo quarto anno foemininis duodecimo circa pudenda oriri incipit. Ripenesse of age.

Pudet, pudore afficio. It shameth.

Puerasco, exacta infantia pueritiam inchoo. To wax a child.

Pugil, qui vel quae pugnandi artem novit. A Champion man or woman.

Pulvis & pulver. Dust. Notum est,

Pumex, lapis cavernosus. A pumice stone.

Punctus et, punctum, minima individuaque linea pars. A prick, or a point, a little centre.

Pungo, stimulo, morsum ac aculeum infigo. To prick or sting.

Pus, sanies & quicunque humor in putredinem versus. Matter or core.

Python, serpens eputredine natus. A serpent.

Q

QVaero, investigo, interrogo To seek for, to search.
Quatio, moveo, concutio. To shake.
Quercus. An oake.
Queror, lamentor. To complain or lament.
Qui, The which.
Quies, vacatio a labore, aut cessatio a quovis opere. Rest it appertains to the body, Tranquillitas unto the minde.
Quiliber. Every one, or whosoever you will.
Quinisco caput inclino, moveo. To hang the head.
Quisquiliae, purgamenta, et quicquid ex arborious surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. Things of no weight, things not worthy regard, or chippings.
Quot, How many.

R

RAbula, homo futilis. A brawler, or a smatterer in the law.
Rado, cultro vel quavis re acuto decerpo To shave.
Ramex, ruptum et distentio intestinorum: Burstennesse.
Rapio, per vim traho, aufero. To snatch away.
Rastrum, instrumentum dentatum, quo utimur in foenificio ad corradendum foenum A rake.
Raucio, raucus sum. To be hoarse.
Recido, retro sive iterum in eadem cado, to fall backward, or to fall into the same again.
Recordor, rursus in mentem revoco. To call to minde again.
Reddo, acceptum vel ablatum restituo. to render, or to restore.
Redoleo, odorem alicujus rei rufero, vel multum oleo. To beare tha savour of a thing, or to savour strongly; and by metaphor, to resemble and to taste of.
Refringo, iterum frango. To break open.
Rego, guberno. To rule or to govern.
Relego, rursus lego. To read again.
Reminiscor recordor, memini. To remember.
Ren, viscus quoddam. The kidny.
Renuo, refuto, rejicio. To refuse.
Reor. arbitror, puto. To suppose.
Repango. dissolvo, rejungo. To unloose, To disjoyn.
Reperio, invenio. To finde.
Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus praeses provinciae a provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilavit. Of bribery and pillage, or of extortion.
Replico, dissolvo. To unfold.
Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. To prick again.
Res, omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendit. A thing.
Rescio, rursum, percipio. To know again.
Respio, repudio, sperno, to refuse.
Restis, funis vel lorum. A rope or a with.
Resulto, resilio, reverror, in contrarium salio. To rebound.
Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. A net.
Rex., nota est significatio. A King.
Rideo, chachinno. To laugh.
Ringo, os torqueo ut canes. To make an evil favored face like a snarling dog, and to vex.
Robur, species quercus durissimae, an oake.
Rodo, mordeo, comedo. To gnaw.
Roma, urbs Italiae quondam a pastoribus condita, olim gentium domina, cum floreret, quarta et postrema monarchia Rome.
Ros, humor qui sereno tempore coelo fluit. A dew.
Rostra, templum seu forum judiciale ante curiam Hostiliam, in quo erat pulpitum ex quo concionari solebant. The place where matters are declaimed.
Rudens, funis nauticus. A cable.
Rudo, graviter sono ut asinus, to cry like an Asse.
Rumpo, frango. To break.
Ruo, cado. To fall.
Rus, locus extra urbem, ubi agri sunt et villae. The countrey.

S

SAcer, quod venerabile. Holy.
Sacerdos, deo dicatus, ad sacrificia facienda. A priest or a Nun.
Sacro, deo dedico, sacrum facio. To dedicate.
Sal, quo utimur in cibis condiendis. Salt.
Salio, salto. To leap, or to leape as bruit beasts do, when the male covereth the female.
Salio, sale condio ac conspergo. To salt, to powder, or to season with salt.
Salto To leap, or to dance.
Salum, mare, a sapore salis. The Sea.
Salus, incolumitas. Health.
Samnis, nomen gentis. A Samnite.
Sancio, firmo, et proprie effuso sanguine per hostiae immolationem. To make sure, and to establish
Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. Blood.
Sapphirus, pretiosus lapis. A Saphire.
Sapientia, rerum divinarum atque humanarum scientia. wisdom.
Sapio, saporem habeo. To have a taste.
Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. To patch and amend.
Sardonyx. A certain precious stone.
Satago, satis ago, laboro, sollicitus sum. To do, to endeavour.
Satrapas, princeps. A Prince.
Scabo, frico. To scratch or to rub.
Scalpo, sculpo, et fodio unguibus ac manibus. To claw or to scratch.
Scando, in altum tendo, To climb.
Scindo, seco, findo To cut or to divide.

Scio

Scio. To know.

Scobis, et scobs, est id quod ab aliqua materia decidit perferrum, terebram, aut limam. Dust.

Scriba, qui literas, vel gesta vel tabellas, et similia scribit alterius nomine. A scribe or Notar.

Scribo literas formo. To write.

Scrobs, fossa aut puteus. A ditch or pit.

Scurra, qui risum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiae aut dignitatis A scoffer, a jester, or a parasite.

Secerno, abjungo separo. To divide or separate.

Seco, divido. To cut.

Sedeo, quiesco. To sit.

Seges, frumentum in spicis. Corn yet standing.

Seligo, seorsum colligo. To gather a part.

Semis, id est, semias, sex unciae, dimidium assis. Half a pound, or the half of any whole summe.

Senecta vel senectus, senium, aetas. Old age.

Senex, senio confectus. An old man.

Senio, quod sex puncta continet. The fise point.

Senium, idem quod senecta.

Sensus, et sensum, organum sentiendi, et quod mente concipitur. Any of the five wits called the senses; or that which the minde conceiveth, called the meaning.

Sentio, aliquo sensu percipio pro intelligo ponitur. To perceive by some sense, or to understand.

Sentis, spina. A thorn.

Sepelio, defunctum terra condo. To bury.

Sepio, obstruo, circundo, munio. To compasse, to hedge.

Seps, serpens parvus. A little serpent, after whose stroke the members do rot.

Sequor, abeuntem subsequor. To follow.

Sermo, loquela. Speech.

Ser, populus Asiae. One of a certain people in Asia called Seres.

Sero, semino, planto. To sow, or plant or to graft: and sometimes by traslation, also we say, Serere bella, serere certamina, id est, movere lites et pugnas.

Serpens, anguis. A dragon, serpent or a snake.

Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritus emissionem, inter dentes fere. An hissing.

Sido, descendo ad sedendum. To pitch or to lye down.

Siler, arbor quam vulgo salicem vocant. An Osier, with this difference, Montenum, it signifieth a simple that the Apothecaries do use, in Latine called Seceli Massiliense.

Silex, lapis durissimus unde ignis excutitur. A flint stone.

Sinapis, et sinapi, herba est semen ferens tanta acrimonia ut lachrymas cieat comedenti. Senny Mustard.

Sindon, velum subtilissimum Fine linen cloth, lawn.

Sanguitio, graviter tussio et singultum emitto. To sob.

Sino, permitto. To suffer.

Sinus, et sinum, genus vasis sinuosi. A bowle, or a dish to drink wine or milk in.

Siren, monstrum maris. A Mearemaid.

Siser, herba cujus radix praecipue est in usu. A parsnip.

Sisto, stare facio. To stand before.

Sitis, Desiderium potionis. Thirst.

Sobolis, successio. An Offspring.

Socrus, uxoris, vel meriti mater. A mother in law.

Sodales, ejusdem sortis socius A fellow.

Sol, qui Phoebus dicitur. The Sunne.

Soleo, suetus sum. To be wont.

Solium, sella regia, in qua reges jus dicentes sedebant. A throne or chaire of state.

Solvo, quod ligatum erat dissolvo ac enodo. To loose.

Somnus, sopor, quies. Sleep.

Sono, sonum facio. To sound.

Sorbeo, deglutio quicquam molle. To sup.

Soror, notum est. A sister.

Spargo, late projicio ac passim jacto, to sparkle, or sprinkle

Species, effigies, aromata, genus visio. A forme, spice, the kinde of a thing, or an appearance.

Specio, video. To see.

Specus, spelunca unde spectare licet. A den to await a prey.

Sperno, despicio, contemno. To despise.

Spinus, agrestium prunorum arbor. A slow tree.

Splen, lien, viscus quoddam. The milt.

Spondeo, sponte promitto. To promise, and somtime to betroth.

Sponsalia, promissio sive stipulatio futurarum nuptiarum. Betrothing, with conditions taken.

Spontis, naturae et ingenii proprii. Of nature and own disposition.

Statuo, pono, colloco, erigo. To place, to set up; sometime to decree and appoint; sometime to dedicate, and set before.

Sterno, projicio in terram. To throw down or to spread.

Sterio, dormio. somnum altum dormiendo capio To sleep till we snort.

Stipis, et stips, pecuniae genus, quod per capita colligere solent. A money gathered by the poll, for the use of the gods or for the poor: and therefore it signifieth a reward or profit.

Stirps, origo, progenies soboles A stock, a tribe, a descent and sometime it is the body of a tree, Idem quod truncus.

Sto, erectus sum vel maneo. To stand.

Strepo, sonum facio. To make a noise.

Strido, strepitum edo. To make a noise, a wissing, or a croaking.

Strideo, facio stridorem, sonum violentum. To make a great noise, or to gnash with teeth. It is applied also to wheels, to doore hooks, to

Serpent,

serpents, to the sea, and such other things.

Stringo, premo, arcto. To make strait, to pull, sometime to strike.

Struo, to build, to pile up, and sometime to endeavour, & to go about, or to set in aray.

Stultitia, imprudentia, stoliditas. Foolishnesse.

Suadeo, hortor ad id quod intendo. To counsel.

Suber, genus ligni, quod nautis utile est, ut supernatent retia. A cork tree.

Sublego, furto aliquid surripio. Privily to steal away.

Suboleo, leviter oleo, sive odoratus sensu leviter percipio. To savour or to smell a thing a little, & by translation to be espied, and to be smelled out.

Suesco, soleo. To be accustomed.

Suffero, sustineo, patior. To sustaine or abide.

Sugo, spiritu attraho succum. To suck.

Sulmo, oppidum in Brutiis. A towne.

Sum. To be.

Sumo, multum & pene nimium mihi. To take.

Supellex, res domestica. Houshold stuffe.

Suppetiae, auxilium, subsidium. Aid, help, succour.

Supplico, humiliter & cum reverentia precor. To intreat.

Surgo, erigo me. To arise, sometime to spring, or to grow to increase. It is also to arise by little and little, as things do in building.

Sus, animal sordidum. A Boar, Sow, or Hog.

Synodus, conventus. A councel congregate.

T

Taceo, sileo, non loquor. To keep silence.

Taedet, pertaesum est, displicet. It irketh, or wearieth.

Taenarus, locus umbrosus in radice Maleae promontorii Laconiae juxta Spartam civitatem in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientium sentitur, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos. A promontory in Laconia, wherein is an entrance to go down to Hel.

Tagus, fluvius Lusitaniae habens arenas aureas. A certain river in Portugal.

Talio, vindicta, hostimentum Avengement, or like for like.

Talpa, animal captum oculis muri simile. A Mole or Want.

Tango, percutio. To touch.

Tantundem, aeque tantum. As much.

Tapes, vel taperum, vel tapete, id est, panni depicti tegimen, mire pictum variis coloribus. A carpet, or a cloth of arras.

Tartarus, demissior inferni locus. Hel.

Taygetus, mons in Laconide Baccho sacer, sub quo Sparta & Amyclae. An hill in Lacedoemonia, where Sparta and Amyclae the cities do stand.

Teges, vile stragulum, matta scirpea. A mat.

Temno, sperno. To despise.

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia quem Peneus alluit. A very fair field in Thessalia, most pleasant to behold, and therefore appellatively it may be used for a place of delight, as Paradise and Elysium are. There is also Tempe in Baeotia, called Temnesia Tempe: another in Sicily, named for difference Helorix, the first is called Thessala Tempe.

Tendo, expando. To stretch or bend.

Teneo, apprehendo. To hold

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum sum. To be warme.

Tepesco, tepidus fio. To wax hot.

Ternio, numerus ternarius. The number of three.

Tero, comminuo, consumo undo. To weare by diminishing.

Tesqua, loca edita, aspera.

Testis, qui vel quae testimonium profert. A witnesse, man or woman.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanor. regis. A name of a certain King of Troy.

Texo, telam struo ac paro. To weave.

Thebae, nomen quarundam urbium. The name of a city in Egypt, and of another in Boeotia: you shall find also in Authors Thebae and Theba.

Thermae, loca aquas habentia, aut naturae sponte calentes, aut fornace calefactas fundendi lavandive usibus servata. Hot bathes.

Thorax, pectus & pectoris munimentum. The breast and breast-plate.

Torax, vir Thraciae. A thracian.

Thus, incensum libamen quo Deum veneramur, aliquando ipsa arbor. Frankincense, and the tree.

Tignus, tignum, trabs qua varie disposita domus extruitur. A rafter.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. A Tigre.

Timeo, metuo. T fear.

Timeor, metuor. To be feared

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. To stumble or stammer

Tollo, elevo, sublevo. To lift up, to bring up, as children are by nursing, or else to slay, or take away.

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. To clip or shear.

Tonitrus, et tonitru, nubis ictae seu potius diruptae sonus Thunder.

Tono, valde sono, ac facio tonitrum. To thunder.

Torpeo, languidus sum et remissus. To be sluggish and weak.

Torqueo. To wreath, wrest, to winde or turn about, to govern, to spin, to vex and trouble to whirle, &c.

Torquis, circulus aureus colliquae ornamentum. A chain to adorn the neck.

Torrens, fluvius per pluviam collectus. A lake without spring, begun by rain.

Torreo, uro, asso. To rost.

Torris, lignum ardens vel adustum. A fire-brand.

Tot. So many, or how many.

Tracto, traho, vel sursum tarno. To pull and draw or to

to handle by fair or foul meanes.

Trado, in poteſtatem alterius transfero. *To* deliver into another.

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To* draw.

Tranſlego, legendo tranſcurro ac perlego. *To* read over.

Tremo, commoveor, agitor. *To* tremble.

Tres. *Three*.

Tribus, progenies. A kindred

Tricae, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involuti. Hair or feathers wrapped about the feet of chickens, or pigeons: alſo vain trifles.

Tripoton, nomen quod tribus quibuſcunque caſibus inflectitur. A noune declined with three caſes.

Tros, nomen viri. A *Trojan*.

Trudo, manibus pedibuſve impello. *To* thruſt.

Tu. *Thou*.

Tuber, dictum a tumendo, et priore longa, terrae callus. A ſwelling in any thing, a muſhrom, or that wherof the puſh is

Tueor, defendo. *To* defend.

Tuor, video. *To* ſee.

Tundo, decutio, pulſo. *To* beat or to knock.

Tuſſis, vehemens ſpiritus eruptio, ex qua meatum ſuum obſtruunt excutere conantes *The* cough.

Tybris, flavius Italiae. *Tyber*.

Tybur, oppidum Italiae.

V

VAdo, eo. *To* go.

Valeo, poſſum, validus ac ſanus ſum. *To* be in good health, or to be able.

Valvae, ſunt fores geminas habentes partes in ſe coeuntes. A two leaved door.

Vannus. A van to winnow corn with.

Vas, vadis, vadimonium. A ſurety in a matter of debt.

vas, vaſis, inſtrumentum ad aliquid capiendum idoneum. A veſſell.

Vates, poeta, & qui futura praedicit. A Prophet, or a Propheteſſe.

Uber. The adjective ſignifieth plentifull, abundant, copious: the ſubſtantive ſignifieth a pap, or a dug, or an udder, and ſometime it is found for plenteouſneſſe: as, Uber agri: ſo, Fertilitas agri.

Vectis, inſtrumentum quo claudimur oſtium. A door bar.

Veho, navi, plauſtro, quadrupede porto. *To* carry.

Vello. traho. extirpo. *To* puſh or to pluck up.

Vendo, venundo, alieno. *To* ſell.

Veneo, vendo. *To* be ſold.

Venio, ad aliquem accedo. *To* come.

Venter, qui a pectore ad pubem terminatur. A belly.

Venus, dea amoris & venuſtatis. *The* goddeſſe of love and beauty.

Ver, anni pars temperantior. *The* Spring time.

Verber, inſtrumentum longum verberandi. Any thing that we beat withall, as a rod, whip, wand, or other. It ſignifieth alſo the ſtripe.

Verberis, hoc non videtur deficere ullo caſu. Vide Verber.

Vergo, tendo, declino. *To* bend, to go, to encline ſomeway

Vermis, a vertendo quia ſeſe corquendo repit. A worm.

Verna, ex ancilla domi natus ſervus. A bond man born of a bond woman at home. It is uſed adjectively for that that is domeſticall, or not ſtrange: as, Vinum verna.

Vertex, porcus non caſtratus An hog.

Verro, purgo, traho. *To* ſweep.

Verto, muto, volvo. *To* turn or to change.

Vervex, mas inter oves, cui demptii ſunt teſticuli. A Weather.

Veſcor, utor cibo, & paſco *To* eat.

Veſper, idem quod Heſperus. It is called alſo *Veſperugo* and it taken for the evening tide.

Veto, prohibeo. *To* forbid.

Vicem, vicißitudinem. An interchange when turnes be.

Video oculis intueor. *To* ſee

Vieo, ligo, ſeu infiecto. *To* binde or to bow; thereof Vierore be called Coopers, qui vaſa vinaria religant.

Vigil, qui vel quae vigilat. A watcher, man or woman.

Vincio, ligo. *To* binde.

Vinco, ſupero. *To* overcome.

Vindex, qui vel quae vindicat. An avenger, man or woman.

Vir, hominis eſt. A man.

Virgilius, Poeta. A poets name

Virgo, quae non eſt paſſa virum. A virgin

Virtus, ars bene recteque vivendi. *Vertue*, or great power.

Virus, venenum, & gravis odor. *Poiſon*, or *ſtench*.

Vis, virtus, robur fortitudo, natura, violentia. *Strength*, power. nature, violence.

Viſcum, vel viſcus, i neſt, glutinum ad aucupium. *Birdlime*.

Viſo, eo ad videndum. *To* go to ſee.

Vitrum, materia tranſlucida, quae ex arena & cinere fit. *Glaſſe*.

Vivo, vitam ago, *To* live.

Ulciſcor vindico. *To* avenge

Unguis, durities digitorum, tam in avibus caeteriſq. beſtiis, quam in homine. A nail, an hoof, and a talon.

Vocito, frequenter voco. *Often* to call.

Volo, as. *To* flye, to go a pace: as, Navis volat: Fama volat, but, *Volo vis*, is to will, or to be willing.

Volvo. verto. *To* rowle.

Vomis, vel vomer, nomen habet, quod terram vomat. The ploughſhare.

Vomo, per os ejicio. *To* vomit or to parbreak.

Urgeo, premo, compello. *To* thruſt.

Uro, ardore aut frigore nonnunquam alia vi laedo. *To* burn, and by tranſlation to hunt or to grieve

Utor, ut mei habeo. *To* uſe

Vulgus, multitudo ignobilis *The* baſe and common people.

Vulpes, animal aſtutum. A Fox, or a Fixen.

Uxor, viri conjux. A wife.

Magister discipulos ad studium literarum cohortans.

VOs ad se, pueri, Primis invitat ab annis.
Atque suâ Christus voce venire jubet;
Præmiáque ostendit vobis Venientibus ampla;
Sic vos ô pueri, curat amatque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura Deum.
Sed tamen ut Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito, parve puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare uobiscum studium ad commune venite,
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno soboles amata Patri.
Quem vox æthere missa mandat unum
Audirique, colique, Christe qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere;
Da sanctum mihi Spiritum, Magistro
Vt monstrante, viam ingredi, Redemptor,
Ad te quâ liceat venire, possim;
Da cum moribus artibusque honestis.
Sacri dogmata puriora verbi
Addiscam; sapientiâque & annis
Ut crescens, tibi plurimos, & ipse
Olim adducere, quæ facit beatos,
Doctrinámque alios docere possim.
Hæc est summa mei, caputque voti;
Quod ratum iubeas ut esse, per te
Ipsum Christo rogo, tuúmque nomen,
Æterno soboles amata Patri.

Puer

Puer orans ante cibum.

COnditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis;
Nate Deo, noſtræ reparator Chriſte ſalutis,
Ut cibus, ut poſitus ſac benè potus alat.
Et tu ſancte comes, dux ſolatorque piorum
Spiritus, huic menſæ mitis adeſſe velis.
Corpora ſic rectè paſcentur noſtra, nihilque
Languida ſic poterit lædere membra mali.

Poſt Cibum.

COrpora qui ſolito ſatiaſt in oſtra cibatu,
Qui ſatias toto quicquid in orbe manet;
Paſce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Noſtraque cœleſti nectare corda riga:
Quo pariter membris, pariter quoque mente refectis,
Uſque tua liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos ſuper æthera curſu,
Inter fœlices aſtra tenere choros.

Oratio Matutina.

CHriſte, Dei æterni ſoboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo;
Morte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo ſanguine noſtra lavas;
Ah vitam largire piis ſine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt:
O da peccati tangat mea pectora ſenſus,
Delicti ut pigeat, pœnite àrq; mei.
Utque petens veniam credam tibi vera profeſſo,
Et ſtudium de te pendeat omne meum,
Te ſolum venerer, tibi diſcam fidere ſoli,
Vnicum & agnoſcam te Dominum atque Deum:
Nève tuo à cultu veſanâ mente recedam,
Réſque prior mihi ſit nomine nulla tuo.
Nec me quicquam in vita aut in nece ſeparet abs te,
Sed ſemper famulus ſim, mane àmque tuus.

Amen

John Baker 191